
Dokument nr. 5

(1994–95)

**Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten
i tiden 1. januar–31. desember 1994.**

REGISTER:

	Side
Innledning	3
Generelle spørsmål	3
Saker som er behandlet av ombudsmannen	11
Menige mannskaper	11
Verneplikt, utskrivning, rulleføring	11
Innkalling, fremmøte, fritak, utsettelse	11
Beordring, overføring, forflytning, frabeordring, dimittering	15
Uniformer, personlig utstyr, erstatning for tap av utstyr	16
Forlegningsforhold	17
Kosthold	17
Tjenesteforhold	17
Permisjoner	17
Velferd	18
Disiplinærsaker	18
Tillitsmannsordningen	18
Sykesaker	19
Sosiale saker	19
Forholdet mellom befal og menige	26
Forsvarets skolevirksomhet	26
Verve og kvinner i Forsvaret	28
Befalssaker	29
Sivilt personell	33
Befaringer	34
Vedlegg	45

INNLEDNING

Etter vedtak i Stortinget høsten 1993 består ombudsmannsnemnda i perioden 1. januar 1994 – 31. desember 1997 av:

Ombudsmann Per A. Utsi, Oslo
Ingeborg Botnen, Rjukan
Dagfinn Hjertenes, Florø
Per Håpnes, Hell
Ivar Johansen, Oslo
Ivar Skjerve, Steinkjer.
Ernst Wroldsen, Tønsberg

Ombudsmannsnemnda har i 1994 holdt møter

3. mars
12. april
24. mai
31. aug
19. sept
11. okt
6. des

I tillegg har nemnda i 1994 foretatt befaringer ved militære tjenestesteder slik:

Garnisonen i Sør-Varanger og Korpfjellet grensevaktstasjon
Garnisonen i Porsanger
Banak flystasjon, Lakselv
Andøya flystasjon
Ingeniørregimentet, Hvalsmoen/Eggemoen
Rygge hovedflystasjon
Artilleriregiment 2, Haslemoen
Sambandsregimentet, Jørstadmoen
HM Kongens Garde, Huseby, Oslo
FDI 5/IR 5, Terningmoen

Nemnda har i år som tidligere vært representert på Landskonferansen for tillitsvalgte i Forsvaret

Ombudsmannen og underdirektøren har som vanlig gitt orientering om ombudsmannsordningen ved en rekke av Forsvarets skoler og ved mange av de kurs for tillitsvalgte som er avholdt ved forskjellige avdelinger.

Orienteringer om ombudsmannsordningen overfor befal skjer bl a ved at Ombudsmannen foreleser ved stabsskoler og på møter i befalsorganisasjonene.

GENERELLE SPØRSMÅL

Klagesaker

Som det vil fremgå av innberetningens omtale av de individuelle klagesaker har Ombudsmannen i 1994 behandlet i alt 110 klagesaker, hvorav 102 er mottatt i løpet av året.

Tilsvarende tall for 1992 og 1993 var henholdsvis 105 (86) og 87 (77).

Antallet klagesaker i 1994 er det høyeste siden 1990.

Som i tidligere år har Ombudsmannens kontor også i 1994 kunnet løse et stort antall tvistesaker ved uformell kontakt med partene uten at ordinær saksregistrering har funnet sted. En nærmere gjennomgang av klagesakene som er avsluttet i 1994 viser at avgjørelsen er endret i favør av klageren i 30 % av klagetilfellene. Omgjøringsandelen i 1994

samsvarer godt med tilsvarende tall for tidligere år.

Som opplyst i nemndas innberetning for 1993 har det de senere år funnet sted en markert tilbakegang i antallet klagesaker i gruppen «sosiale saker», som omfatter botillegg og stønader. I 1991 utgjorde denne gruppen 40 % av alle klagesakene mot ca 10 % i 1994. Nemnda har antatt at denne positive utvikling må ha sammenheng med at Forsvarets sosialkatalog fra 1. jan 1991 ble endret slik at de militære myndigheter nå har større muligheter til å innvilge stønad på videre skjønnsmessig grunnlag slik at vanskelige tilfeller kan gis hjelp på rene sosiale kriterier. Det er Ombudsmannens erfaring at Velferdstjenesten utøver et rimelig og betryggende skjønn, ofte under vanskelige avveiningsforhold. Det

reduserte antall klagesaker i denne kategori er i seg selv en indikasjon på dette.

Nærmere 30 % av årets klagesaker faller i gruppen «Innkalling, fritaking, utsettelse» og utgjør således en hovedgruppe blant klageteamaene i 1994. De fleste klagetilfellene i denne gruppen gjelder søknader om utsettelse med førstegangstjeneste eller utsettelse med repetisjonsøvelse eller HV-øvelse.

Med virkning fra jan. 1994 er det innført en ny stønadsordning for selvstendig næringsdrivende (næringsbidrag) som gir Forsvaret muligheter for å redusere de økonomiske ulemper for denne gruppen under repetisjonsøvelser og HV-øvelser.

Samtidig ble det innført en ny sosial stønadsordning (særskilt økonomisk stønad) som i prinsippet kan innvilges alle som måtte komme i økonomiske vansker i forbindelse med rep.øvelser eller HV-øvelser.

Disse stønadsordninger antas å ha medført en mer restriktiv behandling av søknader om utsettelse med rep.øvelser og HV-øvelser som er begrunnet i vedkommendes økonomi.

Således har Ombudsmannen registrert et øket antall klagesaker vedrørende avslåtte søknader om utsettelse med rep.øvelser og HV-øvelser.

Gjennomført militær førstegangstjeneste.

Under et informasjonsbesøk hos Vernepliktsverket fikk nemnda opplyst at frafallsandelen blant årskullene ligger relativt stabilt.

Som eksempel ble det fremlagt en statistikk for innkallingskontingentene i 1992 som viste at 67 % av årskullet har gjennomført militær førstegangstjeneste.

Frafallet var således 33 %, hvorav 10 % er fordeling til Vernepliktsreserven, 15,5 % udyktige, 6,5 % siviltjeneste og 1,5 % frafall av andre grunner. Av de ca 27 000 fremmøtte soldater i 1992 fullførte ca 23 000 sin militære førstegangstjeneste.

Innkallingsrutinene søkes tilpasset det sivile skoleverk slik at flest mulig kun taper ett skoleår som følge av militærtjenesten.

Flest mulig blir derfor innkallt for fremmøte i juli/august. Av denne grunn har Hæren utvidet det årlige innrykksantall fra 4 til 5.

Repetisjonsøvelser:

Når det gjelder repetisjonsøvelsene i 1994 viser statistikken at 19 100 var innkalt hvorav 11 200 møtte frem til øvelsen. Av disse gjennomførte 10 300 øvelsen, som representerer 90 % av en rekvirert styrke på 11 500.

Hovedtyngden – ca 8500 – av repetisjonsstyrken var hjemmehørende i Nord-Norge og Østlandsområdet.

Varsel om innkalling til repetisjonsøvelse sendes ut 6-12 måneder før fremmøtedato mens innkalling normalt sendes ut 4 måneder før innrykk.

Tjenestetidens lengde – klage til nemnda

Hovedtillitsvalgte ved en av Forsvarets avdelinger klaget til nemnda over at innrykkskullet for januar 1994 ved avdelingen hadde fått endret tjenestetiden fra 9 til 12 måneder.

Til tross for at mannskapene i innkallingsordren hadde fått opplyst at tjenesten ville bli på 12 måneder hadde samtlige ved innrykk fått notert i vernepliktsboken at dimisjon ville finne sted etter 9 måneders tjeneste.

Noen uker senere hadde avdelingen trukket tilbake meldingen om 9 måneders tjeneste og opplyst at innrykkskullet ville få 12 måneders tjeneste.

Saken ble tatt opp med Forsvarsdepartementet som i samråd med Hærstaben avgjorde at de angjeldende soldater skulle dimittere etter 9 måneders tjeneste slik det var innskrevet i vernepliktsboken for den enkelte.

Ny praksis vedr. Forsvarsdepartementets behandling av klager i tilsettingssaker

Etter Forvaltningsloven (fvl) er vedtak om tilsetting unntatt fra bestemmelsene om begrunnelsesplikt og unntatt fra reglene om klage og omgjøring.

Til tross for dette har Forsvarsdepartementet mottatt og behandlet klager vedrørende tilsettingssaker fra enkeltpersoner.

Med sikte på endring av denne praksis har FD i brev av 1. sept. 94 til FO opplyst at departementet for fremtiden ikke vil behandle klagesaker fra enkeltpersoner i tilsettingssaker.

I forbindelse med denne endring av praksis har departementet videre opplyst:

«Til tross for at regelverket etter departementets oppfatning ikke gir anledning for den enkelte å klage over tilsettinger, og at fvl direkte unntar slike saker for klagebehandling, har vi lang praksis for å ta klager fra yrkesbefal til behandling. Vår gjennomgang av klagesaker har vært begrenset til å gjennomgå den saksbehandling som er gjennomført sett hen til de regler man har om dette i fvl og TFF kl5. Videre består gjennomgangen i å vurdere om det sjønn som tilsettingsmyndigheten har utøvd kan anses som forsvarlig.

I tillegg får også departementet saker til uttalelse dersom en søker på en stilling har

klaget sin sak inn for Ombudsmannen for Forsvaret eller Stortingets kontrollkomité.

Departementet vil for fremtiden ikke behandle klager fra søkere i tilsettingssaker. Dette er under henvisning til fvl § 3, annet ledd siste pkt og vil gjelde for alt personell i Forsvaret (sivile, søknadsbefal osv).

Klager som blir sendt Ombudsmannen for Forsvaret og Stortingets kontrollkomité vil selvsagt bli behandlet i departementet etter samme prosedyre som i dag.»

Velferdstjenesten i Forsvaret

Det regjeringsoppnevnte utvalg for utredning av Velferdstjenesten i Forsvaret (ledet av stortingsrepresentant Vidar Bjørnstad) overleverte i desember 1994 sin enstemmige innstilling (NOU 1994:18).

Utvalget konkluderer bl.a. med at velferdssektoren i Forsvaret bør baseres på bl.a. følgende hovedprinsipper:

«Velferdstjenestens virksomhet, med tilbud på sosial, kultur og servicesektoren, bør også i fremtiden være rettet mot alt personell i Forsvaret, men de vernepliktige mannskaper bør være den primære målgruppen. Velferdstilbudet til denne gruppen må styrkes, men tilbudet bør differensieres i forhold til tjenestetid. Ved siden av den militære utdanning, må en sikring av soldatenes velferd være en hovedoppgave under førstegangstjenesten. De pågående endringer i Forsvarets organisasjonsstruktur må derfor ikke svekke velferdstilbudet.

Økonomisk sosialhjelp bør fortsatt ivaretas av Velferdstjenesten, og med det utgangspunkt at mannskapenes sosiale problemer løses best i nærmiljøet, dvs på tjenestestedet. Videre bør Velferdstjenestens psykososiale virksomhet styrkes, ikke minst pga betydningen i selvmordsforebyggende sammenheng. Egenaktivisering må vektlegges i velferdstilbudet til soldatene

Innsatsen for å motarbeide arbeidsledighet blant de vernepliktige mannskaper ved dimisjon må styrkes, også fra Velferdstjenesten.

God utnyttelse av de totale velferdsressurser krever økt samordning mellom de instanser som ivaretar velferdsmessige oppgaver på alle nivåer. Dette medfører en bedre overordnet styring av disse ressursene, samt en mer omfattende samordning av VUPIKT-tjenestene (velferd, undervisning, prest, idrett, kantine og tillitsmannsordningen). På sikt bør det vurderes å slå sammen alle eller flere av disse tjenestene i en felles organisatorisk enhet.

Dagens ressurser til velferdsvirksomheten bør opprettholdes. Oppnås dette innenfor en økonomi som er under nedskjæring, vil dette utgjøre en ressursøkning på velferdssektoren.

Det bør i fremtiden være en velferdsoppsettning ved alle enheter i Forsvaret. For å oppnå

en bedre tverrprioritering og samordning av ressursene, bør Velferdstjenesten i Forsvarets overkommandos (FO) Fellesstab styrkes, og velferdsinspektørstillingene i forsvarsgrenene nedlegges. Lokalt bør samordningen mellom små avdelinger forbedres, også på tvers av forsvarsgrenene.

Velferdsbefalet må gis et utdannings- og karrieremønster som stiller dem på linje med de øvrige befalsgrupper. Et eget tjenestefelt, «Personellforvaltning», foreslås opprettet.»

Utvalgets innstilling er i januar 1995 sendt ut på høring med 16. mars 1995 som høringsfrist. Ombudsmannen er anmodet om uttalelse i saken.

Voksenopplæringen i Forsvaret

Et hovedmål for Voksenopplæringen er fortsatt å bidra mest mulig til redusert arbeidsløshet blant nydimitterte soldater.

Dette mål søkes nådd ved ulike voksenopplæringstiltak med sikte på å styrke den enkelte kompetanse og kvalifikasjoner i konkurransen på arbeids- og utdanningsmarkedet. Av Voksenopplæringskontorets rapport om virksomheten for 1993 fremgår at VO-budsjettet for 1993 var 25 millioner kroner lavere enn for 1992.

VO-kontoret i FO opplyser likevel at resultatene ved virksomheten i 1993 var meget gode. Det opplyses bl.a. at den individuelle veiledning er økt fra 8400 i 1992 til 20 265 i 1993. Tilnærmet alle vernepliktige har fått tilbud om jobbsøkerkurs. Interessen for dette tilbud har økt fra 2958 deltakere i 1992 til 4915 i 1993. De mindre tjenestesteder har fått en særlig bedring av opplæringstilbudene.

Arbeidsledigheten blant dimitterte soldater har utviklet seg slik:

Utgangen av 1992	4607 ledige
Utgangen av 1993	4286 ledige
Utgangen av 1994	3000 ledige

Arbeidsløsheten blant nydimitterte er redusert med ca 30 % fra 1993 til 1994. Årsaken antas å være en kombinasjon av den målrettede voksenopplæringsvirksomhet og den generelle bedring på arbeidsmarkedet i løpet av 1994.

Nemnda vil likevel anbefale at Voksenopplæringssektoren gis muligheter for å fortsette sin målrettede virksomhet og at sektoren tilføres ressurser i samsvar med behovet. Nemnda vil understreke at denne delen av Forsvarets virksomhet har stor betydning for de unge mannskapers fremtid, for Forsvarets anseelse og stilling i vår befolkning og for samfunnet generelt.

Personellforvaltningen i Forsvaret i 1995

For Ombudsmannsnemnda er personellforvaltningen i Forsvaret og personelltiltakene av særlig interesse.

Med sikte på nemndas nærmere informasjon har Ombudsmannen tilskrevet FD slik:

«I sitt forslag til budsjett for 1995 har Forsvarsdepartementet antydnet et driftsinnsparende mål på personellsiden i 1995 på 946 årsverk.

Såvel departementet som Stortingets Forsvarskomite understreker at dette måltall primært må oppfattes som en indikator på behovet for økonomisk innsparing og ikke som et konkret reduksjonstall på personellstyrken.

Som departementet antas å være kjent med har Forsvarets Ombudsmannsnemnd til oppgave å sikre rettighetene for Forsvarets personell. Jfr. Instruksens § 1. I forbindelse med denne oppgaven søker nemnda å holde seg best mulig orientert om personellforvaltning i Forsvaret, bl.a ved «høringsmøter» i nemnda og ved besøk ved militære staber og avdelinger.

Nemnda er således kjent med at Forsvaret i samsvar med stortingsbeslutninger nå er inne i en omfattende omorganiseringssprosess hvor også personellrammene er gjenstand for innskrenkninger. I denne forbindelse har Ombudsmannsnemndas flertall funnet grunn til å understreke at man under den bemanningsmessige omstilling må ta hensyn til arbeidsmiljøet for det gjenværende personell slik at ingen utsettes for urimelige arbeidsbelastninger. Jfr. Dok. nr. 5 - 1993-94.

I betraktning av at Forsvaret driver opplæring av unge mennesker på bruk og vedlikehold av avanserte og kompliserte våpen- og matriellsystemer har nemnda også funnet grunn til å påpeke nødvendigheten av å sikre en personellstyrke som både tallmessig og kvalifikasjonsmessig trykker sikkerheten for soldatene under opplæringen.

Det foran nevnte måltall på 946 årsverk antas som nevnt ikke å reflektere et konkret og planlagt reduksjonsmål for personellpolitikken i 1995.

Det er likevel i nemndas interesse å høre nærmere om departementets eventuelle planer for personellreduksjoner i Forsvaret i 1995, herunder om hvilke deler av Forsvaret som eventuelt er, eller vil bli pålagt bestemte personellinnskrenkninger i 1995.

Det vil også være i nemndas interesse å få departementets vurdering av eventuelle forpliktelser vedr. det antydende måltall på 6400 som reduksjonsmål innen år 2003.»

Brevet ble av departementet besvart slik:

«I St meld nr 16 (1992-93) ble det lagt opp til en reduksjon i Forsvaret på 6400 årsverk i perioden 1994-2004. Dette som en konsekvens av beregninger foretatt i forbindelse Forsvarskommisjonen av 1990s innstilling, Jf NOU nr 12. 1992. Det er en målsetting å gjen-

nomføre det meste av reduksjonen tidligst mulig i 10-års perioden, slik at det tas sikte på en reduksjon av 3200 årsverk i perioden 1994-98.

Departementet vil selvsagt under omstillingsprosessen som ellers, være innstilt på at arbeidsmiljøbestemmelsene følges i forhold til det personell som til enhver tid tjenestegjør i Forsvaret. Personellets sikkerhet er her en faktor som går foran alt annet.

En av målsettingene med omstillingen i Forsvaret er å redusere driftsutgiftene, for i størst mulig grad å kunne skjermematriellinvesteringene. Utgiftene til personell er den største utgiftsarten innenfor driftsbudsjettet. Reduksjoner i driftsutgiftene lar seg derfor ikke gjennomføre uten personellreduksjoner. Angående forpliktelser om det antydende måltall for reduksjon av 6400 årsverk innen år 2003, er det departementets intensjon at dette skal være et uttrykk for et anslag for omstilling innen personellsektoren, og som en tilpasning til ny organisasjons- og matriellstruktur.

Måltallet for personellreduksjoner i 1995 er satt til 946 årsverk. Dette tallet skal i vel så stor grad reflektere målsettinger om driftsinnsparinger som en målsetting om personellreduksjon, men alle analyser viser at behovet for slike personellreduksjoner er tilstede for å tilpasse personellstrukturen til fremtidig organisasjons- og matriellstruktur.

Det er ikke departementets intensjon å detaljstyre Forsvaret i tilknytning til personellreduksjoner. Departementet vil derimot søke å styre driftsreduksjonen gjennom budsjettvirkemidler.

Departementets målsetting om å redusere årsverksforbruket med 6400 innen år 2003 ligger fast. Det endelige målet er å redusere driftsutgiftene, men det er imidlertid ikke noe som tilsier at driften kan effektiviseres i tilstrekkelig grad til at kravet om årsverksreduksjon kan senkes.

Årsverksreduksjonene vil skje i forbindelse med omorganiseringstiltak, og en tar primært sikte på å redusere personellkorpset ved naturlig og tilfeldig avgang. Departementet kan derfor ikke konkretisere hvor i Forsvaret reduksjonene vil finne sted det enkelte år.»

Nemnda vil minne om sine tidligere uttalelser vedrørende myndighetenes ansvar for å trykke sikkerhet og kvalitet under soldatopplæringen, og at disse forhold blir vist nødvendig oppmerksomhet under den pågående nedbemanningsprosess.

Nemnda er tilfreds med Forsvarskomiteens merknad i Innst. S nr. 142 1993-94 vedrørende hensynet til arbeidsmiljøet for det gjen-

værende personell under omstillingsprosessen.

Selvmondsforebyggende tiltak

Som opplyst i nemndas beretning for 1993 ble det fra begynnelsen av 1994 etablert en krisetelefonordning for Forsvarets personell i samarbeid med Kirkens SOS.

Tiltaket ble gjennomført som ledd i Forsvarets innsats med sikte på forebyggelse av selvmord blant mannskapene. Hensikten var å tilby personellet hjelp ved oppståtte psykiske og eksistensielle kriser. Krisetelefontjenesten er å betrakte som psykisk førstehjelp og er ment å være et supplement til Forsvarets egen hjelpetjeneste (lege, psykolog, prest, velferdsoffiser og/eller sosialkonsulent).

Nemnda har fått opplyst at det registreres økende bruk av telefonen noe som antas å ha sin forklaring i at tilbudet fra starten av var mindre kjent. Ikke overraskende er det de vernepliktige blant Forsvarets personell som mest benytter ordningen.

«Gjennomgangstemaene» er manglende trivsel, ensomhet, mobbing og kjærlighets-
sorg. Bare ca. 15-20 % av oppringerne bringer inn selvmord som tema under samtalen.

Nemnda vil betrakte dette tiltaket som en viktig og nødvendig utvidelse av velferdstilbudene overfor soldatene og det øvrige personell.

Tillitsmannsopplæringen

Som det vil fremgå under omtalen av tillitsmannsordningen senere i denne innberetning har Ombudsmannen ut fra sine erfaringer funnet grunn til å påpeke at det synes å finne sted unødig beordring av tillitsvalgte til annen tjeneste når de deltar på tillitsmannskurs.

Nemnda vil anbefale at en innskjerpelse finner sted.

Tobakk og rusmidler

Forsvaret har de senere år gjennomført periodiske spørreundersøkelser om mannskapenes bruk av rusmidler og tobakk.

Den kunngjorte undersøkelse for 1994 viser bare mindre avvik fra tidligere års resultater.

35,6 % oppgir å være daglige røykere av tobakk - 41 % forrige år. Ca. 13 % oppgir å ha redusert sitt tobakksforbruk under tjenesten. Ca. 10 % har økt forbruket. Ca. 32 % oppgir å ha redusert alkoholforbruk etter påbegynt tjeneste, mens 12,5 % opplyser at alkoholfor-

bruket er blitt større etter fremmøte. Kun ca. 6 % svarer at de har tatt problemet med passiv røyking opp med sine foresatte. Undersøkelsen gir ikke svar på om røyking forekommer i lokaler med røykeforbud. 10 % oppgir å ha brukt narkotika (hasj) før fremmøte.

Undersøkelsen konkluderer med at det - tross statistiske usikkerheter - er grunn til å fastslå at utviklingen ikke er negativ.

Disiplinærsituasjonen

Nemnda konstaterer med tilfredshet at den positive utvikling vedrørende disiplinærforholdene fortsetter.

Over flere år er det registrert et stadig synkende antall refselsler. Generaladvokatens kvartalsrapport pr. 30. sep. 1994 viser et totalt antall refselsler i 1994 på 2436 mot 3588 pr. 30. sep. 1993. Nedgangen er på hele 32 %. Den største reduksjon i antall refselsler i 1994 har funnet sted i Hæren hvor nedgangen er på 45 %, mens det i Sjøforsvaret er registrert en økning på 28 %. Luftforsvaret kan oppvise en reduksjon på 11 %.

Ulovlig fravær er fortsatt hyppigste refselsesgrunn. Klagenemnda for disiplinærsaker har påpekt at saksbehandlingstiden i refselsaker fortsatt ofte er urimelig lang, og har gitt uttrykk for at saksbehandlingstiden burde kunne bringes ned til mellom 30 og 60 dager som en hovedregel.

Nemndas befaringer

Som nevnt foran har nemnda også i 1994 foretatt besøk (befaringer) ved en rekke militæravdelinger forskjellige steder i landet.

Ved sine befaringer ønsker nemnda å holde seg mest mulig informert om utviklingen innen vårt forsvar og ved sine befarringsrapporter å yte bidrag til en utvikling av forsvaret som sikrer de ulike personellgruppene mest mulig likeverdige tjenesteforhold på tvers av våpengrener og geografisk beliggenhet.

Etter besøket ved Ingeniørregimentet Hvalsmoen/Eggemoen fant nemnda grunn til å påpeke vesentlige mangler vedrørende verkstedforholdene, som medfører et utilfredsstillende arbeidsmiljø og at såvel vedlikehold som opplæring på større maskiner må foregå utendørs hele året.

Forsvarsdepartementet har overfor nemnda opplyst at forholdene vil bli søkt løst snarest mulig ved bygging av nytt verkstedbygg. Nemnda har senere fått opplyst at det nå er igang utarbeidelse av romprogram for et nytt verkstedbygg og at sentrale myndigheter har

stillet i utsikt byggestart i 1996. Nemnda forutsetter at dette tiltak vil løse regimentets problemer såvel arbeidsmiljømessig som undervisnings- og vedlikeholdsmessig.

Ved Rygge hovedflystasjon ble oppmerksomheten særlig rettet mot de eksisterende dusj- og toalettforhold i en eldre mannskapskaserne. Også på dette punkt har FD opplyst at utbedringsplaner vil bli gjennomført.

Under nemndas befaringsplaner ved enkelte avdelinger i Nord-Norge i april 1994 ble nemnda stadig konfrontert med krav om bedre flyreisemuligheter mellom hjem og tjenestested. Til dette spørsmål har nemnda i brev av 9. sep. 1994 mottatt følgende kommentarer for Forsv. dep.:

«Departementet har registrert at det har vært et gjennomgående tema ved alle de besøkte avdelingene at flyhaik («ledig plass») mulighetene er for dårlige, og at det ønskes bedre muligheter.

Regjeringen besluttet etter et prøveår at samordningen av sivile og militære flyruter skulle fortsette etter at dagjeldende kontraktperiode løp ut 31 mars d.å.

Det har imidlertid hele tiden vært en forutsetning fra departementets side at et samordnet flyrutesystem ikke skulle påføre Forsvaret større utgifter enn det tidligere charter-systemet. Budsjettet for innenlands lufttransport av personell er derfor fastsatt ut fra dette. I praksis har dette ført til at antall «haikplasser» på landsbasis er redusert fra ca 106 000 seteplasser det siste året før prøveåret til ca 57 000 seteplasser for 1994. Det er denne sterke reduksjonen av «haikmulighetene» som nå merkes ute ved avdelingene.

For å bedre forholdene for enkelte personellkategorier og for personell som må tjenestegjøre langt hjemmefra, har Forsvarsdepartementet utfarbedet et revidert rettighets- og prioritetsystem. Dette gir bl a vernepliktige mannskaper som tjenestegjør på 0 + 9 og 0 + 12 ordningen og som er fra en annen landsdel enn der de tjenestegjør, en ekstra gratis hjemreise. Denne ekstra reisen skjer på bekostning av gratis hjemreiser innen Sør-Norge. Disse må som nå, som hovedregel foretas med andre transportmidler enn fly. Det reviderte rettighets- og prioritetsystemet skal iverksettes snarest praktisk mulig, og 1 oktober dette år anses som en sannsynlig dato for iverksetting. Den nye ordning ble vedtatt etter at en arbeidsgruppe hadde gitt sin innstilling.»

Ved Garnisonen i Sør Varanger (GSV) synes det å foreligge vesentlige behov for bygningsmessig rehabilitering og vedlikehold. Også visse miljøtiltak som asfaltering, rydding etc. syntes nødvendig. Om dette har Forsv. dep. uttalt følgende:

«Det er investert betydelig i bygg og anlegg ved GSV, bl a som del av «Finnmarkspakken». Men etter at det ble aktuelt å omstille Forsvaret har det hersket en usikkerhet omkring den fremtidige oppsetning ved GSV. De byggebehov som har vært kjent ved garnisonen har derfor vært stilt i bero i påvente av en avklaring.

Den fremtidige oppsetning ved GSV er nå klarlagt og det er derfor ikke lenger noen grunn til å utsette de mest presserende byggetiltak. FO har derfor iverksatt en vurdering og prioritering av de tiltak som blir fremmet av garnisonen, og en oppussing av kaserne «Kirkenes» vil bli søkt innpasset i budsjettet for 1996.»

Nemnda finner å ville uttale tilfredshet med den interesse og oppfølging som finner sted fra Forsvarsdepartementets side i forbindelse med nemndas befaringsrapporter. Nemnda viser forøvrig til de fullstendige befaringsrapporter som er inntatt i denne beretning fra side 34.

Effektiviseringsutvalgets innstilling

Med sikte på å høyne effektiviteten på soldatopplæringen har Forsvarsdepartementet ved et særskilt utvalg (Effektiviseringsutvalget) foretatt en vurdering av mulige tiltak for bedring av soldatopplæringen.

Utvalgets innstilling ble sendt ut til høring hvorunder Ombudsmannnemnda har avgitt følgende uttalelse:

«På Forsvarsdepartementets anmodning har Ombudsmannnemnda gjennomgått og drøftet innstillingen fra»Utvalget for effektivisering av førstegangstjenesten i Forsvaret»

I tilknytning til nemndas kommentarer vedrørende utvalgets konkrete anbefalinger finner nemnda grunn til først å fremføre noen prinsipielle betraktninger omkring vår grunnlovfestede vernepliktsordning og til spørsmålet om Forsvarets bistand overfor sivilsamfunnet.

1. Den norske vernepliktsordning har sin hjemmel i Grunnlovens § 109, som siden 1907 har følgende ordlyd:

«Enhver Statens Borger er i Almindelighet lige forpligtet, i en viss Tid at værne om sit Fædreland, uden hensyn til Fødsel eller Formue. Denne Grudsætnings Anvendelse, og de Indskrænkinger den bør undergaa, bestemmes ved Lov»

Etter denne bestemmelsen praktiseres en generell tidsbegrenset verneplikt for alle menn uten hensyn til fødsel eller formue. Ved ulike lovbestemmelser er visse grupper fritatt fra militær verneplikt, f.eks ved lov av 19. mars 1965 om fritaking av militærtjeneste av overbevisningsgrunner og det betingede fri-

tak etter vernepliktslovens § 3, siste ledd, for ordinerte prester i statskirken og prester og forstandere i registrerte trossamfunn.

Det er nemndas oppfatning (alle unntatt Ivar Johansen) at Stortinget står fri til, ved lov å innføre ulike former for fritaksordninger innen rammen av Grl § 109 første ledd, uten derved å komme i konflikt med begrepet «alminnelig» verneplikt. Flertallet viser til at annet ledd i Grl § 109 forutsetter lovfestede «Indskrænkninger» i forhold til den alminnelige verneplikt. Grunnloven begrenser Stortingets lovgivningsmyndighet på dette område således at det ikke kan lovfestes en verneplikt uten tidsbegrensning eller lovfestes fritaksordninger som favoriserer grupper etter fødsel eller formue. Det er således flertallets mening at Grunnloven ikke hindrer Stortinget til å vedta lover som sikrer Forsvaret muligheten til å begrense innkallingsstyrken i samsvar med aktuelle styrkebehov. Begrepet «alminnelig verneplikt» må tolkes i relasjon til de lovmessige fritaksordninger som innføres, ikke i forhold til hvilke andeler av årskullene som gjennomfører verneplikten. Så lenge ingen blir fritatt for verneplikten p g a fødsel eller formue mener flertallet at den «alminnelige verneplikt» er ivaretatt. Flertallet antar derfor at det ikke kan reises grunnlovsmessige innvendinger mot effektiviseringsutvalgets forslag om at «krigsorganisasjonens størrelse skal være styrende for den styrke som innkalles» og at «Forsvaret ikke bør innkalle flere soldater enn det kan gi god utdanning.»

Nemndas medlem Ivar Johansen viser til at Grunnlovens § 109 må anses å fastslå at Norge skal ha et alminnelig vernepliktsforsvar hvor hovedtyngden av mannskapene skal være vernepliktige, til forskjell fra en vervet hær eller yrkeshær. Diskusjonene på Eidsvoll gjaldt i stor utstrekning spørsmål om leiehær eller vernepliktshær, og professor Johs. Andenæs har understreket (NOU 1979:51) at «det kan ikke være noen tvil om at avstemningen ble oppfattet som en avgjørelse til gunst for alternativet vernepliktshær». Det er grunn til å understreke at slik har den også vært forstått i statsrettslig teori, av tunge jurister som Fredrik Stang, T.H. Aschehoug og Bredo Morgenstjerne.

Dette medlem legger til grunn at Stortingets muligheter til å innføre fritaksordninger begrenses opp mot at fritaksordningene ikke kan bli så omfattende at en gjennom dette ikke lenger kan anse at nasjonen har alminnelig verneplikt og at derfor ikke lenger har den brede sosiale sammensetting av forsvarsstyrkene som kjenntegner en vernepliktshær. Det er grunn til å drøfte om en, hvis effektiviseringsutvalgets innstilling blir vedtatt, beveger seg på grensen av den alminnelige verneplikt Grunnlovens § 109 forutsetter.

Nemnda ser det som en fordel for befolkningens oppslutning om vernepliktsforsvaret at brede grupper av ungdommen gjennom-

fører vernepliktstjenesten og at dette moment tillegges vekt ved bedømmelse av tjenestetidens lengde. En redusert tjenestetid bør kunne vurderes dersom dette skulle vise seg nødvendig for å opprettholde større innrykkskull.

2. Med henvisning til utvalgets forslag om at «støtten til det sivile samfunn bør begrenses til katastrofer og ulykker som følge av økte krav til effektivitet» finner nemnda grunn til reservasjon.

Nemnda vil vise til at vårt vernepliktssystem med en uavbrutt førstegangstjeneste på inntil 15 mndr, og etterfølgende repetisjonsøvelser innebærer en betydelig belastning både for det berørte personell og offentlig og privat virksomhet i samfunnet. For det sivile samfunn innebærer vernepliktsordningen vesentlige ulemper ved at arbeidstakeren i sin beste alder må avgis til pålagt militærtjeneste. Det vil kunne hevdes at Forsvaret ved den gjeldende vernepliktsordning påfører en «tilbakebetalingsplikt» i forhold til sivilsamfunnet. Det er således nemndas oppfatning at Forsvarets støtte til sivilsamfunnet ikke bør reduseres i forhold til dagens nivå. Etter de reduserte beredskapskrav vil nemnda anta at Forsvaret bør kunne påta seg ytterligere støtteoppgaver overfor sivilsamfunnet, f.eks innen miljøsektoren for bekjempelse av miljøkatastrofer og overvåking av havressursene, både i indre og ytre farvann innenfor den økonomiske sone.

Ved siden av krigsorganisasjonens behov bør slike sivilbetonte oppgaver legges til grunn ved fastsettelse av de årlige innkallingsstyrker.

Som foran nevnt er nemnda av den oppfatning at Forsvaret bør kunne påta seg flere støttefunksjoner overfor det sivile samfunn. I samsvar med dette syn mener nemnda at militære enheter, som i forhold til de aktuelle militære mål ikke krever full tjenestetid bør kunne opplæres med sikte på slike utvidede sivile støttefunksjoner. Det er en forutsetning at Forsvaret tilføres økonomiske ressurser i samsvar med dette.

3. Nemnda går så over til å kommentere enkelte av utvalgets øvrige konklusjoner og anbefalinger.

- Nemnda er enig i at det bør utvikles bedre systemer for måling av kvalitet og resultatoppgivelse. Nemnda vil anbefale at effektivmålingen i hovedsak rettes mot enheter, i mindre grad mot enkeltpersoner. Uheldig fokusering på enkeltpersoners yte- eller prestasjonsevne bør unngås. Forsvarets effektivitet som krigsorganisasjon bør vurderes etter militære enheters stridspotensiale. Opplæringen bør således innøve soldatenes evne til samordnet innsats. Utdanningsopplegget bør også ta hensyn til at våre soldater skal dekke funksjoner i internasjonale opp-

drag som FN og i allianse-sammenheng. Ved måling av individuelle ferdigheter bør denne være rettet mot hans tjenestefunksjoner. Det er av denne grunn særlig viktig at Forsvarets muligheter for individuell klassifisering blir bedre utnyttet slik at prinsippet om «rett mann på rett plass» bedre blir oppnådd.

- Med sikte på en best mulig tilpassing mellom menneskenes sivile behov og tjenestlige hensyn vil nemnda sterkt anbefale at tiden mellom sesjon/klassifisering og fremmøte blir kortest mulig. Nemnda vil vise til at menneskene befinner seg i en livsfase da den sivile status fra hjemmeboende skoleelev til familieforsørger kan endres over meget kort tid.
- Nemnda finner grunn til å advare mot en utstrakt differensiering av førstegangstjenestens lengde. Det er nemndas erfaring at den gjeldende ordning med 6, 9 og 12 måneders førstegangstjeneste allerede har skapt misnøye blant mennesker som pålegges den lengste førstegangstjeneste.
- Nemnda vil understreke betydningen av at Forsvaret sikres tilstrekkelig erfarent instruktørpersonell for den grunnleggende soldatopplæring. Slik tjeneste må være til fordel for befalets karriere. Avdelinger som driver opplæring i bruk og vedlikehold av tyngre våpen bør lokaliseres til geografiske områder med de beste skyteøvsingsområder.
- Effektiviseringskravene må ikke medføre redusert hensyn til menneskenes sikkerhet under våpenopplæringen, hvorfor behovet for tilstrekkelig kvantitet og kvalitet innen instruktørkorpset må understrekes spesielt.
- Nemnda er enig med utvalget i at det ligger en betydelig effektiviseringsgevinst i en bedre samordning av soldatutdanningen mellom våpengrenene. En samordnet opplæring av visse felleskategorier som sjåfører, militærpoliti, sanitetspersonell, velferdstjeneste etc bør kunne iverksettes uten omfattende utred-

ninger. Nemnda finner også grunn til å påpeke at velferdstjenesten har stor betydning for menneskenes trivsel og effektivitet. Reduseres velferdstilbudene vil andre effektiviseringsiltak være til mindre nytte. Velferdstilbudene bør derfor opprettholdes. Også forpleiningstilbudene har stor betydning for menneskenes trivsel og effektivitet. En bedre kontroll med avdelingenes kjøkkentjeneste vil kunne bidra til bedret kosthold og derav følgende økt trivsel og effektivitet blant menneskene.

- Nemnda finner også å ville advare mot at det innføres ordninger som generelt fritar menneskene fra tjenesteplikten p g a sosiale forhold, eller at vedkommende påfører Forsvaret store kostnader til bostøtte, forsøgstillegg etc. Utvalgets anbefaling av at det må bli lettere å frita eller dimittere mennesker av sosiale og økonomiske årsaker kan undergrave en viktig pilar ved vernepliktsforsvaret; at en har en bred sosial rekruttering. I stedet må Forsvaret gjennom sin organisering forsterke sin innsats for å legge forholdene til rette for vernepliktige som har sosiale eller økonomiske problemer. Det vises til utvalgets forslag om at en ved sesjonen i større grad skiller ut soldater som ikke tilfredstiller de krav som stilles. Nemnda understreker betydningen av at en ved fordeling av mennesker til de respektive tjenestesteder bør tilstrebe en sosial profil. Forsvaret har også en oppgave i å gi vernepliktige med svak utdanning eller en vanskelig sosial bakgrunn muligheter for å utvikle seg.
- Nemnda støtter at sikkerhetsklarering av soldater bør forenkles og desentraliseres, men understreker at en slik desentralisering ikke må gå på bekostning av den alminnelige rettsikkerhet for den enkelte soldat. Det må være en forutsetning at en desentralisert ordning følges av entydige nasjonale regler som sikrer likebehandling av den enkelte, og at soldaten har mulighet til å få overprøvet lokale beslutninger hos overordnet myndighet.»

SAKER SOM ER BEHANDLET AV OMBUDSMANNEN

I 1994 har Ombudsmannen mottatt 102 nye registrerte saker. I tillegg er behandlet 8 saker fra tidligere år. I 30 av de ferdig behandlede saker er avgjørelsen endret i favør av klageren.

Som opplyst foran i beretningen har det i tillegg til de registrerte klagesakene vært en rekke henvendelser der Ombudsmannen og hans medarbeidere har kunnet løse saker for personellet ved uformell kontakt med partene. Det er også i 1994 kommet henvendelser

som er henvist til andre organer, f eks til Stortingets ombudsmann for forvaltningen, som rette vedkommende.

Saksfordelingen på forsvarsgrenene ser slik ut 1994:

FD – fellesstaber	5 %
Hæren	50 %
Sjøforsvaret	22 %
Luftforsvaret	18 %
Heimevernet	5 %

MENIGE MANNSKAPER

Verneplikt – utskrivning – rulleføring

Ombudsmannens kontor behandler i årets løp en lang rekke telefoniske og besøksmessige henvendelser under denne gruppe.

De fleste tilfeller gjelder spørsmål om rettigheter, alternative tjenestemuligheter, mulighetene for valg av våpengren og tjenesteart/tjenestested.

Det er Ombudsmannens erfaring at vernepliktsforvaltningene strekker seg langt for å imøtekomme personlige ønsker om våpengren og tjenesteart.

Innkalling, fremmøte, fritaking, utsettelse

I denne gruppe er det i år behandlet 31 registrerte saker. I 12 av disse sakene er avgjørelsen endret i favør av klageren. Det er i tillegg behandlet en rekke telefoniske og skriftlige henvendelser som ikke har nødvendiggjort formell saksregistrering.

I denne saksgruppe finner man vanligvis klagetemaer som krever en nøye avveining mellom klagerens private/sivile interesser og Forsvarets tjenestlige behov. Det er Ombudsmannens erfaring at militære myndigheter vanligvis viser stor vilje til å imøtekomme velbegrunnede sivile behov hos mannskaperne.

Det er særlig grunn til å kreditere Vernepliktsverkets sentrale og regionale organer for samvittighetsfull skjønnsutøvelse, ofte under krevende avveiningsforhold.

I

En vernepliktig som var innkalt til 3 ukers rep. øvelse ønsket Ombudsmannens bistand til å få innvilget utsettelse med øvelsen. Søknaden var begrunnet med hensynet til hans arbeidsgiver – et firma innen verdipapirhan-

del – som angivelig befant seg i en presset arbeidsmessig situasjon. Det ble bl.a. vist til at klageren var den ene av firmaets to autoriserte børsmejlere. Arbeidsgiveren gjorde gjeldende at firmaet ville bli urimelig skadelidende ved å måtte avgi en av sine to viktigste medarbeidere. Firmaet hadde tilsammen over 20 ansatte.

Saken ble forelagt Vernepliktsverket som ikke fant de påberopte utsettelsesgrunner tilstrekkelige for å imøtekomme klagen. Ombudsmannen kom til samme konklusjon og avsluttet saken med et brev til klageren hvor det bl.a. ble anført:

«Søknaden om utsettelse med repetisjonsøvelsen er bl.a. begrunnet med problemer som vil oppstå i Deres arbeidssituasjon og for Deres arbeidsgiver, samt problemer i forbindelse med pass av Deres barn 2 timer hver morgen.

Etter sakens gjennomgåelse ved vårt kontor kan vi imidlertid ikke se at VPVs skjønnsutøvelse har bygget på noen feilaktige premisser med betydning for vedtaket. I relasjon til øvrige søkere med tungtveiende behov for utsettelse kan vi heller ikke se at De er blitt usaklig forskjellsbehandlet.

På bakgrunn av de foreliggende opplysninger, med hensyn til gjeldende regelverk og lik behandling, kan vi således ikke se noen grunn til å rette kritikk mot Vernepliktsverkets vedtak i saken.»

II

En vernepliktig – innehaver av et bilgummiverksted – hadde fått avslag på sin søknad om utsettelse med rep. øvelse. I sin klage til Ombudsmannen fremhevet han at faren som var hans kompanjong, var 50 % ufør og sykkelig, og at han selv dessuten måtte passe datteren på 1 år når samboeren var på kvelds- og

nattarbeid. Saken ble forelagt VPV som fastholdt avslaget, bl.a. med følgende begrunnelse:

«Ut fra de opplysninger som er gitt i skriv fra søkeren til OFF finner ikke VPV at nye momenter fremkommer i saken.

Det er derfor VPV sin vurdering at drift av bilgummiverkstedet kan ivaretas selv med søkeren som fraværende i 21 dager. Firmaets eksistens eller arbeidsplasser kan heller ikke sees som truet ved at søkeren avtjener repetisjonsøvelsen.

Den nyinnførte ordning med særskilt økonomisk hjelp vil kompensere et inntektstap dersom søkerens samboer finner å ta permisjon fra sitt arbeid for å passe egne barn.»

I betraktning av at det med virkning fra 1. januar 1994 ble innført en ny sosial stønad-ordning og dessuten en ordning med næringsbidrag for selvstendig næringsdrivende fant Ombudsmannen intet å bemerke til avgjørelsen.

III

En vernepliktig, som først forgjeves hadde søkt om utsettelse med en rep.øvelse begrunnet med hensynet til sin arbeidsgiver, hadde for annen gang søkt om utsettelse etter at hans kone som bankfunksjonær hadde vært utsatt for væpnet bankran. I sin nye utsettelsesøknad skrev klageren bl.a. slik:

«Etter min første søknad datert 4. nov. 93, har min kone dessverre vært igjennom en meget tøff opplevelse. Hun er ansatt i x x Bank. Den 93 ble banken utsatt for et brutalt, væpnet ran. Min kone har tatt dette veldig tungt og har hatt psykiske problemer etter episoden. Dette har for hennes del gitt seg utslag i gjentatte mareritt om nettene, oppvåkninger og angst for å være alene. Hun har vært igjennom etterbehandling i regi av bankens bedriftshelsetjeneste. Dette har selvfølgelig vært til hjelp, men hun orker ikke tanken på å måtte være alene om nettene over en så lang periode.

Jeg søker med dette om utsettelse av repetisjonsøvelsen den 2. mars 94, grunnet det ovennevnte.»

Vedkommende vernepliktsforvaltning hadde avslått også denne søknaden hvoretter klageren tok saken opp med Ombudsmannen. I en snarlig henvendelse til VPV skrev Ombudsmannen bl.a. slik:

«Søknaden sees begrunnet med et særlig omsorgsansvar overfor sin kone som for 3

mndr siden var utsatt for et ran i x x Bank.

Ved henvendelse til bedriftslegekontoret x x Bank opplyses at fru NN gjennomgår et medisinsk oppfølgingsprogram som for samtlige involverte vil vare ved i 6 mndr. Deretter gis et individuelt oppfølgingstilbud. Det blir opplyst at familiens øvrige medlemmer inngår i den medisinske behandling av ransofrene.

Vårt kontor er stillet i utsikt en mer konkret uttalelse vedr NN fra dr x i morgen. Denne vil bli ettersendt som ytterligere belysning av saksforholdet, idet en håper på VPVs fornyede behandling og underretning i sakens anledning.»

Etter denne henvendelsen fant VPV å kunne imøtekomme klageren og varslet at utsettelse var innvilget og innkallingen annullert.

IV

En vernepliktig hadde forgjeves søkt sin vernepliktsforvaltning om utsettelse med rep.øvelse. Søknaden var begrunnet med at han på grunn av sin kones diabetes sykdom ikke kunne være borte fra ekteparets to barn på h. h. v. 1½ og 4½ år om natten.

Klagerens kone arbeidet i full stilling som lege og hadde fremlagt legeattest på sin diabetes sykdom. Fra militær lege forelå uttalelse om at konens plager ikke kunne være til hinder for å kunne ta seg av barna i mannens fravær. I sitt brev til Ombudsmannen fremholdt klageren bl.a. følgende:

«I dette brev viser jeg til at min kone skal til kontroll hos sin faste lege, overlege x x ved Norsk Diabetessenter.

Hun har nå hatt samtaler med ham, og han har gitt meg en legeattest som følger vedlagt. I denne attesten går det helt klart frem at det er «nødvendig at mannen er tilstede».

Ut fra dette konkluderer han med at det er «meget gode grunner for at mannen bør bli fritatt for repetisjonsøvelse.» Overlegen har tidligere skrevet attest i lignende tilfeller, som uten unntak har blitt innvilget. Skulle etter dette min søknad ikke innvilges, stiller han seg uforstående til dette, og han vil da forvente en utførlig medisinsk begrunnelse.

Jeg håper at Ombudsmannen er enig i overlegens konklusjoner, og at Ombudsmannen kan bidra med en positiv utgang enten ved å skjære igjennom eller ved å få fortløp i prosessen slik at jeg slipper å møte; det behov for hjelp min kone trenger kan inntreffe allerede første natten jeg eventuelt må være borte.»

Saken ble tatt opp med VPV som etter nærmere drøftelser og overveielser kom til at utsettelse i dette tilfelle kunne innvilges.

V

En vernepliktig klaget til Ombudsmannen etter å ha fått avslag på en søknad om fortsatt utsettelse med førstegangstjenesten.

Klageren var 23 år gammel og hadde hatt utsettelse med førstegangstjenesten p.g.a. ingeniørstudier. Etter å ha fullført studier ved en Ingeniørhøyskole var han innkalt til tjeneste med fremmøte 4. juli 1994. Imidlertid hadde han konkurrert seg til studentplass ved et teknisk universitet i USA fra høsten 1994 for videregående studier.

Ombudsmannen tok saken opp med VPV og skrev bl.a. slik:

«I forbindelse med sin henvendelse til Ombudsmannen har klageren fremlagt bekrefteelse for at den oppnådde studieplass ikke kan reserveres for et senere år.

Det sees også opplyst at en medstudent skal ha fått innvilget utsettelse av VFX for påbegynnelse av studier samme sted.»

Etter fornyet behandling kom VPV til at vedkommende burde gis muligheter for å ta den planlagte utdanning i USA. VPV bekreftet samtidig at en annen var innvilget utsettelse for å studere ved samme universitet.

I samsvar med denne avgjørelsen ble utsettelse innvilget for ytterligere 3 år og innkallingen annullert.

VI

En vernepliktig – gårdbruker av yrke – ønsket Ombudsmannens bistand for å oppnå utsettelse med rep.øvelse.

Klagesaken kan stå som et eksempel på mange tilsvarende klagesaker fra gårdbrukere.

Klageren skrev bl.a. slik:

«Jeg vil med dette få be om utsettelse for ovennevnte repetisjonsøvelse, på grunn av min arbeidssituasjon.

Min profesjon er heltids gårdbruker, med 310 da korn, ca 500 fremforende slaktegriser pr. år, samt vel 1000 da skog.

På grunn av mitt husdyrhold, samt at repetisjonsøvelsen begynner i treskesessongen, er det nærmest umulig for meg å være fraværende fra gårdsdrifta i det hele tatt.

Jeg tok over garden etter min mor i 1991, så min gjeldsbyrde/økonomi er tyngende. Jeg er ugift, og min far er død, så det er ingen nær familie som kan tre hjelpende til.

Min nevnte økonomi tillater ikke leid hjelp som stedfortreder. Både når det gjelder de direkte kostnader, og faren for tapte inntekter som ligger i den følsomme produksjonen som slaktegris er.»

Søknaden var avslått blant annet med følgende begrunnelse:

«VFX kan ikke se at det er viktige samfunns- eller velferdsinteresser som tilsier utsettelse.

Det vises til jordbruksavtalen, hvor du har rett til dekking av utgifter til avløserhjelp under pliktig militærtjeneste. Se også Næringsbidrag pkt 9 i orienteringen som var vedlagt innkallingen, og vedlagte søknadsskjema. VFX anser det som rimelig at en avløser kan vikariere for deg i ditt fravær.

Søknaden er avslått. Mottatte innkalling opprettholdes.»

Etter å ha drøftet saken med de lokale landbruksmyndigheter, distriktets arbeidskontor og klageren selv avsluttet Ombudsmannen saken med et brev til klageren hvor det bl.a. heter:

«Som De antas å være kjent med har Ombudsmannen til oppgave å foreta en nøytral og etterfølgende vurdering dersom Forsvarets personell skulle mene seg urimelig eller regelstridig behandlet av de ordinære forvaltnings- og klageorgan i Forsvaret. I samsvar med dette har en gjennomgått de tilsendte dokumenter og samtidig innhentet nærmere opplysninger.

Etter å ha gjennomgått saken kan følgende bemerkes:

Med virkning fra januar 1994 er det innført nye stønadsregler i Forsvaret hvorefter stønad til vikarutgifter innvilges selvstendig næringsdrivende under repetisjonsøvelser og HV-øvelser. Hensikten med de nye stønadsregler er å redusere den næringsdrivendes økonomiske ulemper i relasjon til verneplikten.

De nye stønadsregler vil innebære en mer restriktiv praksis med hensyn til innvilgelse av økonomisk begrunnede utsettelsessøknader. For Deres vedkommende er det opplyst at De tidligere ikke har gjennomført noen repetisjonsøvelser, men at De ble innvilget utsettelse med en øvelse i 1993.

Ved henvendelse til VFX har jeg fått opplyst at De under øvelsen vil ha muligheter for å søke om helgepermisjoner og også eventuelt søke om førtidsdimittering, f.eks etter 10-12 dagers øvelse. Det vil også være mulig å søke kompanisjefen om utsettelse ved fremmøte, idet avgjørelsesmyndigheten etter fremmøte tilligger vedkommende avdeling.

Etter disse omstendigheter finner jeg ikke grunn til bebreidelse mot Forsvarets behandling av Deres utsettelsessøknad.»

VII

En vernepliktig klaget til Ombudsmannen etter avslag på søknad om utsettelse med rep.øvelse. Etter å ha innhentet nærmere opplysninger og dokumentasjon ble saken tatt opp med VPV.

Ombudsmannen skrev bl.a slik:

«Søknaden om utsettelse med repetisjonsøvelsen er begrunnet med at NN er student på heltid ved Norges Handelshøyskole. Det opplyses at han følger obligatorisk undervisning gjennom høsten 94, og at han skal avlegge eksamen i Engelsk i nov d.å. Iflg NN blir studiet ytterligere forlenget med et semester dersom han skulle delta på repetisjonsøvelsen, foruten at han vil bli påført andre ulemper i studieopplegget.

NN har fremlagt nye bekreftelser i saken, idet han viser til brev fra Norges Handelshøyskole v/studierettleider dat. 29. aug 94, som på det sterkeste anbefaler at søknaden innvilges. Videre sees anbefalingen gitt i brev fra professor Y dat 30. aug 94.

De mottatte dokumenter vedlegges, idet Vernepliktsverket bes vennligst avgi uttalelse for Ombudsmannens vurdering av saken.»

Med henvisning til at saken nå var tilført nye momenter og forhold bedre dokumentert fant VPX at utsettelse burde innvilges. Innkallingen ble deretter annullert.

VIII

En vernepliktig ønsket bistand fra Ombudsmannen etter at han hadde fått avslag på en søknad om utsettelse med resterende førstegangstjeneste.

Klageren var inne til avtjening av 15 mndrs førstegangstjeneste og hadde søkt om avbrudd i tjenesten fra august 1994. Ordinær dimisjon skulle finne sted i desember 1994.

For å unngå to års utsettelse med sin videreutdannelse hadde han søkt om dimisjon til skolestart høsten 1994. Søknaden var blitt avslått. Etter nærmere undersøkelser tok Ombudsmannen opp saken i et brev til vedkommende våpengrenstab hvor det bl.a ble anført:

«Mannskapet tilhører kontingent 9310 med 15 måneders førstegangstjeneste.

Han har søkt om førtidsdimisjon for videreutdannelse ved X Ingeniørhøgskole skoleåret 94/95, men grunnet regelen om førtidsdimisjon begrenset med inntil 8 uker, sees søknaden endret til å gjelde utsettelse/avbrudd med førstegangstjenesten.

Det sees bl.a. opplyst at mannskapet måtte frasi seg studieplass ved X for skoleåret 93/94, etter at han ble kjent med at militærtjenesten skulle starte høsten 93. Ved denne anledning tok han kontakt med Forsvaret og fikk angivelig opplyst at det ikke ville by på noen problemer å ta førstegangstjenesten og dimittere til studiestart for skoleåret 94/95.

Iflg mannskapet disponerte han i tillit til Forsvarets informasjon, idet han frasa seg

studieplassen ved X for 93/94 og fikk reservert studieplass for skoleåret 94/95. I

henhold til bekreftelsen fra X dat 20. mai 94 er dato for studiestart 22. aug 94.

Dersom han ikke får benytte den reserverte studieplassen sees anført at han sannsynligvis vil dimittere til arbeidsledighet.»

Fra våpengrenstaben mottok Ombudsmannen underretning om at klageren var innvilget utsettelse med resterende førstegangstjeneste fra og med 15. august.

IX

En vernepliktig hadde med henvisning til at kvalifisert avløser ikke kunne skaffes, søkt utsettelse med en rep. øvelse.

Da søknaden var avslått ble saken tatt opp som klage overfor Ombudsmannen.

Av saksdokumentene fremgikk at øvelsen skulle finne sted i september og ville således falle sammen med innhøstningssesongen for hans gårdsdrift som var basert på produksjon av poteter og diverse grønnsaker. Fra arbeidskontoret forelå bekreftelse for at man der ikke kunne skaffe noen maskinkyndig avløser for øvelsesperioden.

Bekreftelsen var imidlertid skrevet flere måneder tidligere.

Ombudsmannen gjorde slik henvendelse til VPV.

«Ved brev av 20 d m har ovennevnte anmodet om vår bistand i forbindelse med hans søknad om utsettelse med repetisjonsøvelse i tiden 5. - 19. sep. d å. Klagerens brev med øvrige dokumenter vedlegges, idet en vil be om VPVs kommentar til saken.

Klagerens opprinnelige søknad sees avslått av VFX den 29. apr d å og avslaget fastholdt ved VPVs vedtak den 20. juni d å. I sitt brev av 20. d m opplyser klageren å ha gjort ytterligere forgjeves anstrengelser med sikte på å skaffe en stedsfortreder for øvelsesperioden.

Ved henvendelse til Arbeidskontoret på Y har vi fått opplyst at kontoret for en uke siden - etter NNs anmodning - foretok nye og bredere undersøkelser med sikte på å skaffe en kvalifisert avløser for ham.

Undersøkelsen bragte, angivelig, for dagen en vanskeligere situasjon enn den kontoret har beskrevet i sin uttalelse av 16/5 d å. Det fremholdes at NNs spesielle produktvarianter med hovedvekt på potetproduksjon gjør mulighetene for å skaffe en kvalifisert maskinkyndig avløser særlig problematisk.

Ved VFX har en fått opplyst at NN hittil har gjennomført to repetisjonsøvelser og er tidligere ikke innvilget utsettelse.

En uke senere mottok Ombudsmannen svar fra VPV som ble avsluttet slik:

Ved gjennomgåelse av saken under hensyn til de nye opplysningene i saken, finner VPV å omgjøre sitt vedtak av 20. jun 94, ref b, og innvilger utsettelse med repetisjonsøvelsen for NN.»

X

På vegne av sin sønn gjorde en dame henvendelse til Ombudsmannen med ønske om bistand for å få sønnen innkalt til militærtjeneste snarest mulig. Etter Forsvarets opplysninger var vedkommende planlagt innkalt i løpet av 1995.

Moren begrunnet sitt ønske om tidligere innkalling bl.a med at sønnen var arbeidsledig og uten skoleplass.

Moren fryktet også for at sønnen kunne bli involvert i et belastet ungdomsmiljø i nærområdet.

Saken ble av Ombudsmannen fremlagt for den aktuelle vernepliktsforvaltning som på bakgrunn av de spesielle omstendigheter fant å kunne fremskynde militærtjenesten.

Den unge mannen ble tilsendt innkalling med beskjed om å møte til tjeneste 3 uker senere.

Opptjening, godskriving, tjenestetidens lengde, tjenestelettelser

I denne gruppe er det i løpet av 1994 behandlet 4 saker, hvorav avgjørelsen i 3 saker er endret i favør av klageren.

En av sakene var tatt opp som en klage til Forsvarets Ombudsmannsnemnd og ble derfor drøftet i nemndsmøte. Saken er omtalt under nemndas generelle bemerkninger foran i denne innberetning.

I

En tillitsvalgt for de menige mannskaper ved en avdeling i Luftforsvaret klaget over at avdelingen i strid med tidligere skriftlige orienteringer hadde annullert ordningen med generell 6 ukers avkortet førstegangstjeneste.

Tillitsmannen viste til at en rekke navngitte soldater under sin rekruttskole hadde mottatt «bekreftelser» på at førstegangstjenesten ville bli avkortet til 10½ måned istedet for 12 mndr. I samsvar med dette var dimisjonsdatoen fastsatt til 13. mai 1994. Etter overføring fra rekruttskolen til den aktuelle avdeling var de blitt informert om at den nevnte avkortning bygget på en beklagelig feilinformasjon og derfor måtte ansees som ugyldig og uforpliktende for mannskapenes nåværende

tjenestested. I tillegg til denne konkrete klagesak mottok Ombudsmannen også andre telefoniske henvendelser om samme forhold ved andre avdelinger i Luftforsvaret.

Ombudsmannen fant derfor grunn til å anmode om et «oppklaringsmøte» med Forsvarsdepartementet, Vernepliktsverket, FO og våpengrenene. Møtet medførte at FO sendte ut et oppklarende rundskriv om fortolkning av begrepene «førtidsdimittering» og «avkortet førstegangstjeneste» og at det var våpengrenstabenes ansvar å fastsette korrekt dimisjonsdato.

I den aktuelle klagesak fastsatte Luftforsvarstaben at de mannskaper som var omfattet av tillitsmannens henvendelse til Ombudsmannen skulle gis anledning til etter søknad å dimittere i samsvar med rekruttskolens «løfte» om 10½ mndr. tjeneste. Tillitsmannen fant dette som en akseptabel løsning.

II

På vegne av 15 soldater som var inne til 6 mndr. førstegangstjeneste anmodet tillitsmannen om bistand etter at et «løfte» om 2 ukers tidligere dimisjon var blitt frafalt og nektet innvilget av den avdeling de var blitt overført til etter fullført rekruttskole.

Tillitsmannen bygget sin klage på at samtlige 15 hadde fått påført i sin vernepliktsbok en fastsatt dimisjonsdato som innebar 2 ukers forkortet tjeneste.

Saken ble tatt opp med Hærstaben som besvarte Ombudsmannen med følgende avgjørelse:

«HST er av den oppfatning at selv om mannskapene skulle vært inne til tjeneste frem til 11 jan 95, så har de fått innvilget en tidligere dimisjon ved at dette er innført i deres vernepliktsbok.

Mannskapene som har fått innført tjenestetid frem til 22. des 94 i vernepliktsboken, skal dimitteres iht dette. HST har allerede gitt den berørte avdeling melding om dette.»

Beordring, overføring, forflytning, frabeordring, dimittering

I denne gruppen er det i år behandlet 7 klagesaker, hvorav avgjørelsen i 3 tilfeller er endret i favør av klageren. De fleste saker gjelder klage over avslag på søknad om overføring til tjenestested nærmere hjemmet, eller søknad om overføring til HV-tjeneste av velferdsgrunner.

Ombudsmannen mottar en rekke henvendelser fra ungdom som står foran verneplikts-tjenesten og som ønsker opplysninger om de eksisterende alternativer for vernepliktstjeneste. Ofte tyder slike henvendelser på at

vedkommende har mangelfullt kjennskap, eller misforståtte oppfatninger, om verneplikts spørsmålene. Som eksempel på slike kan nevnes at Ombudsmannen mottok en «søknad om overflyttelse til Sivilforsvaret.» «Søknaden» var begrunnet med at vedkommende etter lang tids arbeidsløshet for 6 måneder siden hadde skaffet seg en jobb og var fortsatt bare tilsatt på prøve. En eventuell innkalling til militærtjeneste ville innebære stor fare for oppsigelse fra stillingen, ble det opplyst.

Ombudsmannen besvarte henvendelsen slik:

«Det vises til Deres brev av 20 d m. Etter gjennomlesning av brevet synes det noe uklart om Deres henvendelse gjelder overføring til siviltjeneste etter reglene i lov av 19. mars 1965 om fritakning av militærtjeneste av overbevisningsgrunner, eller om De ønsker overføring til Sivilforsvaret.

Overføring til siviltjeneste etter «fritaksloven» innvilges etter søknad av Justisdepartementet. Søknaden må bygge på en fast pasifistisk overbevisning i samsvar med bestemmelsene i lovens § 1.

Tjeneste i Sivilforsvaret er derimot intet alternativ til militær eller sivil førstegangstjeneste. Det forekommer imidlertid at rekrutter som av helsemessige årsaker blir fritatt for militær førstegangstjeneste blir overført til tjeneste i Sivilforsvaret.

Deres ønske om «overflyttelse til Sivilforsvaret» sees begrunnet med en frykt for å «miste jobben» idet De hevder å være ansatt på prøve.

Til dette kan opplyses at en arbeidsgiver ikke kan si opp en arbeidstaker på grunn av militærtjenesten når vedkommende har vært ansatt minst 3 måneder i sammenheng etter fylte 18 år, jfr lov av 29 mars 1949 om forbud mot at arbeidere blir berøvet sin stilling på grunn av innkalling til militærtjeneste m v.

Angivelig fare for tap av stilling kan dessverre ikke kvalifisere hverken for overføring til siviltjeneste (militærnektertjeneste) eller tjeneste i Sivilforsvaret.

Vernepliktsboken følger vedlagt i retur.»

I

En vernepliktig som hadde fått avslag på sin søknad om førtidsdimittering for å påbegynne siviløkonomistudier ønsket Ombudsmannens snarlige bistand.

Av saksfremstillingen fremgikk at vedkommende som ordinært skulle dimittere primo januar 1995 hadde oppnådd studieplass ved en handelshøyskole fra skoleårets begynnelse høsten 1994. Da han var kjent med at førtidsdimittering i hans tilfelle først kunne komme på tale i november 1994 hadde han fått avtale med høyskolen om tiltredelse av studiene først medio november.

Til hans skuffelse var søknaden om førtidsdimittering blitt avslått av overordnet myndighet til tross for at hans faglige foresatte hadde anbefalt søknaden. Da fristen for tiltredelse av studiene sterkt nærmet seg kom saksbehandlingen til å foregå dels telefonisk og dels på telefaks.

Ombudsmannen konstaterte at avslaget ikke var tjenestlig begrunnet men basert på den misforståelse at førtidsdimittering for skolegang ikke gjaldt hans innrykkskull.

Etter at denne misforståelse var bragt ut av verden fant vedkommende våpengrenstab at søknaden kunne innvilges. Klageren ble dimittert umiddelbart.

II

En vernepliktig utdannet som sivilingeniør klaget over at hans søknad om overføring fra sjøtjeneste til mer teknisk betonet tjeneste på land var blitt avslått.

Klageren viste til at han over flere uker hadde stått i skriftlig og telefonisk kontakt med de militære myndigheter uten at saken hadde fått noen løsning. Klagerens ønskede tjenestested bekreftet at en soldat med hans utdanningsbakgrunn var sterkt ønsket. Saken ble tatt opp med vedkommende våpengrenstab som meget raskt besluttet at mannskapet ble overført i samsvar med hans ønske.

Ombudsmannen underrettet klageren om resultatet.

Uniformer, personlig utstyr, erstatning for tap av utstyr

Det er i årets løp ikke behandlet noen skriftlige klager i denne gruppe.

Som i tidligere år har kontoret gitt råd og veiledning pr. telefon i en rekke erstatningsaker. Etter forliset av KNM Oslo tok Landsutvalget for tillitsvalgte i et brev av 29. april 1994 til Forsvarsdepartementet opp forslag om å heve den øvre beløpsgrense for billighetserstatning overfor menige mannskaper fra kr 5.000,- til kr 20.000,- som for tilsatte i Staten. Departementet anmodet i brev av 4. august 1994 om Ombudsmannens uttalelse til forslaget.

Ombudsmannen viste til nemndas høringsuttalelse fra nemndsmøte den 16. juni 1992 der nemnda sterkt anbefaler at erstatningsreglene bør sikre de menige mannskaper samme rett til billighetserstatning som de tilsatte i Forsvaret. Kr 20.000,-

Ved utgangen av 1994 fikk Ombudsmannen opplyst at Forsvarsdepartementet hadde saken til forberedende behandling etter innhentede høringsuttalelser.

Forlegningsforhold

Det er behandlet en klagesak i denne gruppe i 1994.

Saken gjaldt klage over avslått søknad om hjemmeboerstatus og gir ikke grunnlag for nærmere omtale.

Kosthold

Det er heller ikke i 1994 behandlet noen formelle klagesaker vedrørende kostholdet i Forsvaret. Ombudsmannen finner grunn til å bemerke at det ikke er registrert formelle klager i denne gruppen siden 1987 og dette må tas som et tegn på at det har funnet sted en åpenbar bedring av kostholdet i Forsvarets messer.

Under nemndas befaringer og andre besøk ved avdelingene har en fått tillitsmennenes bekreftelse på at kostholdet generelt holder høy standard.

Bebredelsene mot kostholdet begrenser seg som regel til kritikk mot enkelte måltider.

Det har også forekommet kritikk mot kjøkkentjenesten ved enkelte avdelinger som følge av personellmangel.

Slike forhold har imidlertid raskt blitt rettet opp.

Tjenesteforhold

Det er i 1994 ikke journalført noen klagesaker i denne gruppe.

Spørsmål vedrørende tjenesteforholdene forekommer imidlertid svært ofte som telefoniske henvendelser hvorunder kontoret bidrar til oppklaring og løsning av sakene.

Som eksempel på henvendelser vedrørende tjenesteforholdene kan refereres fra et brev Ombudsmannen mottok fra en tillitsvalgt for soldatene ved en avdeling i Nord-Norge.

Tillitsmannen skrev bl.a. slik:

«Kokkene ved Stabskompaniet XX vil gjerne ha ombudsmannens vurdering av den turnusordning som ble iverksatt for avdelingens kokker i overgangen august-september 1994.

Turnusordningen består kort fortalt av 7 dager på kjøkken, fra tirsdag morgen til mandag kveld. Deretter er det vanlig tjeneste tirsdag, onsdag og halve torsdag. Deretter har kokkene fri 2. økt torsdag, hele fredag, lørdag og søndag, og videre første økt mandag. Disse fridagene er kompensasjon for den helga kokkene har jobbet. 2. økt mandag er vanlig tjeneste.

Det daglige timetallet i helgene er 11-11,5 timer, mens vanlige ukedager er 13-13,5 timer. Dette betyr at kokkene arbeider minimum 87 timer + 3 vanlige tjenestedager

(à 8½ time) i løpet av en 14-dagers turnus.

Dette strider etter vår mening mot de ret-

ningslinjer som er gitt i «Forsvarssjefens retningslinjer for gjennomføring av lik tjenestetid i forsvaret under førstegangstjenesten» av 8. november 1987. Her heter det at mannska-pers programmerte tjenestetid er 42½ time pr uke, med muligheter for turnus. Kokkene har ca. 20 feltdøgn i året, og noe vakttjeneste.»

Foranlediget av denne henvendelsen ble saken drøftet mellom avsender og Ombudsmannens kontor.

Etter Ombudsmannens anbefaling valgte tillitsmannen å kreve turnusordningen drøftet som egen sak i avdelingens tillitsmannsutvalg.

Tillitsmannen ble samtidig anbefalt å komme tilbake med en ny henvendelse dersom han etter drøftingene i tillitsmannsmøtet skulle se behov for det.

Ombudsmannen har ikke hørt noe senere i sakens anledning.

Permisjoner

Foruten en rekke skriftlige og telefoniske henvendelser har kontoret i løpet av 1994 behandlet 2 formelle klagesaker i denne gruppen.

De fleste permisjonsspørsmål må løses ved bruk av telefon/telefaks idet klagen ofte innløper svært kort tid før permisjonen ønskes påbegynt.

Etter vedtak i Forsvarets Overkommando 25. april 1994 er soldatene gitt mulighet for velferdspermisjon i forbindelse med konfirmasjon i nærmeste familie.

Med virkning fra samme dato ble det inn-tatt følgende tillegg i permdirektivet:

«**Konfirmasjon** i nærmeste familie. Som nærmeste familie ifm konfirmasjon regnes brødre, søstre, eget barn, særkullbarn og fosterbarn som er tilhørende mannskapets foreldre. I enkelte tilfeller kan også andre personer stå i et slikt nært forhold til vedkommende at det er naturlig at disse omfattes av begrepet. Fadderskap hjemler permisjon.

Det kan også tilstås permisjon for dokumenterte handlinger som tilsvarer konfirmasjon, borgerlig konfirmasjon eller tilsvarende handlinger innen andre religioner.»

I

En vernepliktig som var inne til avtjening av 6 mndrs førstegangstjeneste hadde fått avslag på en søknad om 4 ukers permisjon for deltakelse i en faglig studiereise til et land i fjerne Østen.

Klageren opplyste at han var student ved Norges Landbrukshøgskole og derfor hadde fått tilbud om deltagelse i den nevnte studiereisen som var av stor faglig betydning. Han

hadde imidlertid valgt å avbryte studiene p.g.a militærtjenesten.

Avdelingen opplyste at søknaden var blitt vurdert mot permisjonsdirektivets bestemmelser om velferdspermisjoner. Man var kommet til at studieturen ikke kunne ansees som «tvingende velferdsgrunn».

I betraktning av hans korte tjenestetid ble det også påpekt at det forelå tjenstemessige grunner for avslaget idet hans avdeling skulle avvikle øvelse i den aktuelle perioden.

Saken ble også forelagt vedkommende distriktskommando som klageinstans. Heller ikke DK-en fant grunn til å imøtekomme klageren og viste bl.a. til at studieturen ikke var noen obligatorisk del av studiene.

Ombudsmannen konkluderte sin saksbehandling slik:

«Etter sakens gjennomgåelse ved vårt kontor kan det ikke sees at avslaget bygger på noen feilaktige premisser med betydning for vedtaket, og det kan heller ikke sees at De er blitt forskjellsbehandlet i denne saken.

I relasjon til prinsippet om lik behandling av mennskaper kan vi derfor ikke se noen grunn til å rette kritikk mot det vedtaket Forsvaret har truffet i saken.»

Velferd

Det er ikke mottatt noen individuelle klagesaker vedrørende velferdstjenesten eller verferdstilbudene i Forsvaret.

Fra en hovedtillitsvalgt for de menige mennskaper mottok Ombudsmannen en henvendelse med anmodning om bistand for å forhindre nedleggelse av en nærmere angitt velferdsoffiserstilling.

Etter visse undersøkelser kunne Ombudsmannen meddele tillitsmannen at vedkommende distriktskommando var pålagt å utrede mulighetene for en samordning av velferdstjenesten i det aktuelle området, og at stillingens fremtid først ville bli vurdert etter resultatet av denne utredningen.

I innberetningen for 1993 opplyste Ombudsmannen at det av Forsvarsdepartementet var nedsatt et utvalg for å utrede velferdstjenesten (Bjørnstadutvalget).

Utvalget avleverte sin innstilling til departementet den 13. desember 1994. (NOU 1994:18)

Disiplinærsaker

Det er i 1994 behandlet 3 registrerte saker i denne gruppen.

I tillegg har kontoret mottatt en rekke skriftlige og telefoniske henvendelser fra refset personell hvor kontorets bistand har kun-

net begrenses til veiledning om de ordinære klagemuligheter innen det militære system.

I

En vernepliktig ønsket Ombudsmannens bistand i forbindelse med en refselsesak han var blitt forelagt først ved dimisjon og innlevering av utstyr.

Av refselsesordren fremgikk at vedkommende noen uker tidligere hadde forsovet seg et par timer.

Hans nærmeste overordnede hadde angivelig opplyst at saken ikke ville få disiplinære følger.

Stor var derfor overraskelsen da han på dimisjonsdagen fikk seg forelagt refselsesordren med krav om innbetaling av en bot på kr. 500,-.

Det var samtidig opplyst at dimisjonen ville bli utsatt inntil beløpet var innbetalt.

Ved Ombudsmannens mellomkomst ble klageren orientert om klagemuligheter, klagefrister etc.

Avdelingen opplyste samtidig at dimisjonen ville bli gjennomført uten forsinkelser.

Tillitsmannsordningen

Det er i år ikke motatt noen klagesaker i denne gruppe.

Ombudsmannen har også i år mottatt møte-referater fra distriktsutvalgenes møter og landsutvalgets møter.

Som tidligere har Ombudsmannen og Underdirektøren holdt orienteringer om ombudsmannsordningen på en lang rekke tillitsmannskurs ved avdelingene.

Etter forslag fra LTF/S har Forsvarsdepartementet, med FOs støtte vedtatt å endre tidspunktet for avviklingen av de årlige landskonferanser.

Således har departementet besluttet at landskonferansene heretter skal arrangeres i tidsrommet medio mai – medio juni. Landskonferansen i 1995 arrangeres på Jørstadmoen i uke 22.

Endringen har sin bakgrunn i de endringer som er gjennomført i mennskapenes tjenestetid og tjenestemønster de senere år.

Med virkning fra august 1994 har Forsvarsdepartementet også iverksatt et revidert reglement for tillitsmannsordningen.

Det reviderte reglement innebærer ingen vesentlig endring, men følger en mer oversiktlig redigering.

Det er Ombudsmannens erfaring at enkelte avdelinger i unødig utstrekning beordrer tillitsvalgte soldater til annen tjeneste under tillitsmannskurser. Etter FOs rundskriv av 9/4-

1985 skal slik beordring begrenses til et absolutt minimum.

Beordringen av kursdeltakere til andre tjenesteoppdrag i kursperioden er etter Ombudsmannens mening i strid med intensjonen for en enhetlig tillitsmannsopplæring og bidrar til å undergrave denne del av opplæringsvirkningsvirksomheten. Det synes å foreligge behov for en innskjerpelse på dette punkt.

Tillitsmannsutvalgene har som tidligere sendt referater fra sine møter. De tall som refereres nedenfor er bygget på referater fra møtene i fellesutvalgene. Statistikken føres i henhold til TMO-reglens pkt 1.4.

Hæren..... 48 (24) utvalg med 197 møter (121)
Sjøforsvaret 18 (14) utvalg med 59 møter (70)
Luftforsvaret... 16 (11) utvalg med 61 møter (30)
Tallene for 1993 i parentes

Sykesaker

Det er behandlet tre saker i denne gruppen.

I

På vegne av sin vernepliktige bror reiste en mann krav om snarlig bistand med sikte på å få broren overført til annet tjenestested eller sykedimittert.

Klageren opplyste at broren over lang tid hadde vært utsatt for mobbing og trakassering av medsoldater, tildels også av sitt befal.

Angivelig som følge av dette hadde han under permisjon tatt en overdose medikamenter og var nå innlagt på sivilt sykehus.

Det ble hevdet at soldaten ikke var blitt møtt med tilstrekkelig forståelse for sine problemer hverken av avdelingslegen eller sitt overordnede befal. Broren beskrev situasjonen som meget vanskelig og ønsket mest mulig aktiv bistand fra Ombudsmannen.

Saken ble umiddelbart drøftet med avdelingens overordnede myndighet hvorunder ble avtalt at en nøytral militærlege straks skulle bli sendt til sykehuset for nærmere samtale med klagerens bror.

Legen hadde fullmakt til eventuell umiddelbar dimittering av soldaten.

Klageren sa seg tilfreds med dette utfall og Ombudsmannen har senere ikke hørt noe i sakens anledning.

II

En vernepliktig hadde gått sykemeldt i ca 9 måneder etter å ha avtjent ca 2½ måned av sin 12 måneder lange førstegangstjeneste. Sykemeldingsperioden hadde han tilbrakt i sitt private hjem. Under sin kontakt med avdelingen vedrørende den forestående dimisjon

hadde han til sin overraskelse fått beskjed om at den lange sykmeldingsperioden ikke ville bli godskrevet som avtjent militærtjeneste og at han derfor ville bli ilagt en tilsvarende lang tilleggstjeneste.

I sin klage til Ombudsmannen viste han til at han hele tiden hadde fått tilsendt dagpenger og øvrige ytelser som om han var i tjeneste. Han mente derfor at kravet om resttjeneste var urimelig i hans tilfelle.

Ombudsmannen fant grunn til å forelegge saken for soldatens høyeste militære myndighet – forsvarsgrenstaben.

Etter stabens gjennomgang og vurdering av saken innlöp et svar hvorav bl.a fremgikk:

«X har vurdert hvorvidt mannskapet skal ilegges tilleggstjeneste eller ikke. Dette er mulig i h t Bestemmelsene om utskrivning og verneplikt (BUV) del II kap VI vedlegg B. X har forespurt FO/Juridisk kontor vedrørende dette forholdet, som heller ikke har noen prinsipielle innvendinger mot å ilegge tilleggstjeneste. Ut fra en total vurdering av saken finner X likevel ikke å kunne ilegge NN tilleggstjeneste.

Et annet spørsmål er om førstegangstjenesten kan anses som avtjent. Objektivt sett har NN avtjent 2½ måneds tjeneste og har den resterende tiden vært sykemeldt. Samtidig har han fått utbetalt tjenestetillegg i 11½ måned. I en snever forstand kan man derfor si at NN har vært i Forsvarets varetekt i denne tiden. Forsvaret har betalt ut tjenestetillegg og har hatt eventuelt erstatningsansvar for ham hele tiden

På bakgrunn av ovenstående bestemmer X at førstegangstjenesten ansees avtjent. Klageren var tilfreds med dette utfall.»

Sosiale saker

Det er i årets løp behandlet 11 saker i denne gruppe. Til sammenligning kan nevnes at saksantallet i denne gruppe nærmest foregående år er slik:

1990 – 49 saker
1991 – 25 saker
1992 – 19 saker
1993 – 18 saker
1994 – 11 saker

Årsaken til det reduserte antall klager vedrørende sosialsaker antas å være at velferdskontorene og FO P8 har ervervet seg gode rutiner og økt ekspertise på behandling av soldatens sosiale problemer.

De senere års revisjon av sosialkatalogen (regelverket) har også medført en bedre til-

passing av stønadsreglene i forhold til soldatens faktiske behov.

Av årets 11 saker gjelder 10 klager over avslag på søknad om bostøtte under første-gangstjenesten. En av sakene gjaldt klage over avslått søknad om stønad til dekning av renter på billån.

I

En vernepliktig ønsket Ombudsmannens bistand i anledning et krav om tilbakebetaling av for meget utbetalt botillegg.

Klageren var blitt innvilget bostøtte med kr. 5.200,- pr. mnd. og hadde ved en feil fått tilsendt bostøtte to ganger for en periode på ca. 2½ mnd. Feilen var umiddelbart blitt oppdaget og det ble sendt krav om tilbakebetaling av kr 13.690,-.

I sitt klagebrev skrev soldaten bl.a. slik:

«Dette kom som et sjokk på meg. Pengene hadde jeg brukt opp i god tro med å betale forskjellige regninger – bilforsikring, telefonregning, avisabonnement samt bensinkort. Jeg håper Ombudsmannen kan hjelpe meg i denne vanskelige saken.»

Ombudsmannen innhentet uttalelser fra avdelingen som bl.a kunne opplyse:

«I forbindelse med overføring mellom to avdelinger ved X ble det gjort en feil i utbetalingsrutinene ved avdelingen slik at botillegg for samme periode, 12/10 til 31/12-93, ble utbetalt to ganger. Beløpet var kr 13.693,-. Vedlagt følger kopier av utbetalingskortene. Disse utbetalingskortene viser også at det er skrevet på kortene hvilken periode utbetalingen gjelder. Det kommer således frem på de kortene hvor mottakerne har kvittert, at man har hevet en godtgjørelse for samme periode to ganger. I soldatens forklaring kommer det frem at pengene er benyttet til å betale regninger som det ikke er hjemlet grunnlag for å få dekning for. Disse regningene måtte således vært betalt uansett av soldatens midler og må anses å være forsvaret uvedkommet.

Riksrevisjonen har videre pålangt avdelingen å trekke beløpet tilbake i månedlige rater. X har således informert og avtalt nedbetaling i månedlige rater med soldaten.»

Med bakgrunn i disse opplysningene fant Ombudsmannen grunn til å anmode om nærmere kommentarer og skrev slik til klageren:

«I anledning ovennevnte sak har X avgitt en uttalelse i brev at 21. dm. Kopi vedlegges.

Ombudsmannen har forøvrig søkt saksforholdet belyst i telefonsamtale med X. Ifølge løytnant NN skulle De ha erkjent overfor ham at den feilaktige utbetalingen var umiddelbart blitt oppdaget. Det var utbetalt botillegg 2 ganger for den samme perioden. Iflg. lt. NN hadde De også gitt løfte om å tilbakebetale det feilaktig utbetalte beløpet.

De bes avgi bemerkninger til det som er uttalt i Xs vedlagte brev og i nevnte telefonsamtale med lt NN.

Saken vil deretter bli nærmere vurdert ved vårt kontor.»

Klageren besvarte ikke dette brev og saken er avsluttet.

II

En vernepliktig hadde med noe ulike begrunnelser fått avslag på søknad om botillegg for stue og soverom som han leiet hos sine foreldre. Etter at også en klage til overordnet myndighet var blitt avslått skrev han slik til Ombudsmannen:

«Eg har alltid betrakta militærvesenet som seriøst, profesjonelt og rettferdig. Gjennom avslaget på søknaden om bustøtte, (og seinare avslag på anken), har denne oppfatninga blitt stilt på alvorleg prøve! Det er fleire grunnar til dette:

Då eg først søkte om bustøtte, leverte eg husleigebok som inneheldt alle relevante fakta om kjellarleiligheten eg heilt sidan eg begynte i jobb hos X har leigd hos foreldra mine i ein bustaden deira. M.a. stod det at leiligheten inneheldt 2 rom, med adgang kjøkken og bad.

Saksbehandlar i militæret svarte med å be om diverse tilleggsdokumentasjonar:

a) Bekreftelse frå Folkeregisteret om adresse og butid.

b) Frå offentleg etat (Teknisk etat) som bekrefta leigearealet.

Dokumentasjonane blei ordna slik det blei bedt om. Avdelingen av slo så søknaden.

Grunngjevinga var at eg ikkje skulle ha vore i stand til å ha betalt husleige frå den datoen husleigeforholdet blei oppretta. Dessutan ville ein ha bekreftelse frå utleigar på at månadsleiga var nedsett med 250,- kroner pr. mnd. under militærtenesta p.g.a. innsparte straumutgifter.

Arbeidsgjevaren min bekrefta lønnsinntekt frå leigeforholdet starta. Utleigar bekrefta at husleiga var redusert frå 1500,- pr. mnd. til til 1250,- p.g.a. innsparte straumutgifter. Klagen m/dokumentasjonane det var bedt om, vart innsendt med tilråding frå avd. om at klagen måtte bli tatt til fylgje.

Klagen blei avslått, no fordi leiligheten IKKJE HADDE EIGE KJØKKEN og at eg derfor ikkje kunne FORESTÅ MITT EIGE HUSHALD! Dette med kjøkkenet var då inga ny opplysning. «Adgang kjøkken og bad» har stått i sakspapira (husleigeboka) frå første stund! Dessutan; det finst verken arealmessige eller praktiske grunnar til at eg ikkje «kan forestå mitt eige hushald». Poenget er at eg verken ønskjer eller har behov for eige matstell så lenge eg får kjøpe desse tenestene hos mor mi (heimeverande) og så lenge eg har tilgang til ei glimrande kantineordning på arbeidsplassen min. Men stova og soverommet har eg bruk for! Det er dette eg har betalt for

og skulle halda fram med å betala for (1250,-) under militærtjenesta.

Det verkar unekteleg noko underleg om t.d. eit lite tekjøkken åleine skulle vera verd 1500,- i månadsleige. Stova og soverommet er jo sett i OK. Ein kan jo spørje om eg ville fått dekkja leiga om eg kunn leigde kjøkken...?

Paradoksalt nok så står det både kjøkkenbenk og kokeutstyr i underetasjen. Men som nemnt kjem eg ikkje til å bruke dette utstyret når eg kjem heim att frå militæret heller. Men eg kan jo «late som», dersom det er dette som skal til for å få dekkja den alt reduserte husleiga under militærtjenesta. Eg beklagar,.. men dette skjønner eg ikkje...!

Nokre spørsmål til slutt:

Kvifor blir eg bedt om å skaffe til veie dokumentasjonar frå forskjellige instansar når saka blir avgjort på grunnlag av ein opplysning som HEILE TIDA HAR STÅTT PÅ KVITT I HUSLEIGEBOKA SOM VART INNLEVERT MED DET SAME?

Har ikkje vi soldatar rett på same saksbehandling som i det sivile, nemleg at saksbehandlingar kun ber om nye/fleire opplysningar når desse kan ha betydning for avgjørelsen? Eller er dette ein slags uthalings- og utmattingstaktikk som skal få oss til å gje opp? Eller er det sånn at alle som leiger hus hjå foreldre automatisk vert rekna som kjeltringar som på vegne av foreldre og annan familie prøver å tyne ein drøss av husleigekroner ut av ein slunken militærkasse? Det norske Forsvaret bør likevel også på dette området klare å skilje «klienten fra hveten»!

Eg håpar Ombudsmannen for Forsvaret vil ta dei steg som er nødvendig for å prøve å gjere resultatet av denne saka både rettferdig, riktig og rimeleg. Vidare beklagar eg viss enkelte formuleringar skulle verka noko følelsesladde. Det vert bare slik når avmaktfølelsen held på å ta overhånd.»

På Ombudsmannens anmodning ble det fra FO avgitt følgende kommentarer til klagerens anførsler:

Forsvarets overkommando viser til Ombudsmannen for Forsvarets anmodning om FOs kommentarer til de opplysninger mannskapet har gitt Ombudsmannen vedrørende klage på søknad om botillegg.

Jfr TFF Ugr 571 B XI pkt 6 a, legger Forsvaret følgende vurdering til grunn i behovsprøvingen av botillegg:

- Ved boforhold hos nær familie innvilges normalt ikke botillegg, unntaksvis hvis teknisk etat i hjemstedskommunen dokumenterer at boforholdet gjelder selvstendig boforhold som generasjonsbolig, tilsvarende. Med selvstendig boforhold menes at mannskapet skal kunne forestå egen husholdning i eget kjøkken, og at det er eget oppholdsrom/soverom, eventuelt en kombinasjon av disse. Dessuten bør leiligheten/boforholdet inneholde et toalett/dusj. Boligutgiftene skal vurderes opp mot det generelle prisnivå for stedets boligmarked.

Kravet til at boforhold hos nær familie skal

inneholde boenheter med eget kjøkken var gjeldende i Direktiv for sosialtjenesten i Forsvaret på det tidspunkt mannskapet første gang fikk vurdert sin søknad om stønad. Det er ikke nok at eventuelle oppholdsrom inneholder kjøkkenbenk og kokeutstyr.

Boforhold hos nær familie vurderes av Forsvaret restriktivt. Bofellesskap i foreldrehjemmet skal kun vurderes ut fra sosiale kriterier (jfr TFF Ugr 571 B X).

Jfr mannskapets leiekontrakt, som følger vedlagt, bekreftes det at leieforholdet omfatter en 2-værelsesleilighet med adgang til kjøkken og bad. Det foreligger ingen opplysninger om at mannskapets klage skulle ha vært vurdert på sosialt grunnlag. Det foreligger heller ingen opplysninger som tilsier at FO burde gi dispensasjon fra gjeldende regelverk dersom disse i dette tilfellet virker urimelige.»

Ombudsmannen avsluttet saken med følgende brev til klageren:

«Det vises til Deres brev av 14 fm, hvoretter saken ble forelagt FO/Velferdstjenesten med brev fra vårt kontor den 17 fm.

Etter sakens fornyede gjennomgåelse av FO/Velf sees avslaget på søknaden opprettholdt i FO/Velfs brev dat 14 dm. Kopi vedlegges.

Ombudsmannens oppgave er på Stortingets vegne å foreta en nøytral vurdering av saksbehandlingen ved de ordinære forvaltnings- og klageorgan.

Reglene om botillegg tar primært sikte på å hindre at en selvforsørger skulle miste sin faste bopel som følge av avbrutt arbeidsinntekt under førstegangstjenesten. Etter gjeldende bestemmelser gis det som hovedregel ikke botillegg til mannskaper som bor i foreldrenes bolig, selv om mannskapet har betalt både for kost og losji. I slike tilfeller kan botillegg unntaksmessig bli vurdert, dersom mannskapet har hatt et eget boforhold i en helt adskilt og selvstendig bo-enhet hvor han fører sin egen husholdning. På et sosialt grunnlag kan bostønad også bli vurdert, f.eks. hvor mannskapets militærtjeneste har medført bortfall av økonomisk støtte til foreldre som har vært helt avhengig av denne støtten i et bofellesskap.

Regelverket om botillegg sees forøvrig korrekt beskrevet i det vedlagte brev fra FO/Velf.

De stiller spørsmål om hvorfor Forsvaret har anmodet Dem om fremleggelse av ny dokumentasjon, dersom ny dokumentasjon likevel ikke kunne få betydning for saken. Vi har forståelse for Deres syn, men må likevel opplyse at den omtalte dokumentasjon blir tillagt stor vekt hvor det blir vurdert botillegg i de nevnte unntakstilfellene vedrørende adskilte bo-enheter og vedr. stønad på et sosialt grunnlag.

Det er beklagelig dersom det under saksbehandlingen har funnet sted misforståelser

mellom Dem og Forsvaret, men det kan ikke sees at Forsvaret har bygget på noen feilaktige premisser med betydning for avgjørelsen.

Med hensyn til en så vidt mulig lik behandling av mennskaper i tilsvarende situasjoner kan vi ikke se grunn til å rette noen kritikk mot det vedtak FO/Velf har truffet i saken.»

III

En tidligere soldat anmodet om bistand i forbindelse med en bostøttesak fra sin tid som vernepliktig for 6 år siden. Klageren hevdet ikke å ha mottatt botillegg for de siste 6 mndr. av tjenesten.

Klagen ble først fremmet i et meget kort og ufullstendig brev hvorfor hans saksfremstilling i hovedsak måtte innhentes muntlig over telefon. Saken avdekket en vanskelig familiesituasjon både før, under og etter militærtjenesten. At klageren hadde skiftet slektsnavn i løpet av militærtjenesten bidro også til å vanskeliggjøre saksavklaringen.

Etter at nødvendige fakta var fremskaffet skrev Ombudsmannen slik til den avdeling vedkommende mente ikke hadde oppfylt sin betalingsplikt:

«I telefonsamtale med NN og hans ektefelle den 2 dm er Ombudsmannen anmodet om bistand i anledning ovennevnte sak.

Vi forstår det slik at saken gjelder et eventuelt innvilget botillegg som aldri er kommet frem til mannskapet. Det aktuelle botillegget gjelder for tidsrommet jan 87 til juli 87.

Det er bl.a. hevdet at familien fikk utbetalt botillegg med virkning fra militærtjenesten startet ved IØ 3 den 8 jul 86. Etter at mannskapet ble overført til IR den 7 okt 86 måtte imidlertid han og hans ektefelle etterlyse forsørger- og botillegg flere ganger før de mottok noen utbetaling fra IR høsten 86.

Grunnet problemer med boforholdene høsten 86 måtte familien kjøpe et eget hus, hvor de flyttet inn 13. jan 87.

I forbindelse med opptagelse av et boliglån mm ble de nå påført vesentlig større boutgifter, og iflg klageren ble ny dokumentasjon for boutgiftene sendt til IR. Mannskapet mottok angivelig ikke noe avslag på søknaden om forhøyet botillegg, men fra jan 87 opphørte enhver utbetaling av botillegg.

Iflg klageren tok de ofte kontakt med saksbehandler ved IR og de ble hver gang meddelt at botillegg skulle bli sendt. På den aktuelle tiden fikk familien støtte fra det kommunale sosialkontoret, men iflg klageren fikk de ikke noen stønad til boutgiftene, idet boutgiftene skulle bli utbetalt fra Forsvaret. Dimisjon skjedde 7 juli 87.

Den manglende utbetaling av botillegg medførte iflg klageren at boliglånet ble misligholdt, og boligen ble senere solgt på tvangsauksjon. Familiens vanskelige situasjon medførte etterhvert en total resignasjon med

hensyn til å vente på det omtalte botillegget fra Forsvaret.

Iflg klageren er det fremdeles uklart om søknaden vedr et forhøyet botillegg resulterte i et vedtak og utbetaling av botillegg som aldri kom frem til rette vedkommende.

Selv om det er forløpt lang tid siden det påklagede forholdet, bes IR vennligst avgi en uttalelse, grunnet sakens spesielle karakter. De mottatte bilag vedlegges og bes vennligst returnert sammen med Deres uttalelse.»

Etter omfattende undersøkelser i Forsvarets arkiver og i Postverket kunne avdelingen opplyse at klageren mot sin egen underskrift den 11/2-87 hadde mottatt en kontant utbetaling på kr 8.400,- som bostøtte i samsvar med dokumentert søknad for perioden 7/7-86 - 31/12-86.

Den sene utbetaling skyldtes både sen innlevering av nødvendig dokumentasjon fra klagerens side, men også sendreiktig saksbehandling etter at klageren var overført fra rekruttskolen. Videre opplyste avdelingen at:

Neste utbetaling for botillegg pålydende 17.381,- ble utbetalt 06.04.87 for perioden 01.01.87 - 15.04.87. Denne ble sendt som postanvisning til NN. (ref. kopi av liste over girenings- og utbetalingskort, stemplet bokført av postverket.)

Etter dette følger utbetalingene jevnlig hver 14. dag med kr. 2.483,- adressert til NN på samme måte som ovenfor. Dette foregår regelmessig med utbetaling frem til dimisjon 07.07.87. (ref. kopi av vedlagte anvisningsblanketter og kvitteringslister fra postverket.)

Etter det FDI IR erfarer så foreligger det ingen misligheter i forbindelse med utbetaling av botillegg til NN i den perioden han var i tjeneste ved LKDO FDI IR. Det som imidlertid beklages fra FDI IR side er at enkelte utbetalinger er kommet noe sent. Dette skulle imidlertid ikke være den direkte årsak til at NN fikk solgt sitt hus på tvangsauksjon.

FDI IR kan heller ikke se at regimentet kan bli stilt ansvarlig for de renteutgifter som

har påløpt fra 08.07.87 - 01.01.91, da botillegget som er utbetalt med kr. 4.966,- pr. mnd. skulle dekke opp de utgifter som er påløpt ut fra de tall som er oppgitt i brev fra Fokus Bank 18.12.90.»

Med bakgrunn i de fremskaffede opplysninger skrev Ombudsmannen slik til klageren:

«Det vises til telefonsamtale den 2 feb då, hvor De stilte spørsmål om søknaden om forhøyet botillegg i 1986/87 resulterte i et vedtak og utbetaling av botillegg.

Ombudsmannens oppgave er å foreta en nøytral vurdering dersom Forsvarets personell skulle føle seg urettmessig behandlet av de ordinære forvaltnings- og klageorgan i Forsvaret. Det er meget sjelden en sak tas opp til behandling ved vårt kontor etter så lang tid fra det påklagede forholdet. På bakgrunn av Deres spørsmål om botillegg var innvilget og utbetalt til urette vedkommende i 1987, ble klagen likevel forelagt FDI IR til uttalelse med vårt brev av 9 feb d å., sendt Dem som gjenpartsadressat.

FDI IR har i brev av 14 dm avgitt en rede-gjørelse i saken, hvor det bl.a. sees vist til en kontantutbetaling den 11.02.87 med kr. 8.400,- (for perioden 07.07.86 - 31.12.86).

Videre sees utbetalt pr postanvisning den 07.04.87 kr. 17.381,-, samt regelmessige utbetalinger hver 14. dag med kr. 2.483,-. Redegjørelsen og de angjeldende bilag vedlegges etter avtale med saksbehandler v/FDI IR.

Dersom De etter en nærmere overveielse og undersøkelse mener at de nevnte utbetalinger pr post ikke er kommet frem til Dem, anbefales at De tar kontakt med det aktuelle postkontoret.

Etter de foreliggende opplysninger ser vi pr i dag ikke grunn til å foreta ytterligere tiltak i saken fra vårt kontor.»

Klageren har ikke latt høre fra seg senere.

IV

På vegne av sin sønn som var inne til førstegangstjeneste gjorde en mann krav om bi-stand etter at sønnen hadde fått avslag på en søknad om dekning av billånsrenter. Søknaden var avslått med bakgrunn i at bilen ikke var innregistrert i hans eget - men i sin fars - navn.

Soldatens rekruttavdeling hadde oversendt saken for avgjørelse til FO med følgende kommentarer:

«Soldaten kom inn til tjeneste den 050194 og tjenesten varer til 240694. Soldaten har ikke inntekt under tjenesten og han er ugift. Han er blitt tilstått bostøtte fra Forsvaret.

Soldaten har et lån tatt opp den 200192 stort kr. 85.000,- restbeløp pr. i dag kr. 49.500,-. Rentene utgjør kroner 515,- pr. mnd.

Soldaten søker å få dekket disse rentene selv om bilen er registrert i hans fars navn. Dette er gjort fordi faren er forsikringsagent og får forsikringer billigere enn soldaten ville ha fått. De har lagt med en bekreftelse fra lensmannsbetjent X som bekrefter at det er soldatens bil selv om den er registrert i farens navn.»

Fra FO forelå følgende vedtak:

Forsvarets overkommando viser til sakens dokumenter hvor det fremgår at mannskapet

søker om stønad til dekning av gjeldsrenter på lån til bil, som er registrert i farens navn.

Forsvaret setter som krav at kjøretøy det søkes stønad for skal være registrert i søkerens navn. Dvs at mannskapet må være den formelle eier av bilen som han søker om stønad til.

Dersom mannskapet omregistrerer kjøretøyet i sitt navn, kan avdelingen vurdere søknaden på nytt.

Forsvarets overkommando kan ikke imøtekomme mannskapets søknad om stønad slik den i dette tilfellet foreligger.»

Klageren - soldatens far - skrev etter dette slik til Ombudsmannen:

«Viser til hyggelig samtale med Dem tidligere denne uke vedr. ovennevnte sak.

Som far til, og etter ønske fra min sønn, ber jeg Dem vennligst ta denne sak opp til ny vurdering. Etter vår mening er denne saken helt spesiell. At han har fått redusert kostnadene til assurance pga min jobb er noe enhver far ville ha gjort for sin sønn når alt går riktig for seg.

Viser til vedlagte brev fra lensmannsbetj. X som bekrefter riktigheten. Selv har jeg min egne nye personbil, og min kone har ikke førerkort. Tillater meg å påpeke et punkt i svaret fra Oberst X, se vedlegg, at dersom soldaten omregistrerer bilen i sitt navn vil søknaden bli vurdert på ny.

Når soldaten ikke har økonomi til å holde lånet ajour de 6 mnd. han er ute til førstegangstjeneste hvordan er da muligheten til å skaffe tilveie kr. 2000,- i reg. avgift, samt en atskillig dyrere forsikring. Beløpet det er snakk om for hele tjenestetiden er kr. 3090,-. Vil også få nevne at det er meg som har holdt lånet ajour frem til nå.

Det har vært helt umulig for soldaten med sin lave lønn og legge noe til side for dette. Vi undersøkte også med velferden i Z før soldaten begynte førstegangstjeneste om mulighet for å få dekket rentene. Svaret var greit, men ingen opplyste oss om at bilen måtte være registrert i soldatens navn, alt var greit dersom det kunne bevises at soldaten hadde bruk for bilen i sin sivile tjeneste. Beviset ligger vedlagt.

Håper at denne søknad og dette særtilfellet vil bli behandlet til soldatens beste.»

Ombudsmannen besvarte henvendelsen slik:

«Etter gjennomgang av de mottatte saksdokumenter, og etter drøfting av saken med militære myndigheter, må meddeles at jeg ikke finner grunn til kritikk mot det vedtak som er truffet av FO/Velf. Avgjørelsen finner jeg er i samsvar med tidligere vedtak i sammenlignbare saker.

Til deres orientering vedlegges kopi av side 19 i Dok nr. 5 for 1989 hvor et analogt tilfelle er omtalt i min innberetning til Stortinget.»

V

En vernepliktig klaget over manglende innvilgelse av bostøtte.

Klageren opplyste at han inntil et par måneder før militærtjenesten hadde oppholdt seg utenlands som student. Den siste tiden før militærtjenesten hadde han hatt bobel hos sine foreldre. Etter ca tre måneders tjeneste hadde han inngått avtale om leie av privat hybel på tjenestestedet og i samråd med sine overordnede flyttet fra militærleiren og til hybelen.

Med henvisning til at andre i samme situasjon hadde fått husleien dekket av Forsvaret hadde han selv fremmet en søknad om dekning av boutgiftene kr. 1800,- pr mnd. Søknaden var blitt avslått av FO som begrunnet sitt vedtak slik:

«Mannskapet møtte til førstegangstjeneste den 6/7 d å, og etablerte det selvstendige boforhold i november. Han begrunnet den sene etableringen med at det var vanskelig å flytte inn i ny bolig umiddelbart etter at han kom tilbake til Norge etter studier i utlandet. Mannskapet nevner dessuten at etableringen er hensiktsmessig i forhold til tjenestegjøringen på X-leir.

I direktiv for sosialtjenesten i Forsvaret avsnitt K og L er det et krav at boforholdet er etablert ikke senere enn fire måneder før innrykk. FO har mulighet for å dispensere fra gjeldende bestemmelser dersom de virker urimelige.

I dette tilfelle finner FO ikke å kunne dispensere fra bestemmelsene. Dette fordi det gikk nærmere 6 måneder fra han kom hjem til Norge, og frem til han etablerte seg på nytt. FO kan derfor ikke se at etableringen kan betraktes som en videreføring av tidligere boforhold. En kan heller ikke se at etableringen er begrunnet ut fra fremtidig behov for bolig, sett i forhold jobb eller videre studier».

Saken var forelagt Forsvarsdepartementet som heller ikke fant å kunne imøtekomme klagen.

Ombudsmannen avsluttet sin behandling av saken med følgende brev til klageren:

«Etter sakens fornyede gjennomgåelse i Forsvarsdepartementet har departementet i brev av 19 dm opprettholdt avslaget på søknaden om botillegg. Kopi vedlegges.

Reglene om botillegg tar primært sikte på å hindre at et mannskap som er selvforsørger skulle miste sin faste bobel som følge av avbrutt arbeidsinntekt under førstegangstjenesten.

Etter regelverket må boforholdet være etablert senest 4 måneder før fremmøte til tjenesten.

De relevante bestemmelser sees forøvrig korrekt beskrevet i brev til Dem fra FO/Velferdstjenesten og FD.

Vi har bl.a. notert oss Deres anførsel at ver-

nepliktige i identiske situasjoner har fått innvilget botillegg. Hertil må bemerkes at dersom et mannskap på et feilaktig grunnlag har fått innvilget botillegg kan det ikke medføre noe rettmessig krav på at feilen skal videreføres også for andre mannskaper.

Etter sakens nøytrale vurdering ved vårt kontor kan vi ikke se at FDs vedtak har bygget på noen feilaktige premisser med betydning for vedtaket.

Med hensyn til en så vidt mulig lik praktisering av regelverket kan vi således ikke se noen grunn til å rette kritikk mot det vedtak som er truffet av FO/Velf og FD».

VI

En vernepliktig mente seg svært urimelig behandlet av Forsvarets myndigheter ved at han var blitt fratatt sitt botillegg etter inngåelse av ekteskap.

Klageren som ved tjenestestart var samboende med sin forlovede hadde først fått innvilget 50 % botillegg med kr 1072,- pr mnd. Da han under tjenesten inngikk ekteskap var botillegget i samsvar med reglene blitt behovsprøvet i relasjon til ektefellens inntekt. I lys av ektefellens inntekt var botillegget kr 1072,- blitt annullert med virkning fra tidspunktet for ekteskapsinngåelsen. Ektefellen var imidlertid blitt innvilget et ektefelletillegg på kr 1995,- pr mnd. fra samme tidspunkt.

Til tross for dette hevdet klageren at det var urimelig å bli fratatt bostøtten.

Etter å ha innhentet nærmere redgjørelse skrev Ombudsmannen bl.a slik til klageren:

«Det legges bl a til grunn at De som samboer fikk dekket 50 % av de faktiske boutgifter, med kr 1072,- pr måned.

Ved inngåelse av ekteskapet skal botillegg imidlertid behovsprøves i relasjon til begge ektefellenes inntekt. Etter ekteskapsinngåelse ble således Deres ektefelles inntekt trukket inn i beregningsgrunnlaget for vurdering av botillegget.

Forøvrig sees at De etter ekteskapsinngåelse ble innvilget et ektefelletillegg med kr 1995,- pr mnd.

Etter sakens gjennomgåelse ved vårt kontor finner vi at FO/Velf har gitt en korrekt beskrivelse av gjeldende regelverk, og det kan ikke sees at Velferdstjenestens vedtak er basert på noen feilaktige premisser.»

VII

Fra en vernepliktig mottok Ombudsmannen følgende brev:

«Med dette brev vil jeg be Ombudsmannen se nærmere på behandlingen av min søknad

om bostøtte. Derfor vil jeg gi en kjapp oppsummering av saksgangen:

1. Ankomst Y 17. januar. Søknad om bostøtte ble levert. Ved behandling av denne søknaden ble ankomstdatoen 5. januar feilaktig lagt til grunn, og bostøtte avslått siden denne ankomstdatoen gjorde at leieforholdet falt utenfor 4-månedersregelen. Dersom den korrekte ankomstdato 17. januar hadde vært brukt ville leieforholdet vært lengre enn 4 måneder.
2. Etter ankomst til Oslo ble avslaget anket til FO/P8, med påpekning av saksbehandlingsfeilen. I denne søknaden ba jeg også om å få flyttet leieforholdet til Oslo.
3. Grunnet avslaget på Y så jeg meg nødt til å finne en kriseløsning på min leilighet i Å for å få betalt husleie. Leiligheten ble fremleid fra 17. februar. Jeg understreker at dette var en kriseløsning for å få dekket mine utgifter, og at følgende forhold gjelder:
Leiligheten var, og er ennå mitt folkeregistrerte hjem.
Alle mine personlige eiendeler og mitt møblement befinner seg i leiligheten. Leiligheten er fremleid, men står i mitt navn. Jeg har et depositum på 3 måneders leie stående som sikkerhet for leiligheten.
4. Fra FO/P8 ble det akseptert saksbehandlingsfeil på min første søknad og leie ble utbetalt fra innrykksdag fram til fremleiedag. Jeg ble bedt om å grunngi hvorfor jeg ville opprette leieforhold i Oslo. Mine to hovedårsaker for å ville flytte mitt boligforhold til Oslo var:
Det var en forutsetning for de nye leietakerne at mitt møblement skulle ut. Jeg minner om at framleien var en kriseløsning etter en feil ved saksbehandlingen på Y.
Min utdanning som siv.ing. innen data fører til at de aller fleste jobber eksisterer i Oslo, og jeg betrakter Oslo som mitt fremtidige tilholdssted. Av de menige som har hatt tilsvarende jobb som jeg, har absolutt alle fått jobb i Oslo. (Som tidligere opplyst i saksdokumentene: Dette kan bekreftes av løytn. NN).
5. Jeg får avslag om bostøtte i Oslo, ettersom «innboet er mannskapets ansvar» og jeg ikke kan fremlegge bevis for at jeg vil jobbe i Oslo etter førstegangstjenesten.
6. Velferdstjenesten sender et fire siders langt oppklaringsskriv med presisering av en del forhold til FO/P8. Saken blir pånytt avvist av FO/P8.
Dermed befinner jeg meg i følgende uheldige posisjon:
Ettersom jeg ikke har fått ut mitt møblement i Å vil de nye leietakerne flytte ut 1. juli. Leiligheten i Å er sagt opp fra denne datoen, etter alt rotet med bostøtte.

Hvor skal jeg gjøre av mitt innbo fra denne datoen?

Jeg er fratatt mitt folkeregistrerte hjem. Hvor er det meningen at jeg skal befinne meg på mine perm dager? Jeg får altså dekket 5 hjemreiser til en plass jeg ikke bor, og i praksis ikke kunnet bo siden 17. februar grunnet saksbehandlingsfeil i forsvaret. Jeg nevner i denne forbindelse at mine foreldre bor på X, ca 1000 km lenger nord.

Ettersom jeg har et stort depositum på leiligheten, vil jeg kunne tape penger på en slik tvungen fremleie. I så tilfelle er jeg og forsvaret i en juridisk knipe. Hvem skal ta på seg dette tapet? Selv om dette skulle gå bra denne gangen er dette et prinsipielt spørsmål forsvaret burde se relevansen av.

Mitt behov for å ha et hjemsted både under militærtjenesten og like etterpå er neglisjert.

Jeg håper denne redgjørelsen er tilstrekkelig for Deres vurdering av saken, og henviser ellers til saksdokumentene, og da spesielt til korrespondansen mellom Velferdsoffiser Z og FO/P8.»

En nærmere undersøkelse av saken viste at FO hadde utbetalt klageren bostøtte for en måned med kr 5110.-, fra innrykksdato, og frem til nye leietakere flyttet inn.

Etter sakens spesielle forhistorie fant Ombudsmannen å ville forelegge saken for Forsvarsdepartementet med sikte på en endelig avgjørelse:

Fra departementet mottok Ombudsmannen følgende vedtak:

«Etter de opplysninger og dokumentasjoner som nå foreligger, legger Forsvarsdepartementet til grunn at mannskapet hadde etablert et selvstendig boforhold og oppfylte vilkårene for å få botillegg fra Forsvaret ved frammøte 17 januar 1994.

Forsvarets overkommandos avgjørelse må ses på bakgrunn av at mannskapet likevel ikke ønsket å opprettholde boforholdet i Å, og de betenkeligheter som knytter seg til å opprette nytt boforhold på tjenestestedet.

På grunn av de spesielle omstendigheter i saken finner departementet å kunne samtykke i at mannskapet får dekket boutgifter i et nytt boforhold, forutsatt at kostnadene ikke overstiger de han hadde i det tidligere boforhold».

Ombudsmannen underrettet klageren om resultatet og anså saken som ordnet og avsluttet.

Forholdet mellom befall og menige

Det er behandlet en klagesak i denne gruppen.

I

På vegne av sin vernepliktige sønn fremmet en mann klage over tjenesteforholdene ved en av Hærens avdelinger.

Mannens hovedinnvendinger mot forholdene ved avdelingen var særlig knyttet til påståtte forsømmelser fra befalets side under en vinterøvelse.

Av saksfremstillingen fremgikk at sønnen hadde deltatt i en vinterøvelse der noen blant soldatene var blitt utsatt for store kuldepåkjenninger hvorav en soldat måtte innlegges på sykehus etter sterk nedkjøling.

Det ble også hevdet at enkelte geværslag hadde deltatt under manglende kvalifisert befalsledelse.

Klagerens sønn hadde imidlertid sluppet heldig fra øvelsen – uten personlige skader.

Han mente imidlertid å kunne bekrefte en mangelfull ansvarlig ledelse under den angjeldende vinterøvelse.

Omstendighetene i forbindelse med de nevnte frynsningsskadene ble gjenstand for granskning i egen ulykkelseskommisjon.

Angivelige trusler fra befalet mot de vernepliktige ble undersøkt og vurdert bl.a. av krigsadvokat.

I forbindelse med sin klagebehandling innhentet Ombudsmannen uttalelser fra avdelingen, overordnet myndighet og rapport fra granskningskommisjonen.

I sitt avsluttende brev til klageren uttalte Ombudsmannen bl.a. følgende:

«Med sikte på en avsluttende behandling av Deres klagesak av 26. juni f å har jeg omsider mottatt de utbedte dokumenter og redgjørelser i forbindelse med de påklagde forhold under øvelse «XX 1993» ved Y.

Som kjent ble en av de deltakende soldater under øvelsen innlagt ved Z sykehus pga kraftig nedkjøling. Denne hendelsen er blitt gransket i egen undersøkelseskommisjon hvor soldatene var representert ved sin hovedtillitsvalgte.

Etter kommisjonens anbefalinger har DKX bl a konkludert med at antallet deltakende lag for ettertiden skal bli redusert fra 52 til ca 25 lag, at kontrollen med deltakende lag var for dårlig og at rutinene for varsling av pårørende ikke ble fulgt.

For å hindre gjentakelse er som nevnt antallet lag blitt redusert og sambandsopplegget endret slik at øvingsleder skal ha mulighet for direktekontakt med postene. Rutinene for varsling av pårørende er innskjerpet.

Etter min bedømmelse synes de forhold

som ble tatt opp i Deres brev av 26. juni 1993 nå tilfredsstillende belyst. De uheldige omstendigheter som er avdekket har medført tiltak som synes å ivareta personellens sikkerhet.

Deres henvendelse gjør ikke krav på ytterligere tiltak fra Ombudsmannens side.».....

Forsvarets skolevirksomhet

Det er behandlet 6 saker i denne gruppe.

I

En vernepliktig som hadde fått avslag på en søknad om opptak på befalskurs tilskrev Ombudsmannen med ønske om bistand med sikte på å få avslaget omgjort.

En hovedbegrunnelse for avslaget var at han ikke tilhørte det rekruttkull som var søkerberettiget til det angjeldende befalskurs. Klageren hadde ikke søkt opptak på et tilsvarende befalskurs under sin egen rekruttperiode.

Klageren – med støtte av sin tillitsvalgte – mente likevel at avgjørelsen var urimelig og anmodet om hurtig bistand fra vårt kontor.

På vår anmodning redgjorde avdelingen for sin avgjørelse slik:

«UM NN tilhører kontingent MA 9309 og gjennomførte rekruttskolen ved KNM sep-nov 1993. Under rekruttskolen 9309 hadde han muligheter til å søke om opptak ved Befalskurs, kull IV-93. Han var således ikke søknadsberettiget til opptak ved Befalskurs kull I-94, iht pkt 202 i «Elevinstruks og utdanningsmål for Befalskurset ved KNM (Elvis)», hvor det fremgår at søkere rekrutteres fra pågående rekruttskole, i dette tilfelle skole 9401.

Søkerfristen for rekruttene var fastsatt til 13. januar -94 kl 0800, og avdelingen mottok søknaden fra UM NN samme dag. Søknaden var ikke fremsendt tjenesteveg, slik at vurdering og uttalelse fra hjemmeavdelingen og beordringsmyndighet ikke forelå.

Søkere fra rekruttskolen blir inngående vurdert både av troppsbefal og kompanisjef, iht pkt 202 i «Elvis».

Troppsjefen UM NN refererer til i sin søknad, er dimittert etter fullført førstegangstjeneste, og var således ikke tilgjengelig for uttalelse.

Mannskapets utdanningsnivå var i underkant av hva som anses som norm/nødvendig for opptak, iht pkt 202 9 «Elvis». Befalskurset er svært krevende både teoretisk og praktisk. Søkeren ble ansett i «svakeste laget» for opptak.

KNM anser avgjørelsen og forutgående vurderinger ifm søknaden for korrekt iht gjeldende bestemmelser.

Avdelingen vil i tillegg utdype enkelte aspekter vedrørende saken.

Befalskurselevene som fullfører Befalskurset ved KNM tjenestegjør i sin resterende førstegangstjeneste som instruktører og troppsjefer ved rekruttskolen. Dette innebærer at de blir pålagt ansvar som nærmeste overordnet for inntil 48 rekrutter pr. tropp under rekruttskolen. KNM er således avhengig av at dette troppsbealet innehar tilfredsstillende kunnskaper og evner til å utføre denne oppgaven på en tilfredsstillende og forsvarelig måte.

Utvelgelsen av mannskaper til opptak ved Befalskurset er således svært viktig med hensyn til å få tilstrekkelig skikkede troppsbefal da opplæringstiden under kurset er kort.

Forkortet førstegangstjeneste, fra 15 til 12 måneder, har også medført endringer mht tilgjengelig tid for evaluering av befalskurselevens skikkethet. Tidligere gjennomgikk befalskurselevene en praksisperiode på tropp etter fullført kurs, før de fikk selvstendig ansvar som troppsbefal. Befalskursperioden varte da i ca 8 måneder, mot idag ca 6 måneder.

KNM vil således understreke viktigheten av en inngående vurdering av søkerne til Befalskurset, da kravene til skikkethet må fastsettes på et tidlig tidspunkt av tjenesten.

KNM håper avdelingens uttalelse i saken tilfredstiller Ombudsmannens anmodning.»

Ombudsmannen avsluttet saken med brev til klageren hvorav bl.a følgende fremgikk:

«Etter gjennomgåelse av sakens faktum og gjeldende regelverk sees at kandidater til det omtalte kurset blir rekruttert fra hver rekruttskole. Kpsjefene vil for hver søker skrive et bedømmelsesskjema som vedlegges søknadene, idet utvelgelsen skjer bl.a. på grunnlag av kompaniets skjønsmessige vurdering av rekruttene.

Det legges bl.a. til grunn at De ikke søkte opptak til kurset da De var rekrutt ved KNM sep-nov 93. Med hensyn til generelle opptakskrav, herunder utdanning, vises forøvrig til KNMs begrunnelse i de vedlagte brev.

På bakgrunn av sakens foreliggende opplysninger kan det ikke sees at De er usaklig forskjellsbehandlet, eller at det foreligger noen saksbehandlingsfeil med betydning for det vedtak KNM har truffet i saken.»

II

En befalsaspirant klaget over at han ikke var blitt opptatt som elev ved befalsskolen p.g.a. et benbrudd han hadde pådratt seg under en feltøvelse i aspirantperioden.

Som følge av benbruddet var han blitt gående på krykker og sykemeldt i store deler av aspirantperioden.

Dette hadde medført at han var blitt varslet om at han ikke ville bli funnet skikket for elevopptak og at han derfor ville bli overført til annen avdeling for avtjening av ordinær

førstegangstjeneste. Etter noen dagers forløp kunne Ombudsmannen innstille klagebehandling idet befalskolen opplyste at klageren likevel ville bli opptatt som elev.

III

En vernepliktig klaget over at han ikke var blitt gitt anledning til å avlegge ny eksamen ved sanitetskurs.

Klageren hadde fått strykkarakter i to fag under den ordinære eksamen ved kurs avslutningen.

Med bakgrunn i et angivelig muntlig løfte om adgang til fornyet eksamen hadde han søkt om å få avlegge ny prøve i de to aktuelle fag, eller gjennomgå nytt kurs. Selv anførte han sine lese- og skrivevansker som årsak til de uheldige eksamensresultater. Under Ombudsmannens undersøkelse i saken var det ikke mulig å få bekreftet det angivelige løfte om fornyet eksamen. Skolen stilte seg imidlertid svært imøtekommende og Ombudsmannen kunne avslutte saken med følgende brev til klageren:

«Etter gjennomgang av Deres brev med bilag synes det noe uklart om De ønsker å gjennomføre et nytt sanitetskurs i sin helhet eller om De bare ønsker å avlegge ny eksamen.

Jeg har fått opplyst at De skal dimittere den 24. i neste måned etter fullført førstegangstjeneste. De vil således ha dimittert før et nytt sanitetskurs blir igangsatt.

Saken er drøftet med X-vernskolen som opplyser at igangværende sanitetskurs skal avsluttes med eksamen i desember d.å.

Skolen har opplyst at man er villig til å tilrettelegge mulighetene for at De skal kunne avlegge ny eksamen i forbindelse med den nevnte eksamen i desember.

Skulle De ha interesse for en slik løsning har jeg skolens samtykke til å anbefale Dem å ta direkte kontakt med X-verns skole, Haakonvern for en nærmere drøfting om dette.

I betraktning av Deres korte gjenstående tjenestetid antas at vårt kontor ikke har muligheter for ytterligere bistand i sakens anledning.»

IV

En vernepliktig var blitt fratatt sitt dykkersertifikat og deretter overført til annen tjeneste ved et annet tjenestested. Ombudsmannen ble anmodet om bistand med sikte på å få dykkersertifikatet tilbakelevert.

Klagerens avdeling som var en dykker og froskemannsskole hadde i et brev til klageren redegjort slik for årsakene til inndragningen og den tjenestlige overføring:

«Etter en vurdering av den tjenesten De har utført som skipsdykker ble ditt dykkersertifikat inndratt den 10. nov -93. Pga inndragning av sertifikatet ble du beordret annen tjeneste. Denne reaksjonsform ble iverksatt etter en sikkerhetsmessig vurdering, i tillegg til episoder hvor Deres militære fremferd ikke er funnet tilfredstillende. Følgende episoder danner blant annet grunnlag for reaksjonen:

a. Brudd på sikkerhetsrutiner under dykking:

Den 3 nov. -93 deltok De som dykker på vedlikeholdsdykking, under ledelse av Um X. Etter endt utført dykk rapporterte dykkerleder om Deres dårlige holdning til sikkerhet. Dette ble begrunnet med at de ikke ga OK-signal til dykkerleder før de forlot overflaten. Dette medførte at De måtte kalles opp igjen. Det er en fast regel gjennom den opplæring De har gjennomført og fast praksis for alle dykkere at dykkerne rapporterer tilstand til dykkerleder om at dykkerne er klar til å starte dykkingen. Først da gir dykkerleder klarsignal for at dykkingen kan starte. Denne praksis er nedfelt i Bestemmelser for sjøforsvaret Org 14, 9.2.2.2.a.

b. De fulgte heller ikke dykkerleders ordre om at alle dykkere i angjeldende dykk skulle være samlet og svømme i samme retning. Fast praksis er at samtlige dykkere straks skal avbryte dykket hvis gruppen mister visuell kontakt for deretter å svømme til overflaten. Dette for å gjenopprette kontakten med de andre dykkerne. Denne ordre ignorerte De.

Daghavende skipsdykkeraspirant meldte den 10 nov. -93 at kurset, som bestod av 20 elever, ble vekket kl 04.00 om natten for deretter å bli «beordret» ut på gymnastikk. Sjef Y iverksatte undersøkelser på følgende dag, for å avdekke forholdet, da det ikke var noen av instruktørene ved Y som hadde beordret slik tjeneste. De ble innkalt til to avhør, hvorpå De nektet ethvert kjennskap til saken. De ville sogar satse ditt dykkersertifikat på at De var uskyldig. Videre undersøkelser bekreftet fra andre vitneutsagn at De var medskyldig i nevnte hendelse.»

Saken medførte en omfattende skriftveksling mellom klageren, skolen og vårt kontor. Etter nødvendig oppklaring avsluttet Ombudsmannen saken med et brev til klageren slik:

«Som De antas å være kjent med har Ombudsmannen til oppgave å foreta en upartisk bedømmelse av klagesaker fra personell i Forsvaret som mener seg urettmessig behandlet av de militære myndigheter. Et hovedtema under Ombudsmannens upartiske prøvelse vil være å få klarlagt sakens faktiske omstendigheter og deretter foreta en bedømmelse av om det påklagede vedtak kan sies å stå i strid med de aktuelle regler på det angjeldende området, eller om vedtaket kan ansees som åpenbart urimelig.

Ved den foreliggende anledning skal bedømmes om Y den 11. nov 93 handlet usakelig, regelstridig eller åpenbart urimelig ved sin inndragelse av det dykkersertifikat som var utstedt i Deres navn den 8 okt samme år.

Etter det opplyste har De ved brev av 18. des 93 anmodet Sjef Y om tilbakelevering av sertifikatet, eller i motsatt fall, om en skriftlig redegjørelse for årsakene til inndragningen. Videre er opplyst i Deres brev av 11. jan d å at Y telefonisk overfor Dem skal ha opplyst at «brevet av 18/12-93 ikke ville bli besvart med det første». Den savnede redegjørelse ble imidlertid gitt ved skolens brev til Dem datert 20. jan då.

Ved brev av 4 feb d å til Ombudsmannen har De avgitt til dels omfattende bemerkninger til skolens redegjørelse for beslutningen om å inndra sertifikatet. Deres brev av 4. feb er forelagt Y for eventuelle kommentarer. Ved brev av 21. d m har skolen opplyst at Deres bemerkninger ikke «bidrar til endring av tidligere avgjørelse». Gjenpart av det nevnte brev sees sendt Dem.

For en best mulig klarlegging av de faktiske omstendigheter i saken, har Ombudsmannen etter anmodning mottatt en redegjørelse fra Undervannsbåtinspeksjonen datert 15. feb då. En kopi av denne vedlegges.

Etter det opplyste finner jeg å måtte legge til grunn at vedtaket om inndragning av sertifikatet bygger på en rapport fra dykkerleder X om «dårlig holdning til sikkerhet» utvist fra Deres side under dykking den 3. nov 93. En uke senere skal De etter det opplyste ha vært involvert i et tilfelle av «veteranvirksomhet» overfor et aspirantkull.

De to nevnte episoder inntruffet i løpet av en uke, angis som utløsende årsak til skolens sviktende tillit overfor Dem med derav følgende inndragning av sertifikatet. For Ombudsmannen som en utenforstående er det ikke mulig å foreta en konkret bedømmelse av de inntrufne forhold den 3. og 10. nov 93. Etter de foreliggende opplysninger synes inndragningen å ha funnet sted etter en samlet bedømmelse av Deres opptreden ved de nevnte to anledninger.

For en bedømmelse av den foreliggende sak må det konstateres at inndragningsvedtaket ikke synes å bygge på usaklige eller utenforliggende forhold, hvorfor jeg heller ikke finner grunn til kritikk mot skolens vedtak.»

Verve og kvinner i Forsvaret

Det er behandlet 6 saker i denne gruppen i 1994, hvorav 3 fra tidligere år.

Gruppen omfatter foruten ordinært vervet personell (grenaderer) også kvinner som utfører frivillig militærtjeneste. To av årets saker gjelder kvinnelig personell.

Det er Ombudsmannens erfaring at det kvinnelige personell som etter egen søknad gjør militærtjeneste, finner seg vel til rette i det militære miljø. Også rent fritidsmessig skjer det en positiv utvikling i Forsvaret hva

angår forholdene for kvinners militærtjeneste. Selv om kvinnene fortsatt utgjør en svært beskjeden andel av soldatmassen – ca 1 % – må det ansees som positivt at jenter ikke sjelden velges som tillitsvalgt for soldatene. Gruppen omfatter også saker vedrørende menig personell i frivillig FN-tjeneste.

I tre av årets saker er avgjørelsen endret i favør av klageren.

I

Fra en advokat mottok Ombudsmannen en klage på vegne av en tidligere FN-soldat.

Klagen ble fremmet etter at vedkommende forgjeves hadde søkt om reengasjement for tjeneste i den norske FN-styrke i Sør-Libanon.

Av saksfremstillingen fremgikk at mannskapet urettmessig var blitt hjemsendt (repariert) under sitt første engasjement som FN-soldat. Den urettmessige repatriering var blitt rettet opp ved innvilgelse av lønn og tillegg for hele kontraktperioden. Samtidig var det truffet vedtak om at saken ikke skulle være til hinder for et eventuelt nytt engasjement i FN-tjeneste.

Med bakgrunn i dette vedtak hadde klageren søkt og fått innvilget en ny 6 mndrs. periode som FN-soldat. Dette engasjement var det beklageligvis ikke blitt noe av på grunn av klagerens tjenestedyktighet som følge av et lårbensbrudd. Etter at benbruddskaden var leget hadde klageren søkt om å bli tildelt FN-tjeneste som erstatning for den periode som var gått tapt grunnet hans foran nevnte medisinske skade.

Denne søknaden var blitt avslått grunnet manglende kvalifikasjoner i forhold til de øvrige søkere. Etter en omfattende korrespondanse og bedømmelse av de foreliggende saksopplysninger fant Ombudsmannen at det ikke kunne rettes kritikk mot avgjørelsen i saken.

Klageren ble imidlertid ønsket velkommen som søker til FN-tjeneste ved en senere anledning.

BEFALSSAKER

Det er behandlet 28 saker i denne gruppe, mot 15 i 1993. De fleste klagesaker fra befall finner en i kategorien engasjement, tilsetting, forbigåelse og økonomiske forhold, foruten saker vedrørende videregående befalsutdanning.

I

En vernepliktig fenrik som hadde fått avslag på søknad om utsettelse med en 4 uker lang rep. øvelse i februar – mars 1994 klaget

til Ombudsmannen via advokat. Klageren var daglig leder for et grossistfirma i tekstilbransjen, et selskap med utenlandske eierinteresser.

Det ble bl.a. gjort gjeldende at klageren hadde særlig viktige oppdrag å ivareta nettopp i øvelsesperioden, bl.a. forberedelse for motemesse, hovedsalg til detaljister og utenlandsreise for innkjøp og vareutvelgelse.

På klagerens vegne skrev advokaten bl.a. følgende:

«NN ble innkalt til repetisjonsøvelse i 1992, men med bakgrunn i hans meget tyngende ansvars- og arbeidsforhold ble det den gang gitt utsettelse. På basis av NNs spesielle forhold ga X landforsvar samtidig uttrykk for følgende:

«Til orientering vil BN/IR bli repetisjonsøvet i mai – juni 1993. De vil bli innkalt til denne repetisjonsøvelsen.»

NN hørte ikke noe, men først nu i forbindelse med repetisjonsøvelse 23. februar til 21. mars 1994 fikk han innkallelse. Han har søkt om fritagelse og påklaget dette videre opp til Vernepliktsverket, men fått avslag.

NN mener at behandlingen av hans søknad er

- urimelig og avslaget mangler begrunnelse slik ordinære forvaltningsvedtak krever. Det foreligger ingen vurdering eller gjennomgåelse av gitt begrunnelse.
- Den begrunnelse som ble akseptert ved forrige innkallelse, ble denne gang ikke ansett som viktig velferdsgrunn eller å være slik at den var basert på samfunnsinteresser.
- NN ble som referert ovenfor, lovet innkallelse til et bestemt tidspunkt og forholdt seg til dette. Planer for arbeidssituasjon og virksomhet ble lagt etter dette, men Forsvaret velger å se helt bort fra dette, bryter det løfte de ga i forbindelse med tidligere utsettelse og tar ingen hensyn til dette nu i forbindelse med nærværende klagesak.

NN mener at Forsvaret ikke har tatt hensyn til de argumenter han har hatt på en tilfredsstillende måte. Han mener at det foreligger såvel samfunnsinteresser som viktige velferdsgunner. I tillegg må Forsvaret, i alle fall i den klagesak som har pågått, ta hensyn til at Forsvaret selv har vært med på å legge opp til en situasjon hvor NN kunne gå ut fra at han ikke ville bli innkalt i de to konkrete perioder av året som var håpløse for ham og som han har planlagt til formål som han umulig kan komme bort fra.»

På Ombudsmannens anmodning ble det fremlagt en redegjørelse om firmaets økono-

miske situasjon og om de økonomiske konsekvenser rep. øvelsen ville få for klagerens arbeidsgiver.

Denne bekreftet en generell vanskelig økonomisk stilling i selskapet og at klagerens fravær i februar – mars hvert år ville ha særlige skadefølger for firmaet. Med bakgrunn i disse opplysningene ble saken igjen tatt opp med VPV som etter fornyet gjennomgang fattet følgende vedtak:

«Etter å ha vurdert saken på nytt, og i lys av tilleggsopplysninger i saken, har VPV funnet å ville endre sin tidligere avgjørelse. Fenrik NN innvilges utsettelse med repetisjonsøvelsen. Innkallingen tilbakekalles.»

II

En kaptein som hadde søkt på en intendantstilling klaget over påstått usaklig forbigåelse ved besettelsen av den nevnte stilling.

Klageren hevdet at han i sammenligning med de innstilte kandidater hadde den lengste tjenesteerfaring og at han derfor burde ha blitt innstillet under tilsettingsprosedyren. Etter anmodning mottok Ombudsmannen en grundig utredning av saken fra Hærstaben som etter en sammenlignende oppstilling av kandidatenes utdanning, praksis og tjenesteuttalelser konkluderte med at også klageren var funnet skikket for stillingen men at han etter en samlet vurdering av søkerens realkompetanse ikke hadde nådd opp i konkurransen denne gang.

Etter gjennomgang av klagerens anførsler og øvrige foreliggende opplysninger avsluttet Ombudsmannen klagesaken med følgende brev til kapteinen:

«For Ombudsmannens vurdering av klagesaken har vi mottatt fra FO/Hærstaben personeldokumentene tilhørende Dem og de 3 offiserene som var innstillet av Generalinspektøren for Hærens råd i tilsettingssaker. Forøvrig har vi mottatt en grundig redegjørelse fra HST hva angår de aktuelle søkerens kvalifikasjoner.

Når det gjelder saksbehandlingsregler for søknad på stillinger, og klage over tilsetningsvedtak mm vises til det som er uttalt i de fremlagte brev fra Forsvarsdepartementet og FO/Hærstaben, idet disse uttalelsene synes å gi en korrekt beskrivelse av de gjeldende relevante bestemmelser.

Det må bemerkes at søkerens realkompetanse blir basert på en samlet vurdering av søkerens utdanning, erfaring, dyktighet m.m., med sikte på en skjønsmessig helhetsvurdering over hvem som er best kvalifisert og egnet for stillingen. De skjønsmessige vurderingene bygger imidlertid på en rekke faktorer som muligens kan bli vektlagt i noen

forskjellig grad av de enkelte personer i tilsetningsråd m.v. På denne bakgrunn medfører en klage over et tilsetningsvedtak ingen rett for klageren til å få noen nærmere begrunnelse for det vedtaket som er truffet.

Under sakens gjennomgåelse ved vårt kontor har vi notert oss at De er ansett kvalifisert for stillingen, både hva angår formell kompetanse, erfaring, dyktighet m.m. Deres kvalifikasjoner sees også fordelaktig omtalt i de fremlagte tjenesteuttalelser. I konkurransen om stillingen anses imidlertid også de 3 innstilte søkerne å være kvalifiserte for stillingen, og etter det som er fremkommet er det intet som tyder på at tilsetningsmyndigheten har bygget de skjønsmessige vurderinger på noen usaklige eller utenforliggende hensyn. GIHs råd sees å ha vært enstemmig med hensyn til innstillingen av søkerne til stillingen.

På bakgrunn av sakens foreliggende opplysninger kan vi ikke se at det er begått noen saksbehandlingsfeil som kan gi grunn til å rette kritikk mot det påklagede vedtaket.»

III

Fra en av befalsorganisasjonene mottok Ombudsmannen klage på vegne av en løytnant som hadde fått avslag på søknad om gjenopptakelse ved krigsskole for fullføring av krigsskoleutdanning.

Klageren var blitt frabeordret (relegert) fra krigsskole i 1989 med løfte om gjenopptakelse i løpet av 2 år «under forutsetning av at han kan fremvise tjenesteuttalelser ved avdeling som viser klar fremgang når det gjelder militært forhold».

Under Ombudsmannens saksbehandling ble det fastholdt fra såvel FO som Forsvarsdepartementet at klageren ved 2-årsfristens utløp i 1991 ikke hadde vist slike forbedringer som var en forutsetning for å kunne gjenoppta studiene. Det ble imidlertid ikke beaktet at forbedringer hadde funnet sted i løpet av 1993 og den senere tid. Med henvisning til de vedtatte omorganiserings og nedbemanningsprogrammer ble avslaget fastholdt. FO anførte bl.a.:

«FO/HST og senere FD av slo i 1991 en søknad fra lt NN om å bli gjenopptatt som kadett ved KS. I avslaget gikk det klart frem at lt NN var gitt mulighet i løpet av pliktjenesten til å vise en vesentlig forbedring av de forhold han ble relegert for. FO/HST har derfor sett om det er grunnlag for å ta opp saken på nytt.

FO/HST forutsetning for å gi et slikt begrenset tilbud om å vise forbedring ble gitt i en tid med stor befalsmangel hvor FO/HST var villig til å strekke seg langt for å dekke behovet for yrkesbefal. Dette er ikke realiteten i dag. Det ble også presisert at en vesentlig forbedring av de forhold han ble relegert for skulle vises i løpet av pliktjenesten. Plikttje-

nesten gikk ut 31. mai 1991, uten at en slik forbedring var blitt vist. Lt NN er i dag 31 år og dermed for gammel iht aldersgrensen til KS I.»

Ytterligere uttalelser ble innhentet og nærmere undersøkelser gjennomført uten at vesentlige opplysninger fremkom. I sitt avsluttende brev til organisasjonen skrev Ombudsmannen bl.a. slik:

Lt NN sees å være relegert fra KS X 1989, grunnet stryk i faget militært forhold. Relegasjonsvedtaket ble påklaget i 1989, men ikke tatt til følge. Ved den anledning ble kadett NN meddelt at han skulle få mulighet til å søke seg direkte inn til 2. år ved KS X ved senere uttak, under forutsetning av at han kunne fremvise tjenesteuttalelser ved avdeling som viste klar fremgang i faget militært forhold.

Innenfor Lt NNs pliktjenestetid, som utløp 31 mai 91, kunne HST ikke se noen forbedring når det gjaldt bedømmelsen av NNs militære forhold. Lt NN er etter søknad blitt vurdert for gjenopptak ved KSX ved flere anledninger etter relegasjonsvedtaket, men har ikke fått innvilget noen søknad. Iflg HST kan det i dag ikke sees bort fra at Lt NN kan ha forbedret seg over de senere år.

HST viser forøvrig til bestemmelsen om 27 år som normal øvre aldersgrense for opptak til KSX, idet HST ikke ser noen grunn til å dispensere fra bestemmelsen i denne saken. Lt NN er nå 31 år.

Etter sakens gjennomgåelse ved vårt kontor kan det ikke sees at Lt NN har noerettskrav på å bli gjenopptatt ved skolen. På bakgrunn av de foreliggende opplysninger ser vi heller ingen grunn til å anta at de aktuelle skjønsmessige bedømmelser av Lt NN har bygget på usaklige eller utenforliggende hensyn. Etter det som er fremkommet kan vi således ikke se noen grunn til å rette kritikk mot de vedtak Forsvaret har truffet i denne saken.»

IV

En kaptein ønsket Ombudsmannens bistand idet han ikke hadde fått noe endelig svar på sin klage over nest høyere sjefs påtegning i hans tjenesteuttalelse.

Klageren hadde mottatt en tjenesteuttalelse hvor nest høyere sjef ved påtegning hadde vist til at han i tjenesteperioden ved to anledninger hadde bedt om at kapteinen ble frabeordnet tjenesten ved denne avdeling.

Denne påtegning hadde kapeinen i sin klage til FO bedt om å få behandlet i klagenemnd med sikte på annullering. Da det innen rimelig tid ikke forelå noe svar ble saken tatt opp med vårt kontor. På Ombudsmannens forespørsel ble det fra FO opplyst at saken ville bli påskyndet hvoretter det innløp melding om at klageren var gitt medhold og følgende vedtak truffet: «HST kan ikke se at den aktu-

elle påtegning er relevant for tjenesteuttalelsen og annullerer derfor uttalelsen gitt under punkt X.»

Videre ble det opplyst at det nevnte vedtaket skulle vedlegges og følge kapteinens tjenesteuttalelse. Kapteinen fant imidlertid dette resultat lite tilfredsstillende og ønsket vår bistand til å få den annullerte påtegning fjernet fra sitt rulleblad.

Kapteinen anmodning ble tatt opp med FO med følgende henstilling fra vårt kontor:

«Etter at HST har konkludert med at påtegningen ikke er relevant for tjenesteuttalelsen, hevder kapt NN at intet er oppnådd.

Vi oppfatter kapteinen således at han til tross for Hærstabens vedtak mener at faren for «fatale følger» for hans karriere fortsatt består, så lenge direktørens påtegning faktisk eksisterer.

FO/HST bes vennligst avgi en uttalelse til det som er opplyst i vedlagte brev fra kapt NN dat 31 f.m.»

FO besvarte vår henvendelse bl.a. slik:

«HST har i sakens anledning vært i kontakt med Juridisk kontor Forsvarets overkommando (FO/P-12), der alle dokumenter i sakens anledning ble fremlagt. FO/P-12 svarer som følger: «Juridisk kontor er av den formening at klagereglene ifm tjenesteuttalelser ikke åpner for fjerning av dokumenter fra personellmappe eller overstyknning av bestemte uttalelser, selv om tjenesteuttalelsen skulle bli endret eller opphevet av klagenemnd eller høyere organ. Støtte for dette syn finnes i reglens pkt 14, som sier at klagenemndas vedtak skal følge tjenesteuttalelsen.»

FO/P-12 skriver videre når det gjelder faren for «fatale følger» for kapteinens karriere: «For øvrig er vi ikke enig i kaptein NNs påstand om at intet er oppnådd med HSTs avgjørelse i saken, og at det foreligger en reell fare for at nest høyere sjefs påtegning kan få følger for hans karrieremuligheter. En må legge til grunn at HSTs avgjørelse også reelt sett gjør påtegning virkningsløs, og at alle organer og personer som skal vurdere kapteinens rulleblad forholder seg til dette. Det vil ikke være tillatt å legge vekt på direktør Xs påtegning i noen sammenheng, hverken ifm evt søknader på stilling eller i annen sammenheng.»

HST har vurdert saken og kommet til at det ikke er aktuelt å fjerne det angjeldende skriv fra kapt NNs personellmappe. I tilsvarende saker tidligere har praksisen også vært å legge ved et skriv i personellmappen til den enkelte når noe skal strykes eller tilføyes på vedkommendes tjenesteuttalelse.

Når det gjelder faren for «fatale følger» for kapteinens karriere pga av at nevnte dokumenter ikke vil bli fjernet fra personellmappen, er disse ikke til stede, da direktør Xs påtegning er erklært død og maktesløs og skal

som det fremgår av sitat fra FO/P-12s skriv ikke benyttes i noen sammenheng.»

Ombudsmannen avsluttet saken med følgende brev til klageren:

«Som kjent er Deres anmodning om at «hele tjenesteuttalelsen og nevnte brev fra HST omgående blir fjernet», blitt forelagt for Hærstaben. Denne anmodning er besvart ved Hærstabens brev av 14 juli d.å. En kopi av brevet vedlegges.

Etter min gjennomgang av saken må jeg som en upartisk instans konstatere at Hærstabens avgjørelse synes å være i samsvar med de gjeldende bestemmelser i TFF kl 5. Avgjørelsen synes også å være i samsvar med konsekvent praksis i tilsvarende saker tidligere, hvorfor jeg heller ikke finner grunnlag for kritikk i sakens anledning. Jeg må imidlertid medgi at den gjeldende ordning hvoretter de annullerte uttrykk i en tjenesteuttalelse ikke blir slettet kan synes tvilsom.

De nå gjeldende regler gir meg ikke anledning til ytterligere tiltak i anledning den forliggende klagesak.»

V

En stasjonslege – kapteinløytnant – klaget over avslått søknad om normalavansement til orlogskaptein. Klagen ble fremmet av en advokat på vegne av kapteinløytnanten.

Av saksfremstillingen fremgikk at kapteinløytnanten ved tiltredelsen i 1991 hadde fått opplyst at opprykk til orlogskaptein normalt skjer etter 4 års tjeneste. Hadde dog vedkommende lege status som spesialist eller kvalifikasjoner av spesiell verdi for Forsvaret, var tjenestetiden for opprykk til orlogskaptein 2 år.

Med bakgrunn i ca 28 års legeerfaring, fylkeslege og medlem av fylkeskommunal helse- og sosialstyre, mente han å inneha kvalifikasjoner av spesiell verdi for Forsvaret og hadde derfor søkt opp opprykk etter 2 års tjeneste.

Søknaden var avslått med følgende begrunnelse:

«For å få opprykk etter 2 år som kapteinløytnant legger FSAN avgjørende vekt på at kvalifikasjonene har direkte bæring mot den jobb vedkommende er tilsatt for å utføre. I dette tilfelle er kapteinløytnant X tilsatt for å drive ren kurativ virksomhet. Ervervet kunnskap i samfunnsmedisin, representert ved lang erfaring som offentlig lege, er ikke stilt som verken må- eller bør-krav ved tilsetningen.»

Advokaten begrunnet kravet om opprykk etter 2 år bl.a. slik:

«At stasjonslege X har særskilte kvalifikasjoner av spesiell verdi for den stilling han

besitter og for Forsvaret, kan vel neppe bestrides. Som stasjonslege i dagens moderne samfunn med tilhørende problem, er det meget viktig med bred sosialmedisinsk erfaring. Dette for å hjelpe såvel vernepliktig som befal til å fungere såvel i den militære som sivile liv. Det er da meget viktig med god kjennskap til offentlig helsetjeneste, forholdet til allmenn trygdelovgivning m.v. I dag er det meget viktig at man ikke innen Forsvaret bare har helsepersonell med spesiell ekspertise tilknyttet krigsskader, men også helsepersonell med spesiell kunnskap i samfunnsmedisin/sosialmedisin. Det er nettopp her stasjonslege X har sitt fortrinn. Dette bekreftes også av nærmeste overordnede, kommandørkaptein/SD-lege JFR: bilag 2 og 5.»

Saken ble tatt opp med Forsvarsdepartementet som etter samråd med FO og FSAN fastholdt avslaget. Etter dette ble klagerens advokat gitt anledning til ytterligere bemerkninger til saken. Advokaten fastholdt at klageren innehadde kvalifikasjoner av spesiell verdi for Forsvaret og at det tidligere alltid var gitt opprykk etter 2 år når vedkommende var kvalifisert etter reglene. Advokaten uttalte bl.a.:

Som det forøvrig fremgår av sakens dokumenter, har Forsvarets overkommando som begrunnelse for avslaget anført at event. spesialkunnskaper av betydning for Forsvaret, må være ervervet etter tilsetningen i Forsvaret. Det fastholdes at dette er åpenbart feil. Stillingskunjngjøringen har ingen slik begrensning. Å trekke en sådan begrensning er både faktisk og juridisk uriktig. Av Forsvarets overkommandos uttalelse av 11.08.93 erkjenner Forsvaret at stasjonslege X har spesialkompetanse av betydning for Forsvaret idet det uttales at «KL X har gjennom sin lange legegjerning før han ble tilsatt i Forsvaret opparbeidet seg et bredt kunnskapsfelt og stor realkompetanse.»

Dette er i realiteten en bekreftelse på at også Forsvaret er enig i at stasjonslege X har kvalifikasjoner som er av spesiell verdi for Forsvaret. Hvorvidt han hadde disse spesielle kvalifikasjoner da han ble ansatt eller har ervervet dem etter ansettelsestidspunktet, er irrelevant. Avgjørende er at han har de spesielle kvalifikasjoner på det tidspunkt da søknaden om opprykk/avansement fremsettes.»

Med bakgrunn i advokatens anførsler ble saken igjen tatt opp med FD. Ombudsmannen skrev bl.a. slik:

«I advokatens brev sees påstått at den omtalte regelen, vedrørende avansement for leger i Forsvaret, har alltid vært praktisert på den måten klageren påberoper.

Således hevder klageren at en lege etter søknad har alltid fått opprykk etter 2 år, forutsatt at vedkommende enten var spesialist

eller har kvalifikasjoner som er av spesiell verdi for Forsvaret. Advokaten hevder det er dokumentert at stasjonslege X har kvalifikasjoner som er av spesiell verdi for Forsvaret.

Forøvrig har advokaten tidligere påberopt ansettelsesvilkår for stasjonslegen, idet han hevder at Forsvaret ikke kan løpe fra en forpliktelse som han påstår følger av stillingsutlysningen.

På bakgrunn av advokatens til dels kategoriske påstander om hvordan regelen alltid har vært praktisert for leger i Forsvaret, anses det riktig å be FD avgi ytterligere bemerkninger før Ombudsmannen tar stilling til klagen fra stasjonslegen.»

Saken ble nå tatt opp til fornyet behandling i departementet hvoretter Ombudsmannen mottok en lengre utredning med følgende konklusjon:

«Med bakgrunn i de nye opplysningene om at det allerede i 93 var faglig grunnlag for å gi kapteinløytnant X opprykk til orlogskaptein, jfr Sj FSANs notat av 8. sep 94, konkluderer departementet med at klageren er urimelig behandlet.

I samsvar med ovennevnte gir Forsvarsdepartementet kapteinløytnant X medhold i sin klage, og han gis opprykk til orlogskaptein etter reglene gitt TFF kl. 5 avsnitt F, underavsnitt XI, pkt 4.»

SIVILT PERSONELL

Det er behandlet 7 saker i denne gruppe i 1994 mot to saker i 1993.

I

Med Odelstingspresidenten som mellomadressat mottok Ombudsmannen klage fra en overingeniør som ønsket å få endret tilsetningsordningen i Staten, og reiste krav om at tilsetningsrådsordningen ble vurdert.

Klageren viste til at han av sin nærmeste sjef var innstilt som nr. 1 til stillingen som produksjonsleder ved et av Forsvarets tjenesteteder. Uten at hans sjef ble forhåndsvarslet hadde tilsetningsrådet valgt å tilsette innstilte nr. 3. Om dette skrev klageren bl.a. slik:

«Min påstand er at tilsetningsrådet i denne saken har vist grov uforstand. Følgene av rådets handling har blitt at ledelsen i X Divisjonen ikke lenger får velge sine viktigste medarbeidere men at tilsetningsrådet gjør dette på egen hånd. Konsekvensene av dette er at ledelsen i X divisjonen sitter med ansvaret for driften av seksjonen men ikke med myndighet til selv å velge sine underlagte ledere.»

På bakgrunn av dette tilsetningsvedtak gjorde klageren så krav om å få endret ordningen med tilsetningsråd.

Da klageren på generelt grunnlag ønsket tilsetningsordningen i Staten endret fant Ombudsmannen grunn til å drøfte saken i Ombudsmannsnemnda. Etter drøfting i nemnda og med nemndas samtykke gjennomførte Ombudsmannen en ordinær saksbehandling med innhenting av nødvendige saksopplysninger og avsluttet saken i brev til klageren slik:

«Som opplyst har jeg med sikte på min upartiske gjennomgang og bedømmelse av Deres klagesak innhentet nærmere redegjørelser for den prosedyre som ble fulgt i forbindelse med den tilsettingssak som danner basis for Deres klage. Kopi av Xs brev av 5. mai 94 og FOs brev av 22. d m vedlegges.

Først skal jeg minne om at Ombudsmannen har til oppgave på Stortingets vegne å foreta en nøytral og etterfølgende vurdering dersom Forsvarets personell skulle mene seg urimelig eller regelstridig behandlet av de ordinære forvaltnings- og klageorgan i Forsvaret.

Det foreliggende klagetema synes å være begrenset til spørsmålet om hensiktsmessigheten ved det gjeldende tilsettingssystem med ansettelser i partssammensatte tilsetningsråd. Klagesaken antas således ikke å omfatte det konkrete tilsetningsvedtak og valg av kandidat for stillingen.

Deres innsigelser mot tilsetningsrådsordningen sees å være basert på en tilsettingssak som De selv var part i ved X. De innhentede redegjørelser bekrefter Deres opplysninger om at X-divisjonen etter sin gjennomgang av søknadene hadde innstilt Dem selv som nr 1 og den tilsatte som nr. 3. Denne innstillingen ble så behandlet av tilsetningsrådet der et flertall på 3 tilsatte innstilte nr 3 med Dem som 1. reserve. Mindretallet på 2 ønsket Dem tilsatt i stillingen, men det fremgår av protokollen at mindretallet likevel ikke ønsket å bruke sin rett til å fremme saken for høyere myndighet.

Deres klage mot tilsetningsrådet synes særlig å være knyttet til den omstendighet at flertallet tilsatte innstilte nr. 3 uten på forhånd skriftlig å underrette innstillende organ.

Etter Deres mening skal tilsetningsrådet ved dette forhold ha gjort seg skyld i «grov uforstand» og fratatt X-ledelsen mulighet til å «velge sin viktigste medarbeider».

Til disse innsigelser skal bemerkes:

Gjeldende ordning med tilsetting i tilsetningsråd er hjemlet i lov om statens tjenestemenn av 4. mars 1983 § 5. Nærmere regler om tilsetningsordningen for sivilt personell i Forsvaret er inntatt i «Personellforvaltning – sivile i Forsvaret» PSF og Tilsetningsreglementet. Etter disse bestemmelser skal innstillende organ fremme en innstilling på inntil tre kvalifiserte søkere i prioritert rekkefølge, dersom det finnes tre eller flere kvalifiserte blant søkerne. Tilsetningsrådet står deretter fritt til å velge blant disse tre som innstillende organ

har funnet skikket. Skulle tilsetningsrådet derimot komme til at en annen enn de tre innstilte ansees best kvalifisert, har tilsetningsrådet plikt til å forelegge saken for innstillende organ til fornyet behandling.

Ved den aktuelle anledning fant tilsetningsrådets flertall å ville tilsette innstilte nr. 3, altså en av de som også innstillende organ hadde funnet kvalifisert for stillingen. I et slikt tilfelle har tilsetningsrådet ingen plikt til å varsle innstillende myndighet. PSF pkt 104.02 har følgende bestemmelse:

«Det gjøres oppmerksom på at tilsetningsmyndigheten kan tilsette hvem som helst av de innstilte, og at innstillende myndighet ikke har noen anke-/klagerett over avgjørelsen som treffes, bortsett fra hvis det foreligger formelle feil.»

Etter det opplyste skal tilsetningsrådet ved X etter egen bestemmelse tidligere ha fulgt den praksis at innstillende organ er blitt forhåndsunderrettet når innstilte nr 2 eller 3 er funnet best kvalifisert. Ved denne anledning skal denne interne praksis angivelig ha blitt fraveket. Tilsetningsrådet kan imidlertid vanskelig bebreides for å ha unnlatt å gi en underretning som man ikke er forpliktet til.

Det aktuelle tilsetningsvedtak ble som opplyst truffet med 3 mot 2 stemmer. I et slikt tilfelle vil § 9 i «Tilsetningsreglement for sivile tjenestemenn i Forsvaret» kunne komme til anvendelse. Denne har følgende ordlyd:

«Blir det i Tilsetningsrådet ikke enighet om en tilsettingssak, kan hvert medlem kreve saken forelagt Forsvarets overkommando til avgjørelse. Krav om at saken skal forelegges overkommandoen må fremmes straks og må være begrunnet.»

Av tilsetningsrådets protokoll fremgår at mindretallet ikke ønsket å fremme saken for høyere myndighet. Adgangen til prøvelse av vedtaket i høyere organ ble således ikke nytt.

Med bakgrunn i det ovenfor nevnte og de foreliggende opplysninger, finner jeg å måtte konstatere at den aktuelle tilsettingssak synes å være gjennomført i samsvar med gjeldende regler og at tilsetningsvedtaket ikke gir foranledning til kritikk mot tilsetningsrådsordningen.

Jeg finner således ikke grunn til ytterligere tiltak i sakens anledning.»

BEFARINGER

Ombudsnemnda har i 1994 foretatt befaring ved avdelinger i Nord-Norge og i østlandsområdet.

Garisonen i Sør-Varanger og Korpffjellet grensevaktstasjon

Nemnda ble mottatt av GSV-sjefen, oblt Åge Bjøråsen og sjefen for garnisonsforvaltningen, major Bye.

Garnisjonssjefen orienterte om Sør-Varanger som en grensekommune mellom Russland og Finland med en ca 20 mil lang grense mot begge land. Garnisonens hovedoppgave er å utøve grensevakt, politikontroll og militær overvåking.

Etter sentrale myndigheters bestemmelser vil garnisonen fra juli 1994 ikke lenger ha stående beredskap. Avdelingen vil etter de nye bestemmelsene bestå av grensevaktkompaniet, rekrutter under 6 måneders opplæring for HV-tjeneste foruten stabsavdelingen. Det samlede antall mannskaper vil bli omtrent som nå, ble det opplyst.

For å sikre kontinuitet i grensevakttjenesten vil garnisonen motta nye mannskapskull hvert kvartal. Grensevaktssoldatene vil bli

innkalt for 9 mnds tjeneste, hvorav de tre første måneder vil bestå av grunnleggende militæropplæring før overføring til grensevaktstasjonene. HV- kompaniet vil bestå av ca 175 mann.

Det nye tjenestemønsteret medfører at GSV opphører som stående kampavdeling.

Sjefen for garisonsforvaltningen, maj Bye, opplyste at GSV de senere år har gjennomgått en betydelig bygningsmessig modernisering. Nytt fritidsbygg er nylig tatt i bruk.

Kasernestandarden er bedret ved nybygg og restaurering, dog må kaserne «Kirkenes» fortsatt betegnes som utilfredsstillende, opplyste maj Bye.

Blant nyetableringene nevnte majoren også nytt verksted, nye garasjer og en omfattende fornyelse av flere grensevaktstasjoner og grense-OP-er. Vedrørende de fremtidige byggebehov ble særlig fremhevet ønsket om en omfattende restaurering av kaserne «Kirkenes», bygging av ny idrettshall i tilknytning til fritidsbygget og hovedmodernisering av sykestuen.

Videre ble det fremhevet behov for utvidelse av befalsmessen og trafikksikkerhetsmessig utbedring av garisonens hovedavkjørsel

fra E 6 og det tilsvarende med avkjørsel for «vest-leiren».

Under den bygningsmessige besiktelsen fikk nemnda bekreftet de gjennomførte byggetiltak som utvilsomt har hatt positiv betydning for såvel de ansattes som mannskapenes trivsel og tjenesteforhold. Avdelingens nye fritidsbygg må særlig fremheves i denne forbindelse. Anlegget har fått en særdeles smakfull utforming med gode arbeidsforhold og trivelige oppholdsrom. Bygget rommer bl a kantine, kino og svømmehall foruten kontorer for velferdstjenesten og voksenopplæringen. Ved anledningen foregikk modernisering/utbedring av mannskapskjøkkenet. Nemnda fikk også bekreftet en svært utilfredstillende standard i kaserne «Kirkenes» som bør bli gjenstand for snarlig utbedring. Den eksisterende gymnastikksal preges av eldre, slitasje og manglende vedlikehold.

Planene om en ny idrettshall tilknyttet det nye fritidsbygg «Vargheim» synes vel begrunnet og bør realiseres snarest mulig. Det må også bemerkes at standarden ved sykestuen åpenbart ikke sikrer de ansatte tidsmessige arbeidsforhold og bør ha myndighetenes oppmerksomhet.

Under nemndas møte med mannskapenes tillitsvalgte ble de forannevnte byggebehov igjen understreket og sterkt begrunnet. Vedrørende kaserne «Kirkenes» ble det vist til at det ikke var muligheter for lufting om vinteren og at dugg derfor fryser til is på rommene.

Mannskapenes tillitsvalgte etterlyste bedre psykologitjeneste og hevdet at det nye system med gjennomgående tjeneste ved garnisonen ville forsterke behovet for psykologitilbud ved garnisonen. Det ble antydnet at GSV og GP burde kunne tilsette en fast psykolog på deling.

Det ble fremholdt at enkelte blant garnisonens befal hadde feilinformert om disiplinærordningen og at såvel befal som menige kunne trenge bedre og mer korrekt informasjon om regler og rettigheter i refselsaker.

Et gjennomgående tema blant soldatene er kravet om bedre haikemuligheter på flyruteene, ble det opplyst. Det ble fremholdt at dagens flytransportordning medfører at personellreiser i Sør-Norge, f eks mellom Oslo og Bergen, legger beslag på flytransportmidler til fortregning for personellet i nord som ikke har reisealternativer til fly.

Nemndas medlemmer ble tatt med på en helikoptertur til grensevaktstasjonen på Korpfell.

Stasjonen har gjennomgått en omfattende modernisering og utbygging. Blant annet omfatter stasjonen en rommelig garasje som gir muligheter for innendørs vedlikehold av kjø-

retøyer. Det tekniske utstyr for observasjonstjenesten er fornyet og personellens innkvarteringsforhold betydelig forbedret.

Nemnda finner avlutningsvis å ville fremheve de omtalte bygningsmessige mangler ved GSV. Etter det nye tjenestemønster vil GSV i fremtiden ha en tilnærmet uendret bemanning noe som antas å måtte medføre at avdelingen fortsatt må ha høy prioritet vedrørende personellrelaterte byggetiltak.

Også det løpende vedlikehold bør vises oppmerksomhet slik at personellens trivsel kan sikres best mulig.

Garnisonen i Porsanger

Sjef GP, oblt Østreng, ønsket velkommen og orienterte om garnisonen som nå gjennomgår vesentlige organisasjonsendringer. Avdelingen er under reduksjon som beredskapsavdeling, bl a er stridsvognavdelingen nedlagt.

Av oppgavene for GP fremhevet oblt Østreng bl a at avdelingen skal utdanne befal og mannskaper, være i beredskap for tjeneste ved katastrofer, krise og krig, utøve garnisonsforvaltning, støtte gjennomføring av repetisjonsøvelser og gjennomføre forsvarsplanlegging for Porsanger forsvarsavsnitt.

I følge en foreliggende Stortingsproposisjon skal Porsangermoen bli standkvarter for det planlagte Finnmark regiment som skal erstatte det nåværende Alta og Varanger bataljon.

Også Finnmark landforsvar er foreslått nedlagt i forbindelse med den landsomfattende omlegging av Hærens fredsorganisasjon.

GP-sjefen betegnet personellsituasjonen som tilfredstillende. Garnisonen omfatter 220 ansatte hvorav ca 130 befal. Antallet menige mannskaper og USKer nærmer seg 450 personer.

I forbindelse med de pågående omorganiseringer er det opprettet en støttegruppe som sammensettes etter behov, men hvor personellkonsulenten, garnisonskapellänen, velferdsoffiseren og tillitsvalgte utgjør en fast stamme. Gruppens oppgaver er å foreslå løsninger på personellproblemer som måtte oppstå i forbindelse med omorganiseringen.

Det nye tjenestemønsteret som innføres sommeren 1994 innebærer at hovedinnrykket av mannskaper ved GP vil finne sted i august med dimisjon i juli det påfølgende år. GP-sjefen fremhevet som en fordel ved det nye tjenestemønster(0+) at mannskapene nå ville slippe med bare ett innrykk, istedet for to, som ved tidligere ordning da overføring fra rekruttskolen til stående avdeling ofte ble betraktet som et innrykk nr 2.

Den bygningsmessige standard ved GP må betegnes som tilfredstillende. Særlig gjelder dette kasernestandarden som stort sett omfatter bygninger med trivelige innkvarterings- og oppholdsrom og tilfredstillende dusjforhold.

Det moderne velferdsbygget gir utmerkede lokaler for bl a velferdskontor, kantine, bibliotek, svømmehall og kinosal.

Det løpende vedlikehold syntes vel ivare tatt. Nemnda fikk opplyst at det for 1994 var gitt tilsagn om midler til ekstraordinært vedlikehold bl a ved mannskapskjøkkenet, intendanturdepotet og til asfaltering i leiren. Et felles kjøkkenanlegg for mannskaper, befal og sivile er planlagt. Bygging ventes igangsatt i 1995.

Under sin orientering for nemnda understreket personelloffiseren, kapt Lillebø, viktigheten av å få bedret hjemreisemulighetene for mannskapene. Han etterlyser en utvidelse av flysetekapasiteten for avdelingene i de «jernbaneløse» deler av landet.

Refselseshyppigheten ved GP ble opplyst å være noe «svingende». Utviklingen viser færre refselsler med tilknytning til alkohol, men en økning i forhold til ulovlig fravær.

Velferdsoffiseren, kapt Sakshaug, orienterte om velferdstjenesten og fremhevet særlig velferdsturene med buss til Hammerfest, Honningsvåg og Alta som særlig populære.

I denne sammenheng ble det opplyst at den ene av garnisonens perm-busser nå var moden for utskifting, og at avdelingens velferdsbudsjett ikke ga muligheter for innleie av sivil buss.

Man håpet på en snarlig mulighet for anskaffelse av ny perm-buss slik at dette velferdstilbudet kunne bli opprettholdt i tilfredstillende omfang for de fremtidige mannskaper.

Rektor Follesø redegjorde om voksenopplæringstjenesten og fremhevet at voksenopplæringens totale virksomhet burde oppfattes som en del av selve soldatopplæringen. VO-tjenesten ved GP arbeider under rimelig god økonomi og kan registrere positiv interesse blant soldatene.

Nemnda konstaterte med særlig interesse at det bl a var igangsatt et spesielt VO-kurs i lafting. Kursdeltagerne var igang med bygging av tømmerhytter til bruk som felthytter i garnisonens skytefelt.

Mannskapenes tillitsvalgte var opptatt av å få bedret mulighetene for flyhaik, samtidig som man på tillitsmannshold arbeidet med å innføre rabattordninger med trafikksekskapene i Nord-Norge på linje med NSB-avtalen.

Også mannskapenes tillitsvalgte understreket behovet for anskaffelse av ny perm-buss.

I betraktning av det store innslaget av soldater fra andre landsdeler ved GP, og de manglende fritidstilbud i garnisonens nærområde, finner nemnda grunn til å støtte avdelingens ønske om en snarlig nyanskaffelse av buss.

Banak flystasjon, Lakselv

Ved Banak flystasjon ble nemnda mottatt og ønsket velkommen av stasjonssjefen, oblt A.E. Wehn. I sin orientering for nemnda opplyste oblt Wehn at flystasjonens historie strekker seg tilbake til 1939 og disponerer et samlet areal på ca 3800 dekar.

Flyplassen var utsatt for store ødeleggelser under krigen, men ble tidlig gjenoppbygget. Idag tjener Banak flystasjon som base for 2 av 330 skvadrons redningshelikoptre.

Etter foreliggende planer skal stasjonen reduseres med 40 ansatte, mens virksomheten i tilknytning til redningstjenesten vil bli opprettholdt.

Stasjonens brannvern dekker også brannberedskapen for Porsanger kommune etter en samarbeidsavtale med de kommunale myndigheter. Vedrørende redningstjenesten fremholdt såvel stasjonssjefen som representantene for helikoptermannskapene et ønske om å få tilført et tredje helikopter med crew som kunne stå i beredskap i tilfelle en nødssituasjon skulle inntreffe med to øvrige helikoptere under sine mange oppdrag i de nordlige havområder. Under dagens forhold må sikkerheten for helikoptermannskapene betegnes som svært utilfredsstillende når begge maskinene befinner seg ute i sjøredningstjenesten.

Også ved Banak flystasjon etterlyste soldatene tillitsvalgte en bedring av flyreisemuligheter til Sør-Norge.

Nemnda ble tatt med på en omvisning i flystasjonens ulike fasiliteter, hvorunder nemnda konstanterte en utmerket bygningsstandard.

Helikoptervedlikeholdet ble opplyst å holde høye kvalifikasjoner, således at kun det mer omfattende hovedvedlikehold ble overlatt verksted i Sør-Norge.

Som del av besøksprogrammet inngikk en orientering av Ombudsmannen om ombudsmannsordningen overfor stasjonens personell.

Etter redegjørelsen besvarte Ombudsmannen spørsmål som ble tatt opp av tilhørerne.

Andøya flystasjon

Ved ankomst Andøya flystasjon ble nemnda mottatt og ønsket velkommen av oberst II, O.H. Henriksen som er stasjonens sjef. Stasjonssjefen orienterte om de pågående omorganiseringer som medfører en betydelig reduksjon av den militære aktivitet på flystasjonen. Innen sommeren 1994 vil det totale antallet personer ved stasjonen være redusert med over 300 personer. Innen 1997 vil stasjonen redusere sin egen bemanning med ytterligere ca 50 stillinger. Personellreduksjonen forutsettes gjennomført uten oppsigelser.

Oberst Henriksen opplyste også at man ved stasjonen arbeider med et forslag om flytting av stasjonsadministrasjonen fra Skarsteinsdalen til flyplassen. En foreløpig beregning viser at en slik flytting vil kunne gi en innsparing på 6 til 8 årsverk bare i redusert reisetid mellom leir og flyplass. En flytting vil også fremstå som aktuelt etter hvert som den eksisterende bygningsmasse i Skarsteinsdalen blir moden for mer omfattende moderniseringstiltak, ble det fremholdt.

Stasjonens hovedvirksomhet er knyttet til de seks Orionmaskinene som er fast stasjonert på Andøya og som driver overvåkning og redningstjeneste i de nordlige havområder.

Flystasjonen som ble operativ i 1954, er nå utbygget med sikte på mottak av allierte bistandsstyrker og tilbyr meget gode fasiliteter for dette formål.

Oblt A. Nilsen, sjef Forvaltningsgruppen, opplyste at stasjonen som er bygget for ca 500 soldater, i fremtiden vil ha en mannskapsstyrke på mellom 120 og 140 soldater. Dette innebærer at stasjonen vil kunne by på rommelig innkvartering og for øvrig meget dekkende bygningsmessige forhold.

En del bygningsmasse vil bli tatt ut av bruk for å redusere driftsutgiftene, f eks vil «Stjernebygget» bli stengt fra høsten 1994.

På velferdssektoren ble særlig fremhevet tilbudene om velferdsturer til Tromsø, Harstad og Narvik. Disse ble opplyst å være meget attraktive blant mannskapene.

Ellers tilbyr velferdstjenesten bibliotek, svømmehall etc.

I forhold til stasjonens ansatte ble det opplyst at man i samarbeid med Andøya kommune nå kunne tilby 27 barnehageplasser, som er dekkende for befalets behov. Personellsituasjonen preges ellers av en viss overtallighet med hensyn til sivilt ansatte, mens man har mangel på befal.

Befalets boligforhold er under stadig bedring og må i dag betegnes som meget god. Hele 32 boliger er under rehabilitering og et program for bygging av garasjer til familie-

boligene er under gjennomføring. I løpet av 1994 vil 27 nye garasjer bli oppført og tatt i bruk. Personellreduksjonen vil i løpet av de nærmeste år medføre at en viss boligmasse vil bli avhendet. Stasjonen registrerer en positiv utvikling med hensyn til disiplinærforholdene blant mannskapene. Fra 1992 til 1993 ble antallet refselsmer enn halvert.

Også ved Andøya flystasjon ble det opplyst om reduserte muligheter for «flyhaik».

Under omvisningen på stasjonen kunne nemnda registrere en meget bra standard vedrørende kaserner, kjøkken, messe og sanitærforhold. Et nytt vaktbygg er tatt i bruk for kort tid siden og sikrer vaktpersonellet utmerkede tjeneste- og kontorforhold.

Under besøket om bord i et Orionfly fikk nemnda demonstrert maskinens avanserte utstyr for overvåkning og kontroll. Maskinene er etter modifiseringstiltak også svært godt utrustet for sjøredningsoppdrag.

I møtet med nemnda fremhevet mannskapens tillitsvalgte sitt ønske om forbedrede muligheter for «flyhaik». De tillitsvalgte fremhevet stasjonens meget gode voksenopplæringstilbud, som man betraktet som et svært bra fritidstilbud. En av de tillitsvalgte ønsket imidlertid et utvidet tilbud innen handel og kontorforhold. De tillitsvalgte etterlyste bedre kontinuitet i tillitsmannsopplæringen, idet det ble opplyst at flere blant de tillitsvalgte ikke hadde gjennomgått tillitsmannskurs.

Nemnda fikk opplyst at et slikt kurs var under planlegging og ville bli gjennomført i nær fremtid.

Ingeniørregimentet Hvalsmoen/Eggemoen

I regimentsjefens fravær ble nemnda mottatt og ønsket velkommen av NK, ob II O. Sannes. Oberst Sannes orienterte om regimentets organisering og virksomhet. Regimentet feiret 100-årsjubileum i 1993 og er i dag et hovedsete for Hærens ingeniørtjeneste som dessuten inkluderer en utdanningsgarnison i Indre Troms.

For tiden arbeides det med etablering av et nytt skytefelt og et særskilt sprengningsfelt. Disse etableringene vil i vesentlig grad bedre avdelingens øvelsesmuligheter, bla ved redusert reiseavstand til øvingsområdene.

INGR har et omfattende og fruktbart samarbeid med VTR, Helgelandsmoen. Utdanningsvirksomheten er i hovedsak knyttet til de tre skoleenhetene BSIV/HIS, VSIV og FABCS. Foruten ordinær befalsutdanning driver befalsskolen (BSIV) også opplæring av USKer. Befalsskolen registrerer meget god

søking. Maskinutdanningen foregår ved egen avdeling og disponerer for dette formål en betydelig maskinpark bestående av svært moderne utstyr. INGR omfatter ca 200 ansatte og ca 600 elever og soldater.

Regimentet var tildelt en rekke støttestrukturer under OL-94 på Lillehammer. Et stort antall repetisjonssoldater var innkalt til tjeneste under OL.

Oberst Sannes fremhevet avdelingens sterke ønske og store behov for å få en bedring av verkstedforholdene ved regimentet. De eksisterende verkstedlokaler har mangelfulle ventilasjonsforhold og gir ikke plass for de største anleggsmaskinene. Dette fører til at en stor del av maskinvedlikeholdet og maskinopplæringen må foregå under åpen himmel året rundt. Såvel vedlikeholdet som opplæringen lider under de eksisterende verkstedforhold som holdes i drift ved hjelp av dispensasjoner fra arbeidstilsynsmyndighetene.

Forøvrig er virksomheten ved INGR fordelt på to leirer, Hvalsmoen og Eggemoen. Det er avdelingens håp at regimentet blir tilført ressurser i et omfang som kan sikre en fullt tilfredsstillende drift, bedre verkstedlokaler og en uendret lokalisering. Med etableringen av de nye øvings- og sprengningsfeltene fremstår Hvalsmoen/Eggemoen som en særdeles velegnet militær øvingsplass, hevdet obersten.

Under møtet med de tillitsvalgte opplyste hovedtillitsvalgt for de vernepliktige at tillitsmannsordningen ved regimentet fungerte i samsvar med reglene. Vervet som HTV er etablert som en heltidsordning hvorunder bistand av ymse slag overfor enkeltsoldater er en viktig oppgave. Han opplyste også om en velordnet velferdstjeneste, bl a som følge av at avdelingen er fast opplæringssted for Hærens velferdsassistenter. HTV fant også grunn til å berømme kjøkkensjefen og hans medarbeidere for et svært bra kosttilbud. Også idrettstjenesten og voksenopplæringen ble positivt omtalt. Forlegningsforholdene kunne vært bedre, men ble likevel betegnet som noenlunde akseptable.

Systemet med ulike tjenestetid, fordelt på 6, 9 og 12 mndr, har utviklet seg til en faktor for mistrivsel blant soldatene, hevdet HTV Martinsen. Mange opplever den ulike tjenestetid som urettferdig forskjellsbehandling. Uheldig opptreden overfor 6-mndrs mannskapene har forekommet.

Tillitsvalgt for befalelevne roste skolens meget gode utdanningstilbud, men påpekte behovet for mer økonomiske ressurser til praktiske øvelser.

Representanten for befalet understreket behovet for utbedring av verkstedforholdene.

Utdanningslokalene er små og med svært utilfredsstillende inneklima.

Klasseromsundervisning og praktisk opplæring må foregå i samme rom. Han håpet ombudsmannsordningen kunne bidra til en snarlig løsning av disse problemene. Det ble også påpekt behov for rehabilitering av flere kontorbygg og en bedring av de befalsforlegninger som kun har vask på rommet og hvor man må dele bad/wc med flere andre.

Representanten for de sivilt ansatte (NTL) advarte mot de forestående personellreduksjoner og hevdet at budsjettinnsparingene kunne bli oppspist av dyre korttidsengasjementer, med ustabile sysselsettingsforhold som eneste resultat.

De ovenfornevnte bygningsmessige forhold ble bekreftet under nemndas besiktigelse av bygningmassen ved både Hvalsmoen og Eggemoen. De nyrestaurerte bygninger fremsto med en svært god standard og syntes å gi trivelige arbeidsforhold.

Nemnda overvar en demonstrasjon av avdelingens maskiner og utstyr. Avslutningsvis vil nemnda bemerke: Verkstedssituasjonen ble betraktet som det største problemet både for INGR og for alt personell som har oppgaver på verksteder. Det ble bl a påpekt at anleggsmaskinenes størrelse medfører at de ikke kommer inn i nåværende verksteder. Reparasjoner og undervisning på disse maskinene må derfor foregå utendørs og kun når værforholdene tillater det. Vinterstid oppstår ytterligere problemer. Det ble opplyst at ca 60% av maskinopplæringen må foregå utendørs.

Ved henvendelse til Arbeidstilsynet har nemnda fått opplyst at verkstedlokalene er besikket i 1993 og gitt midlertidig godkjenning i påvente av at de planlagte byggetiltak blir gjennomført - angivelig i 1995. Det er imidlertid stillet krav om visse strakstiltak for bedring av inneklima etc. Nemnda finner å måtte anbefale at byggetiltakene iverksettes snarest mulig.

Rygge hovedflystasjon

Sjefen for Rygge hovedflystasjon, oberst I Thor Eidem orienterte om stasjonens oppgaver, virksomhet og forestående omorganiseringer.

Rygge hovedflystasjon dekker et areal på ca 6000 dekar og vil med de nyetableringer som nå finner sted måtte betraktes som nærmest fullt utnyttet.

Stasjonen er base for bl a 336 og 332 skvadronene, en helikopteravdeling, Lufttjenesteinspektoratet og vil i nær fremtid også bli vertskap for Luftverninspektoratet. I forbin-

delse med Forsvarets utflytting fra Gardermoen, vil Rygge motta ytterligere funksjoner som tilsammen sysselsetter ca 90 personer, herunder Jet-Falcon-flyene. Luftfartsverket har signalisert ønske om å åpne Rygge for småflyvirksomhet etter stengning av Fornebu i 1998.

Militært er hovedflystasjonens hovedoppgave å motta/forsyne egne og alliert styrker. Torp flystasjon og Fornebu flystasjon er kommandomessig underlagt Rygge.

I relasjon til dagens virksomhet som sysselsetter ca 670 ansatte, skal personellrammen reduseres med 40 i 1995 og ytterligere 40 stillinger i 1997.

Flyparken ved Rygge består av jagerfly av typen F16 og F-5 foruten et antall Bell helikoptere som utøver redningstjeneste i Østlandsområdet. F-16-flyene gjennomgår et moderniseringsprogram som vil øke flyenes levetid til ca 2015. F-5-flyene er av eldre årgang og antas å ha en levetid til ca 2000-2005. Nytt kontrolltårn er under etablering. Luftvernet av flyplassen er basert på bl a RB-70 og vil de nærmeste år gjennomgå vesentlige fornyelser.

Det foreligger godkjente byggeprosjekter for ca 160 mill kroner, herunder en befalsforlegning for 30 personer.

En ny organisasjonsplan for hovedflystasjonen vil bli innført fra 1 jan 1995 som bl a vil inkludere 707-skvadronen og EKKO-skvadronen som nye elementer.

Voksenopplæringstjenesten som gir et svært allsidig utdanningstilbud, har fått særs gode arbeidsforhold ved overtakelsen av et tidligere hotell. Bygningen er ombygget og restaurert og synes meget velegnet for sitt formål. VO-senteret gir også tilbud til sivilbefolkningen i området. Ca 50 % av VO-budsjettet går med til opplæringstiltak innen allmenfaglige studietilbud. Kurselevene i 1993-94 fordeler seg slik: Soldater 51 %, befal 16 %, sivile 33 %.

Befalets tillitsvalgte fra NOF opplyste at det er et godt samarbeide ved stasjonen, idet han bl a bemerket at Hovedavtalens bestemmelser blir etterlevet i praksis. Hovedflystasjonen er pålagt å foreta vesentlige omorganiseringer med sikte på personellreduksjon, men iflg befalets representant blir det ikke tatt tilstrekkelig hensyn til at hovedflystasjonen også blir pålagt nye arbeidsoppgaver. Med hensyn til målsettingen om personellreduksjon ble kommentert at det hittil er vesentlig militære stillinger som er bortfalt. Representanten fremhevet spesielt at befalet finner det meget urimelig om den någjeldende rett og plikt til yrkestilsetning etter fullført Krigsskole skulle bli fjernet.

NTLs representant opplyste å være spesielt opptatt av spørsmål omkring de forestående personellreduksjoner. Han fremhevet at gjeldende avtaleverk blir fulgt ved stasjonen og at de tillitsvalgte er kommet godt med i beslutningsprosessen. Selv om NTL primært ivaretar medlemmenes interesser, ble påpekt at foreningen også vil bidra til å nå det felles mål som myndighetene har satt. Selv om nedtrekket av stillinger kan bli vanskelig mener NTLs representant at det foreligger et godt utgangspunkt for et videre samarbeide med ledelsen med sikte på måloppnåelse. Representanten mente at en i større grad bør se på oppgaver og tjenestlige behov, samt andre mulige innsparingstiltak i motsetning til kun måltall for personellreduksjonen.

Når det gjelder grenaderenes forhold ble bemerket at kontraktvilkårene for denne gruppen kan virke uheldige, noe lokalforeningen hadde tatt opp med NTL sentralt.

Hovedtillitsvalgt for de vernepliktige mannskaper opplyste at mannskapene stort sett var tilfreds med tjenesteforholdene. Velferdstilbud, kosthold og trivselen generelt ble ansett som tilfredsstillende. Det ble bemerket at de fleste mannskapene bor i Østlandsområdet og at de reiser hjem daglig etter endt tjeneste. Ifølge HTV er det få disiplinære saker ved stasjonen.

Under orientering fra sjefens adjutant ble nemnda vist omkring på stasjonsområdet og herunder gitt et innblikk i de pågående bygningsarbeider. En mannskapsforlegning var nyrestaurert og nettopp tatt i bruk.

Bygningen var opprinnelig oppført i 1954, men etter restaureringen virket forlegningen meget tilfredsstillende og i samsvar med en moderne standard. En annen mannskapsforlegning ble besiktiget. Det ble opplyst at det forelå planer om restaurering også av denne. Særlig syntes dusj- og toalettforholdene å trenge rehabilitering.

Artilleriregiment 2, Haslemoen

På regimentets vegne ble nemnda ønsket velkommen av NK Oblt Sveen som orienterte om avdelingens virksomhet og organisering. Foruten de menige mannskaper og elever omfatter avdelingen ca 210 ansatte.

Regimentet disponerer et øvingsområde rundt leiren på ca 20 km² og gir gode muligheter til skytebaneøvelser og felttrening. Skarpskyting må imidlertid foregå på Hjerkinnskytefelt. Feltartilleriet er under omorganisering og vil fra august 1995 bestå av 4 tjenestesteder, Fredrikstad, Haslemoen, Setermoen og Rusta leir.

Virksomheten på Haslemoen er i hovedsak knyttet til MFAbtt, befals-skolen og skyte-skolen. MFA-batteriet består av tilsammen ca 230 personer og har som sin hovedoppgave å utdanne artillerister (befal og menige). Avdelingen setter opp en rednings- og utrykningsstyrke.

Om befalsskolen ble det opplyst at BSFA er landets eldste befalsskole og ble først etablert på Akershus festning. Foruten ordinær befalsutdanning driver skolen utdanning av USK-er.

I forhold til 1993 var søkningen til befalsskolen i 1994 svært lav. Ved elevopptaket i 1994 ble det tatt opp 30 elever hvorav 2 kvinner. Påstått usikkerhet med hensyn til Forsvarets fremtid ble antydning som årsak til sviktende søkerantall.

Det ble spesielt bemerket at det ved opptaket i 1994 ikke ble tatt opp noen elever fra Nord-Norge.

Skyteskolen driver bl.a etterutdanning av befal og spesialister, driver prøver og forsøk av nytt materiell og utarbeider utdanningsprogrammer innenfor sitt spesialfelt.

Om den daglige virksomhet opplyste Oblt Sveen at hjelpemannskapene er svært viktige for leirdriften og opprettholdelsen av en effektiv soldatopplæring.

Nedbemanningspåleggene medfører en slankere organisasjon som vil være mindre istand til å påta seg støttefunksjoner i forhold til sivilsamfunnet.

Tilgangen på vedlikeholdsmidler ble betegnet som utilstrekkelig, dog således at store mangler unngås. Mannskapskassernene ble betegnet som et hovedproblem hva vedlikehold angår.

I tre av leirens fire kasserner står dusjanleggene for tur til omfattende utbedring. Oberstløytnanten påpekte dessuten at regimentet hadde anmeldt behov for et simulator/servicebygg og en vaskehall for renhold av det tyngre skyts som under de eksisterende forhold må vaskes utendørs hele året.

På personellsiden kunne p.off opplyse om små problemer blant mannskapene med hensyn til narkotiske stoffer og alkohol.

Forholdet mellom soldatene og sivilsamfunnet ble betegnet som svært bra. Befalsdekningen var 100 %, men bedre kontinuitet blant troppsbealet var ønskelig.

Omstillingsprosessen skaper usikkerhet blant de ansatte. Pr 1.8.95 antar man at minst 12 stillinger vil være overtallige. Mulighetene for alternativ sysselsetting i lokalsamfunnet er svært små. Voksenopplæringen er engasjert med å gi opplæringstilbud for de overtallige.

Sykefraværet innen renhold og kjøkkentje-

neste ble opplyst å ligge på ca 15 %, mens det tilsvarende blant befal ble oppgitt til 2-3 %.

Under nemndas møte med de ansattes tillitsvalgte ble omstillingsprosessen og nedbemanningspåleggene sterkt kritisert. Det ble vist til at lokalsamfunnet hadde få tilbud, noe som det burde bli tatt hensyn til. Nedbemanningen ved Haslemoen burde derfor «strekkes ut» i tid og gjennomføres ved naturlig avgang, ble det understreket.

Det ble hevdet at det foreligger hverken tjenestelige eller personalpolitiske argumenter for den raske nedskjæring av bemanningen.

Nemndas flertall – alle unntatt Ivar Johansen vil anbefale at disse innvendinger blir nærmere vurdert, også av overordnede myndigheter. Nemndas medlem Ivar Johansen forutsetter at disse momenter har vært en del av Stortingets beslutningsgrunnlag.

Hva kassernevedlikeholdet angår vil nemnda særlig peke på behovet for utbedring av dusjanleggene som bør gis høyest prioritet. Det forutsettes at hygieneovervåkingen sikrer at infeksjonsspredning ikke oppstår under de nåværende dusj-forhold.

Mannskapenes tillitsvalgte fremførte kritiske bemerkninger vedr kosttilbudet og fremhevet særlig at det sjelden var ferskt brød.

Sambandsregimentet, Jørstadmoen

Regimentsjefen Oberst I. N. Hveberg ønsket nemnda velkommen og holdt en orientering om regimentets virksomhet og organisering. Regimentet er under omorganisering og ny organiseringsmodell vil bli etablert med virkning fra 1 august 1995.

Jørstadmoen ble etablert som militærleir for mer enn 200 år siden og dekker et areal på over 500 dekar. Det foreligger imidlertid behov for ytterligere øvingsterreng og overtakelse av nye øvingsområder er under forberedelse.

Avdelingen som er den største enhet under Hæren i Østlandsområdet driver en meget omfattende kursvirksomhet for hele totalforsvaret. Dette innebærer store krav til forlegningskapasitet for kursdeltakerne. Mangelen på befalshybler medfører dessverre utstrakt innkvartering på hoteller i byen (ca 1,5 mill pr år).

I samsvar med sitt hovedoppdrag er regimentet sterkt opptatt av å utvikle fremtidig sambandsteknologi, f.eks edb-sikkerhet og driftspålitelighet.

Til tross for det store antall soldater ved avdelingen er man likevel tildelt kun en velferdsoffiser og en idrettsoffiser, hvilket regi-

mentsjefen syntes var et uheldig utslag av likhetstankegang.

Under OL-94 sto leiren «stille» i det all virksomhet var sentrert om vinterlekene. Således hadde avdelingen hele 20 000 tjenestetegjørende dager under OL-arrangementene.

I likhet med de fleste andre avdelinger opplever Jørstadmoen synkende budsjetter til drift og vedlikehold. Det er avdelingens ønske at inntektene ved salget av Smedstadmoen kan investeres i et nytt hybelbygg som er planlagt bygget på tomten etter det gamle inntendanturdepoet som står for nedrivning.

Regimentsjefen viste til at Hæren var pålagt å kutte 2700 stillinger, men advarte mot at alle avdelinger blir pålagt å kutte med samme andeler. Regimentet er pålagt å redusere med 30-35 stillinger de nærmeste 2 år, noe man regner med å kunne oppnå uten oppsigelser. Regimentsjefen fant grunn til å fremme Voksenopplæringen som utfører et stort arbeid, ikke minst ved sitt samarbeid med Distrikthøyskolen i Hedmark.

Det ble opplyst om synkende søkerantall til befalsskolen. Antallet er halvert i forhold til tidligere, men fortsatt er kvaliteten meget bra på de elever som blir tatt opp.

Ved den bygningsmessige besiktigelse kunne nemnda konstantere en meget god bygningsstandard og at det løpende vedlikehold syntes meget godt iveretatt. Både kassernene og undervisningslokalene holder meget god standard. En nyrestaurert kantine sikrer trivelige forhold i fritiden.

EDB-avdelingen har fått utmerkede lokaler i en restaurert eldre bygning.

Ved fagskolen for elektronikk ble det opplyst at man hadde høstet positive erfaringer etter at tillitsmannsordningen var inkorporert i skolens undervisning.

Under møtet med mannskapenes tillitsvalgte fikk nemnda høre at det var betydelig misnøye med den differensierte tjenstelengde. Mannskaper som pålegges 12 mndrs førstegangstjeneste finner det urimelig og urettferdig at mannskaper med 9 mndrs tjeneste slipper både tjeneste i Nord-Norge og etterfølgende repetisjonsøvelser. Det ble antydnet at man budre gi alle mannskaper repetisjonsøvelser eventuelt ved å redusere 44-årsgrensen for vernepliktsalderen.

De tillitsvalgte ønsket også at den eldste modell av Hærens marsjstøvler snarest blir tatt ut av bruk. Støvlene ble ansett som lite egnet for den daglige tjeneste.

Beløpsgrensen på kr 1.500,- for erstatning av briller ble kritisert idet man mente at denne ikke sikrer god nok erstatning for de faktiske tap.

Nemnda hadde møte med de anstattes til-

litsvalgte h.h.v fra NTL, NOF, FSTL, BFO og AF. Personellets representanter tok opp enkelte forhold i forbindelse med den pågående nedbemanning og fremhevet at bortfall av stillinger bare bør skje når tjenestefunksjoner blir borte. Under dagens forhold foregår en meningsløs detalj-styring av lokale sjefer, ble det hevdet.

Det ble særlig understreket at Forsvarets skoleavdelinger bør opprettholdes med best mulig bemanning for å vedlikeholde ekspertise og unngå bruk av eksterne konsulenter. Nedbemanningen vil etterhvert medføre større avhengighet av kjøpte tjenester, ble det fremholdt. Økte midler til omskolering og førtidspensjonering ble imidlertid fremhevet som et ønske. Velferdsoff kaplt Moshølen orienterte om velferdstjenesten og fritidstilbudene ved avdelingen.

Ved avslutningen av besøket understreket regimentsjefen at man ved regimentet følte seg på høyde med den teknologiske utviklingen på sambandsområdet. Det er tegn ved utviklingen som kan tyde på at oppgavene blir større enn ressursene gir muligheter for å løse, ble det sagt.

HMKG Huseby

Gardesjefen Oblt S. Diesen ønsket velkommen og orienterte om avdelingens virksomhet.

Som livgarde for HM Kongen og hans familie består virksomheten hovedsaklig i vakt og beredskap foruten parader ved ulike anledninger. Foruten soldatutdanning utfører Gardens støttetjeneste ved en rekke sivile arrangement.

Med hensyn til tjeneste for de menige mannskaper mener gardesjefen at det ved denne avdeling er lite hesiktsmessig med 9 mndrs tjeneste. Opplæringen av den enkelte krever 12 mndrs tjeneste.

De tidligere problemer i tilknytning til vaktstuene ved Slottet er nå overvunnet idet man nå har tatt i bruk meget tidsmessige og tilfredstillende lokaler under jord. Visse dekorasjonstiltak gjenstår.

Vaktstuen ved Akershus slott har et påtregende behov for oppussing ble det opplyst. Gardeleiren på Huseby ble betegnet som et praktanlegg hvor kun et større forsamlingslokale gjenstår på ønskelisten. Gardesjefen fremhevet også avdelingens behov for pansrede kjøretøyer og opplyste at det var anmeldt ønske om anskaffelse av 25 slike kjøretøyer for Gardens behov.

På personellsiden ble det opplyst om en tilfredstillende tallmessig befalsdekning med

overtallighet av søknadsbefal. Avdelingens spesielle tjeneste medfører mye vakter som ikke kan avspaseres men må godtgjøres ved overtidbetaling.

Med sikte på redusert overtidbruk bør det kunne være aktuelt å vurdere opprettelse av flere befalsstillinger. Det ble opplyst å ha vært visse vansker med rekrutteringen av mannskaper til musikk- og drilltropp. Garderen ønsker derfor at det blir gitt anledning til prøvespill før påbegynt tjeneste.

Førtidsdimitteringsordningen medfører særlige problemer ved en avdeling som Garderen, med personellkrevende vaktoppgaver. For tjeneste i Garderen kreves sikkerhetsklaring fra og med 1994 kullene, noe som kan medføre rekrutteringsproblemer ved enkelte innkallingskontingenter.

Det ble opplyst at vaktmannskapene hadde reist krav om å få utlevert innleggsåler til bruk under anstrengende vaktjeneste. Saken var imidlertid blitt avslått på grunn av manglende midler. Spørsmålet bør overveies nærmere. Det ble avholdt møter med mannskapenes tillitsvalgte (befal og sivile). De tillitsvalgte hadde ingen spesielle saker, men ønsket nærmere orientering om ombudsmannsordningen. Ombudsmannen redegjorde om nemndas virksomhet og om ombudsmannens rolle som klageinstans for alt personell i Forsvaret.

Ved avslutningen av besøket ble avdelingens ønske om et forsamlings-lokale og behovet for anskaffelse av tidsmessige panserede personell-kjøretøyer særlig understreket.

FDI 5/IR 5, Terningmoen

På regimentsjefens vegne ble nemnda motatt av NK OBII Bull som orienterte om virksomheten på Terningmoen og om hvordan regimentet er organisert. Virksomheten på Terningmoen omfatter foruten IR 5 også Heimevernsdistriktet og Elverum tekniske verksted.

Regimentets hovedoppgaver ligger i å være et kompetansesenter for infanteriet. I tillegg er regimentet oppsettende avdeling og har territorielt ansvar for Hedmark og Oppland. Regimentet samarbeider med totalforsvaret i 44 kommuner som dekker et landområde på størrelse med Danmark. Regimentet omfatter totalt ca 150 ansatte (befal og sivile).

Skyte- og øvingsområdet er på ca 25000 dekar og betegnes som noe for trangt.

Den pågående omorganisering vil medføre at materiaellforvaltningen blir overlatt DKØ, mens Terningmoen blir tilført nye opplæringsoppgaver bl a fra Heistadmoen.

Infanteriinspektøren, som samtidig er regimentsjef, skal fra 1995 overta rulleføringen

av alt befall i Infanteriet. Omorganiseringen medfører behov for mer undervisningsrom. Man imøteser reetablering av Befalsskolen for infanteriet i Sør-Norge med lokalisering til Terningmoen.

Vedrørende forestående byggetiltak understreket oberst Bull nødvendigheten av snarest å komme igang med byggingen av det planlagte kjøkken og messebygg. Man håper at byggestart kan skje tidlig i 1995. Byggekostnadene er anslått til ca 38-40 mill kroner.

Som andre sterkt ønskelige og nødvendige byggeprosjekter ble nevnt behovet for garasjer og idrettshall. Dessuten nye elevhybler med sikte på reetableringen av BSIS.

Det vil også være behov for boliger for instruktørbefalet.

Oblt Røstad orienterte om SVI (skytte- og vinterskolen) og skildret en spennende utvikling innen infanterivåpen. Foruten sitt eget utviklingsarbeid har SVI også til oppgave å studere utviklingen innen infanterivåpen i andre land for å lære av hverandre.

Avdelingen har også til oppgave å utarbeide og ajourføre reglementer for infanteriet. Det finnes nå ca 125 ulike reglementer.

Kapt Sunde orienterte om skolekompaniet som er nyopprettet etter det tidligere geværkompaniet. Det ble opplyst at skolekompaniet bl a mottar elever fra BSIN for spesialopplæring i bombekastertjeneste. Det nye organisasjonsopplegget medfører at skolekompaniet får tilført flere USK-elever. Kompanisjefen håpet at BSIS kunne bli etablert på Terningmoen fra 1/7 1997.

Hittil har Terningmoen vært tjenestested for toppidrettsutøvere som er blitt utpekt i samarbeid med Norges Idrettsforbund. Etter 1994 vil Terningmoen ikke lengre ha denne oppgave.

Personelloffiseren maj Viddal kunne opplyse at omorganiseringen ikke ville medføre vesentlige personellproblemer. Man regner ikke med noen overtallige pr 1/8-95. Antall ansatte beregnes å ville ligge på ca 150 personer også for fremtiden.

Midlertidige vakanser forekommer som følge av at Terningmoen rekrutterer et stort antall befall til FN-tjeneste. Majoreren opplyste bl a at kjøkkenet tilbyr lærlingeplasser og vil ved etableringen av et nytt kjøkken kunne forbedre dette tilbud. Han understreket også sterkt at HR-avdelingen hadde et stort og påtrengende behov for flere soldater. På besøksdagen hadde HR-avdelingen kun 44 soldater mens behovet var 68 soldater.

Det høye sykefraværet blant renholdspersonellet er et særlig problem som majoreren håpet snart kunne finne sin løsning, bl a ved nødvendig hjelp utenfra.

Hovedproblemet på personellsiden består i mangel på soldater til hjelpetjeneste og utstrakt bruk av overtid, bl a som følge av vakante befalsstillinger.

Under besiktigelsen av bygningsmassen kunne nemnda konstatere et utmerket ytre vedlikehold av det store antall eldre bygninger. Ved besøket på mannskapsmessen fikk nemnda illustrert behovet for nytt kjøkkenbygg. Det eksisterende kjøkken må betegnes som svært utilfredsstillende, trangt, nedslitt og med farlige og bratte betongtrapper. Kjøkkensjefens kontor finnes i en hytte ved siden av. Nemnda vil sterkt anbefale at det planlagte felles messeprosjektet snarest blir realisert.

Også behovet for garasjer og idrettshall ble understreket under nemndas befarings.

Under møtet med mannskapenes tillitsvalgte fikk nemnda opplyst at sjefen for skolekompaniet var delegert oppgaven som leder av tillitsmanns- utvalget (SLU). Selv om de tillitsvalgte var svært tilfreds med sin nye kompanisjef beklaget man at regimentsledelsen ikke deltok i utvalgs-møtene som ved andre regimentene.

Også tillitsmennene påtalte mangelen på soldater som medfører en urimelig vaktbe-

lastning for det fåtall soldater som finnes. Vaktbelastningen burde kunne reduseres ved interne tiltak, mente tillitsvalgte og påpekte bl a at transportpersonellet ble belastet med heller bagatellmessige kjøreoppdarg.

Tillitsmennene etterlyste også bedre informasjon om forebyggende tiltak etter en ulykke under en vinterøvelse i fjor. Oberst Bull opplyste at informasjonen var gitt skriftlig til de berørte mannskaper, men at man nå også ville informere de nye soldatene om saken.

De tillitsvalgte betegnet forholdene ved Terningmoen som tilfredsstillende, men understreket at tjenestebelastningen særlig for transport- og kjøkkenpersonellet var svært stort som følge av underbemanning.

Etter besøket ved Terningmoen finner nemnda særlig grunn til å fremheve avdelingens behov for hurtig realisering av det planlagte messebygget, som bl a vil medføre en rasjonalisering av kjøkkendriften fra to til ett kjøkken. Også hensynet til arbeidsforholdene for kjøkkenpersonellet krever en snarlig løsning av saken.

Nemnda finner også grunn til å fremheve det som foran er uttalt om mangelen på hjelpemanskaper ved avdelingen.

Oslo i februar 1995

Per A Utsi

Ingeborg Botnen

Dagfinn Hjertenes

Per Håpnes

Ivar Johansen

Ivar Skjerve

Ernst Wroldsen

Vedlegg**Instruks for Forsvarets ombudsmannsnemnd**

(Stortingsvedtak 21. april 1952, jfr Innst. S. nr. 56 for 1952, med endringer ved stortingsvedtak av 9. april 1956, hvorav antall medlemmer i nemnda ble økt fra 5 til 7 (instr. § 2) og endringer ved stortingsvedtak av 12. jun 1989, jfr. Innst. S. nr. 189 (1988-89))

§ 1.

Ombudsmannsnemnda skal bidra til å sikre de almenmenneskelige rettigheter for Forsvarets personell og ved sitt arbeid også søke å medvirke til å effektivisere Forsvaret.

§ 2.

Ombudsmannsnemnda består av 7 medlemmer som velges av Stortinget for 4 år ad gangen. Et av medlemmene velges som formann og benevnes Ombudsmannen for Forsvaret. Ombudsmannen er årslønnet. Lønnen fastsettes av Stortinget. De øvrige medlemmer tilkommer godtgjørelse etter komitéregulativet.

§ 3.

Nemndas oppgave er:

- a) å behandle spørsmål som reises av tillitsmannsutvalg eller personell vedrørende tjenestetidens utnyttelse og mannskapenes forhold under tjenesten, så som mannskapenes økonomiske og sosiale rettigheter, videre spørsmål som angår undervisnings og velferdsarbeid, kantinevirksomhet, pensjoner, utrustning, bekledding, kosthold og husrom.
- b) behandle henvendelser fra tjenestemenn i Forsvaret når de ikke ifølge annen bestemmelse skal sendes tjenestevei.

§ 4.

Tillitsmannsutvalget og personell i Forsvaret kan rette henvendelser til Ombudsmannen utenom den regulære tjenestevei, med de innskrenkninger som er nevnt ovenfor, § 3, bokstav b.

§ 5.

De saker som skal behandles, forberedes og forelegges i alminnelighet av Ombudsmannen. Medlemmene kan hver for seg eller i felleskap legge frem eller kreve lagt frem saker til drøfting.

Nemnda kan av Stortinget, Stortingets forsvarskomiteé, Forsvarsministeren eller Forsvarssjefen (FO) forelegges saker til uttalelse. Henvendelser til Ombudsmannen i saker som er nevnt under § 3, bokstav a og b, forelegges nemnda bare i den utstrekning de er av prinsipiell karakter eller har almen interesse. Sakene søker Ombudsmannen løst ved direkte kontakt med de myndigheter som han anser nærmest til å ta seg av dem.

I samband med saker som forelegges ham, har Ombudsmannen rett til å søke opplysninger hvor som helst i Forsvaret, hvor sikkerhetsmessige hensyn ikke forbyr det.

§ 6.

Ved utgangen av hvert år sender ombudsmannsnemnda rapport over sin virksomhet til Stortinget. Gjenpart av rapporten sendes Forsvarsdepartementet. Nemnda kan også når den finner det ønskelig, sende rapport til Stortinget om enkelte saker i årets løp. I den utstrekning nemnda finner det påkrevet, forelegger den de resultater som den ved inspeksjon eller ved studium er kommet frem til, for Forsvarsministeren i form av rapport.

§ 7.

Nemnda holder sine møter så ofte det er behov for det.